הצופה

היום

פרשת במדבר

	יום ששי	יום שבת
	מ"ה בעומר	מ"ו בעומר
הפרק:	תהילים נבינד	תהילים נהינו
המשנה:	זבים א, כד	זבים א, ה־ו
הדף — בבלי:	בבא בתרא יג	בבא בתרא יד
ירושלמי:	נדרים לה	נדרים לו
ההלכה:	או"ח שטו, דט	או"ח שטו, ריב
רמב"ם:	נדרים. אדג	נדרים דו
הזריחה:	5.32	5.31
השקיעה:	7.40	7.40
סוף זמן ק"ש:	8.09	8.09

הדלקת הנר

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	7.00	8.20
תל־אביב	7.18	8.22
חיפה	7.12	8.23
באר־שבע	7.15	8.14
אילת	7.11	8.16

משכנתאות חופשיות ולזכאים מגוון תכניות חסכון
בנק טפחות

ב"ה, יום שישי, ל' אייר תשמ"ז (29.5.1987) • שנה נ' • גליון 14405 • המחיר: 1.10 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי * מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

היועץ המשפטי לממשלה יעביר חקירת שבעה אנשי השב"כ לידי המשטרה

חרף התנגדותו של ראש־הממשלה, שביקש להקים ועדת חקירה ממלכתית. במקום חקירה משטרתית ✡ החקירה תתמקד במתן עדות השקר ולא תיכנס לדרכי החקירה בשב"כ ✡ החומר שנצבר בפרקליטות יועבר ביום ראשון למשטרה

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים דוד פרידמן, כתב עתים

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש החליט להעביר לחקירה משטרתית את הקורתם של אנשי השב"כ המעורבים בפרשת חקירת הקצין הצ'רקסי עיזאת נאפסו, בחשד שנתנו עדות שקר בפני בית הדין הצבאי המיוחד שדן בי־

פרשה, הרשיע את הקצין וגזר עליו 18 שנות מאסר.

רה"מ יצחק שמיר שנפגש אתמול עם היועץ המשפטי התנגד למהלך זה.

הבוקר יעביר היועה"מ צם בפב"ל המשטרה, כדי להעביר לו את החומר שנאסף בפרקליטות המדינה.

מבין 11 המעורבים בחקירה זו, נוהרו 7 איש שאותם יבקש היועץ מהמשטרה לחקור.

חלקם בר פרשו משירות הבטחון מאז ניהול החקירה משנת 1980.

החשד הוא כי בצוד שאנשי שב"כ חקרו את נאפסו באמצעות אמצעים פסולים ובלתי חוקיים וגבו ממנו את הודאתו תחת לחץ, מסרו בניגוד לאמת, כי נאפסו מסר הודאתו בכתב ידו, מתוך רצון חופשי לחיות ושלא תוך הפעלת לחץ בלתי חוקי.

היועץ המשפטי לממשלה יורה למשטרה לחקור אך ורק את ההיבט הצר של מתן עדות שקר. בהודעה רשמית שפורסמה מטעם היועץ המשפטי לממשלה אין כתובת כלל פניה למשטרה לחקור את הפעלת אמצעי החקירה הפסולים במהלך חקירתו של נאפסו. ההתמקדות היא בנושא הצר של מתן עדות השקר. חקירת המשטרה לא תכלול כל הקשר לדרכי חקירה של השב"כ, ניהול חקירות של השב"כ, חוקיות הניהול של דרכי חקירה ואמצעי חקירה שונים.

כתב עתים דוד פרידמן מוסר כי אתמול ביקש שמיר מהיועץ המשפטי לממשלה לפעול לשם הקמת ועדת חקירה ממלכתית, שפי' חוק ועדות חקירה, אך היועץ המשפטי לממשלה עמד על דעתו, כי יש לי פתוח בחקירה משטרתית.

היועץ המשפטי חריש כבר הודיע ביום ראשון לבית המשפט העליון כי לא יביא לפניו של מתן עדויות שקר בפני בית משפט „לעבור לי סדר היום וכי העניין חייב להחקר ויחקר עד יסודו". בפסק הדין לבני זה בית המשפט העליון את היועץ המשפטי לממשלה לנקוט צעדים החיים „כדי לשרש תופעות כגון מתן עדויות שקר בבתי משפט ע"י אנשי שב"כ".

כתב עתים דוד פרידמן מציין כי סעיף 237 לחוק העונשין קובע: „המציד בהליך שיפוטי ביודעין, עדות כוזבת בדבר בהותי לגבי ש־

(סוף בעמוד 2)

ד"ר רוטנשטרייך: יש לפרסם את הנספח לדו"ח הוועדה

מאת יעקב קיפר, כתב עתים

„אני מקווה, שהממשלה תפרסם את הנספח לדו"ח של הוועדה המטפל בעניין האחריות הפרוספריאלית ועניין האחריות הקולקטיבית של הממשלה, ואז העניין יוחזר לציבור. להערכתי, אין בנספח חומר סודי וניתן לפרסמו" — אמר אמש ד"ר יהושע רוטנשטרייך, יו"ר ועדת הבירור בפרשת פולארד, שחזר לארץ מצריך.

ד"ר רוטנשטרייך, שהשיב לשאלות כתב עתים, דחה בתוקף את הביקורת על דו"ח הוועדה, באמרו: „אין כאן שום מריחה, אלא קביעה עובדות ברורות וחד־משמעיות. אלה מסקנות חזקות ושקרניות".

„התפרסם רק חלק זעיר מאוד של הדו"ח", הוסיף הדובר, „בשים לב לכל ההגבלות שהוטלו עלינו. יש לזכור, שהוועדה פעלה בצד העניין של פולארד בעצמו בתחומו פוליטית וכלכלית, כלומר נמשך יישוב היחסים עם ארה"ב, הוגש משפט פלילי נגד איש אב"ם סלע באור הרב לש הליך של בישול חסוי. ההצבע להגלות אנשים המעורבים בפרשה. יש לנראה אנשים, שלא אכפת להם להסריך את התדמית יחד עם הכים הכלוכלכים".

ד"ר רוטנשטרייך ציין, כי לוועדת הבירור לא היה כל קשר עם ועדת המשנה של הכנסת, ופירסום שני הדו"חות בעת ובעונה אחת היה מקרה. „בילאנו את כל מה שהוטל עלינו בכתב המינוי, ועל המסקנות של המסקנות צריכים להחליט הכנסת והציבור", אמר.

מזכ"ל התנועה הרב יצחק לוי במכתב לשמיר ופרס:
לדון בממשלה בהתרחבות חילולי השבת ברחבי המדינה

לא נוכל להבליג זמן רב — אנו עלולים למצוא עצמנו בזמן הקרוב במרכזה של סערה ציבורית ותסיסה גדולה

מאת שאול שיף, סופר „הצופה"

מזכ"ל התנועה, הרב יצחק לוי, פנה במכתבים דחופים אל ראש הממשלה, יצחק שמיר, ואל מבלא מקומו, שמעון פרס, בבקשה להעלות בהקדם על סדר היום של הממשלה את נושא חילולי השבת המתרחבים בכל רחבי הארץ. מכתבו של המזכ"ל נשלח בתיאום עם שרי התנועה, השתקים הפנו גם אליהם.

„בשם התנועה הדתית־לאומית ובשם כל הציבור הדתי אשר כואב את חילול השבת, כותב הרב לוי, אני דורש שהממשלה ועדה ציבורית, שתבדוק את הנושא לעומקו ותקבע מהלכים ופעולה נחרצת להיקון המצב".

תהליך חילול השבת והריסת כל אווירה יהודית ביום קודש זה, מקבל ביטוי גובר בכל הבנים — בית ישראל — ולא תוכר כלל צביונה של מדינת ישראל כמדינה יהודית".

הרב לוי מוסיף: „אכן, המדינה עסוקה כעת בעניני התהליך השלום והבראת המשק, שהם נושאים חשובים ברומו של עולם, אך כבודה של השבת והצביונה היהודי של מדינת ישראל עומדים בעינינו כמו לאותם הנושאים הבוערים היום".

„על להוכיחם, הוסיף, שהסתף הצבים בחילול ודמיסת השבת. נוגד בפירושות את קווי היסוד של הקואליציה, אשר התחייבה לשמור על הסטאטוס קוו בעניני דת, ואין ספק כזה הופר ביריה של ממשלה זו".

הרב לוי כותב, שהציבור הנאמן לתורה ישראל ולמורשתה לא יוכל להבליג זמן רב לנוכח המצב החמיר שנוצר, ועלולים אנו למצוא את עצמנו בזמן הקרוב במרכזה של סערה ציבורית ותסיסה גדולה".

„אם לא ייבלם תהליך הרס השבת ספק אם אפשר יהיה לדרוש מהציבור הדתי הכשר איפוק מתוך אחריות לאומית, כפי שנדרש עד „עתה".

הרב יצחק לוי מעלה במכתבו שורה דוגמאות של פתיחת מוקדי בידור ובתי עסק בשבתות ברוב הערים הגדולות ברחבי הארץ.

מזכ"ל התנועה מתכוון להיפגש עם מזכ"ל מפלגת העבודה ועם ראשי הליכוד, כדי להצמיצם על הבירוסים בסטאטוס־קוו, מאז הקמת הממשלה האחרונה.

תחזית מזג האוויר

בצפון תלקית עד בהיר עם טמפרטורות רגילות בעונה, תשקיף לשבת: עליה קלה בטמפרטורות.

ירושלים 15—26, רמה הגולן 14—28, נהריה 26—13, צפת 13—26, חיפה 20—27, טבריה 18—33, נצרת 15—28, שומרון 17—27, תל אביב 18—26, נתב"ג 17—27, יריחו 18—35, יבנה 18—25, עזה 19—25, באר שבע 18—30, אילת 22—36.

השר יוסף שפירא בדיון לשכת המפד"ל שנערך בקריית־שמונה:
אם הממשלה לא תרחיב ההתנחלויות — אמליץ לפרוש וללכת לבחירות

מאת סופרנו בצפון

אם הממשלה לא תגביר את ההתיישבות ביהודה, שומרון ובחבל עזה, הרי אין טעם יותר שהמפד"ל תשב בממשלה ואני אתמוך בהליכה לאלתר לבחירות חדשות — אמר אתמול השר יוסף שפירא בשיחה עם עתונאים בקריית־שמונה.

„אנחנו מעוניינים בקיומה של ממשלת האחדות ואנחנו נלחמנו בנושא זה אולם, אם לא יהיה שינוי לטובה בנושא ההתיישבות נלך לבחירות. לי מקרי הלחה האחרונים הממשלה לא נתנה תשובה נחרצת" הוסיף השר שפירא.

במהלך כינוס לשכת המפד"ל שנערך בעיר הצפונית, אמר שפירא, כי התגבר שמרבית התושבים בקריית שמונה ובעיירות הפיתוח הם בעד המשך ההתנחלויות וכי ההתיישבות ביו"ש אינה פוגעת בעיירות פיתוח.

בנושא אחר אמר, כי לדעתו אין מקום להתפטרות איש זה או אחר בעקבות מסקנות הוועדות בנושא פרשת פולארד.

„נשאר פצע עמוק באומה ובציבור, אני לא רואה איך אפשר לרפא זאת", הסכים.

התקפות במרכז מפלגת העבודה על חברם, ח"כ אבא אבן
פרס: אתה רואה מסע מאורגן להכפיש את המפלגה ומנהיגיה ואינך מסתייג
אבן: אינני מתקפל תחת לחץ

יו"ר ועדת המשנה הודיע, כי אם חברי הליכוד לא יפסיקו את ה„ניגוח", הוא לא יכנס את הוועדה להמשך הדיונים

שימוה חריף צויין אתמול אתמול בישיבת מרכז מפלגת העבודה כין שר החוץ שמעון פרס ושר הבטחון יצחק רבין לבין יו"ר ועדת המשנה של הכנסת לפרשת פולארד, ח"כ אבא אבן, בקשר להמלצות הוועדה על אחריותם של פרס ורבין לפרשה.

מר פרס ציין, כי שתי ועדות החקירה קבעו, שלאחר גילוי פרשת פולארד פעלו שמיר, פרס ורבין יחדיו בהסכמה, בכוונת ביאחוד. בהקשר זה שאל את מר אבן: „אם כן מדוע הטילה עלי ועדת הכנסת אחריות עודפת ?".

„אני ניסיתי את פולארד ? אני הפעלתי אותו ? עלי מוטלת אחריות עודפת בפרשה זו ?", קרא מר פרס.

פרס אמר, כי נעשית מצד הליכוד פעולה מכוונת להכתמת מפלגת העבודה. בפנותו למר אבן אמר: „אתה רואה מסע מאורגן ומכוון ללכוד ולהכפיש את המפלגה ומנהיגיה, ואין לך מילות הסתייגות ? יום יום היו הדלפות מוועדת המשנה נגדי ונגד רבין. האם יו"ר הוועדה לא צריך היה לקרוא את חבריה לסדר ?".

(סוף בעמוד 2)

המר"מ על הסכם השכר החדש במגזר הציבורי יימשך בשבוע הבא

ההסתדרות דורשת העלאת השכר הריאלי ואילו האוצר מזהיר: אל תגזימו בדרישות ✡ אין הסכמה בין האיגודים המקצועיים

מאת חיים פיקרש, סופר „הצופה"

נציגי האוצר וההסתדרות ישובו ויוועדו בשבוע הבא במסגרת ההידברות הרשמית על הסכמי השכר החדשים, שהחלו אתמול, באווירה רשמית, בבית הוועד הפועל של ההסתדרות בתל־אביב. במגזר הציבורי מועסקים כ־450 אלף עובדים.

במהלך הדיון הופנתה קריאה על ידי ראשי ההסתדרות, למפסיקים, להגיע לאלתר להסכם שכר חדש ש„ישפר את שכרם הריאלי של העובדים" יוצא עד לחודש מארס 1988".

יו"ר האגף לאיגוד המקצועי בהסתדרות חיים הברפלד, ציין כי ההסתדרות מבקשת להגיע להסכם במהלך החודש הזה. לדבריו, אין להסתיר את העובדה כי קיימים

(סוף בעמוד 2)

היום לומדים — אין שביתה (בינתיים)

מאת חיים פיקרש

הלימודים במוסדות החינוך בארץ יתקיימו היום, יום ששי, כסדרן. במוצאי השבת מתכוננים שני ארגוני המורים לשוב ולבחון את דרכי המאבק, הוך שקילה בחודשה של השבתת מערכת החינוך.

זאת מסר אתמול יצחק תלבר, מזכ"ל הסתדרות המורים, בציינו, כי המורים ימשיכו במאבקם עד שהאוצר יבטל את גזירות קיצוצי התקציב, שמשמעותם העיקרית — פיטורי אלפי מורים וסגירת בתי ספר בארץ בשנת הלימודים הבאה.

בינתיים נמסר, כי במגעי שרי האוצר והחינוך הובעה הסכמה עקרונית של שר האוצר משה נסים כי הגידול הטבעי הצפוי במספר התלמידים עומד על 22 אלף וכי יש לצרף את תקציב משרד החינוך ב־16 מיליון שקל בגלל זאת.

בעקבות ממשרד החינוך מצידו הסכים לבצע קיצוץ התייעלות בסכום של 14.5 מיליון שקלים, וזאת על ידי הזזה קבלת אלף תלמידים וגזירות לכבוריגים וכן על סגירת בתי ספר קטנים בקיבוצים ובישובים קטנים וצמצום פעולות האגף לי־ תכנית לימודים, מורשת והכשרת ופרסים שונים.

אמש זימן שר החינוך יצחק נבון, הפריתק לפישת חוליר בבית הפולים „הדסה" בירושלים את ראשי ארגוני המורים, כדי לדווח להם על מגעיו עם שר האוצר.

שמיר ופרס לא הגיעו להסכמה בנושא מינוי שגריר בארה"ב

מאת סופרנו המדיני בירושלים

פגישת שמיר־פרס אתמול, לי דיון על מינוי שגריר ישראל בארה"ב, לא הניבה פירות. שני האישים נשארו חלוקים בדעותיהם בקשר לאיש שימונה לשגריר.

הצעתו האחרונה של פרס למנות לתפקיד זה את פרופ' איתמר רבינוביץ, בעלים מאוניברסיטת תל אביב, לא נראתה בעיני שמיר, משום שלדעתו האיש הוא אמנם מומחה בתחום שלו, אבל מחוסר נסיון בשדה הדיפלומטי.

שמיר תומך במועמדותם של חנן בר און, לשעבר המשנה למנכ"ל משרד החוץ או במועמדותו של אורי לוברני, המתאם בעניני לבנון, וזאת בשל התמחותו בשירות הדיפלומטי.

„בגדה המערבית תוענק עצמאות או שהיא תוחזר לממלכת ירדן"

נכתב על חוברת של חיל־החינוך, לטענת ח"כ הרב חיים דרוקמן

מאת סופר „הצופה"

בדיון שיתקיים ביום ב' הי־ קריב יעלה ח"כ הרב דרוקמן את בעיית הפוליטיזציה בצה"ל.

בהצעתו לסדר היום הסביר הרב דרוקמן, כי חיילי גולני כי באו לפטח איבונים בשיבית, קיבלו דפדפת שבפתיחה שבל חיל־החינוך בצה"ל ושפה של יהודה ושומרון עליה משורטטת „תכנית אלון".

על שטחי יהודה ושומרון כי שפה נרשם: „לגדה המערבית תוענק עצמאות או יוחלט להחזירה לממלכה ירדן".

כהסבר ל„תכנית אלון" נכתב „בסיס התוכנית היא ליצור גבולות בטוחים למדינה בבה בזמן משם אוכלוסיה ערבית, כן הקרב האוכלוסיה הערבית שבתחום ההר הסות ירדנית".

לדעת הרב דרוקמן מדובר בנושא ששני העגים שעניי במתח לאת קשה בעם, והחיל־החינוך בצה"ל נוקט בו עבודה חד־צדדית מוכחתא.

„אין להשלים עם פוליטיזציה בצה"ל הטומנת בחובה סכנה לאחדותו של צה"ל להוסנו ולכוח צבאיהו", אמר הרב דרוקמן.

חיזוק החינוך הדתי בארגנטינה בעזרת המזרחי והפועהמ"ז

המרכז העולמי של המזרחי — הפועל המזרחי ערך אתמול בבית מאיר בירושלים מסיבת הוקרה להרב אהרון אנג'ל, רב הקהילה בקאסמירה, בואנוס איירס (ארגנטינה). הרב מבקר עכשיו בארץ להגל קבלת פרס ירושלים של המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, שהוענק לו בזום ירושלים במשכן נשיאי ישראל.

משה קרונה, יו"ר המרכז העולמי קידם בברכה את הרב אנג'ל ובירך אותו לרגל הכבוד שהוענק לו בהענקת פרס ירושלים. כבוד שהוא ראוי תכאו לו בזכות פעילותיו הברוכות וההחשובות לבצרון החינוך הדתי וחיזוק התורה ויהדות בואנוס־איירס.

דברי ברכה התארכה השמיעו: יצחק מאייר — ראש המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה, הרב איתן איזמן — מנכ"ל הרבנות הראשית לישראל, ד"ר חיים חמיאל — לשעבר מנכ"ל המחלקה התורנית בגולה, ד"ר מאיר שחם — לשעבר שגריר ישראל באולגוואי, ויוסף כהן מצד לי ארגנטינה.

הרב אהרון אנג'ל השיב בדברי תודה כלפי המברכים, ועמד על הצרכים הרוחניים של יהדות ארגנטינה. הרב הרים על נס את עבודת התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי, זאת הבאמצעים שהיא עושה בשותפות עם המחלקה התורנית ליתר הכהיסות של הסוכנות היהודית להחזיר „התורה והדת בתוצות.

כן דיבר על ההשלכות בבעת הזוק החינוך התורני בארגנטינה ועל האהדה בקרב הקהילות הספרדיות לי רעיון הציונות הדתית ולפעולותיה.

במסיבה השתתפו חברי מזכירות המרכז העולמי, פעילי התנועה בארגנטינה, פעילי החינוך התורני. ועוד.

ברכת תנחומים

בצער גדול ובכאב לב אנו מביעים תנחומינו לידידנו היקר והנכבד יושב ראש מזכירות הסניף ברמת־גן יו"ר ועד בית כנסת ישורון ברמת־חן

אברהם פומרנץ ומשפחתו

במות חמותו רוזה ז"ל

יהי רצון שמפתה הלאה לא ידע צער ומכאוב ובהמשך עבודתו הציבורית ינוהם

ועד ומתפללי בית כנסת ישורון ברמת חן
ועד גמ"ח ע"י בית הכנסת
וכל ידידיו ברמת חן והסביבה

בית הכנסת הגדול בירושלים היכל שלמה

במלאת שנה לפטירתו של

ד"ר משה אברהם יפה ז"ל

נעלה לקברו בבית הצלמין בסנהדריה,
ביום ראשון, ג' בסיון תשמ"ז (31.5.87)

נפגשים בשער בית הצלמין בשעה 9.15 בבוקר

ברכת תנחומים

בצער גדול ובכאב לב אנו מביעים תנחומינו לידידנו היקר והדגול יושב ראש מזכירות הסניף ברמת־גן

ר' אברהם פומרנץ ומשפחתו

יו"ר ועד בית כנסת „ישורון" ברמת־חן

במות חמותו

רוזה ז"ל

יהי רצון שמפתה הלאה לא ידע צער ומכאוב ובהמשך עבודתו הציבורית ינוהם

ועד ומתפללי בית־הכנסת „ישורון" ברמת־חן
ועד גמ"ח ע"י בית־הכנסת „ישורון" ברמת־חן
וכל ידידיו ברמת־חן והסביבה

בית־כנסת „אהל אהרן"
(רח' תהלים 29 ירושלים)

בליל שבועות יתקיים אי"ה

ערב לימוד ועיון

לזכרו של

ר' ברוך דובדבני ז"ל

בתכנית:

הרב יצחק קוליץ שליט"א — הרב הראשי לירושלים
פרופ' יצחק אנגלהרד — מעמדו של הזוכר בא"י לפי הרמב"ם
ד"ר חגי בן שמאי — מצוות „הקהל" בחינוך דבנים
פרופ' יעקב שמיר — הגדת הבכורים

מנחה: עו"ד מנחם ינובסקי

שעת התחלה: 22.30 • כיבוד ושתיה

אפיכל

ממתיק־תק...ורזית

חדש מאפיכל: ממתיק ללא קלוריות משופר כמו בחו"ל.
מתמוסס בקלות במשקאות חמים וקרים,
באריזה מהפכנית, הגיינית וחסכונית.
הקץ לטעמי הלוואי. הקץ למשקעים.
עברי לממתיק־תק ורזית.

ממתיק־תק אפיכל
טעים. מהיר. אלגנטי.

בהשגחת הבד"ץ
העדה החרדית ירושלים

חדש

בס"ד

השנה אפשר לנסוע לחו"ל בלי פשרות.
טיולי „למהדרין" של אירופה טורס

לאירופה הקלאסית, לאנגליה וסקוטלנד, לספרד ופורטוגל, לאוסטריה הונגריה וצ'כוסלובקיה, לפולין לתהדיכה ויוון, לארה"ב (כולל הונולולו) וקנדה ולטיולי ספארי בקניה.

בטיולי „למהדרין" של אירופה טורס מסלולים מיוחדים, הקפדה על כשרות ושמירת שבת. מלווי קבוצות ישראלים שומרי מצוות, מנוסים ואחראים. בתי מלון טובים עם שרותים צמודים.

השנה נוסעים בלי פשרות.
חוברת טיולים והרשמה בכל משרדי הנסיעות!

הטיול הטוב ביותר במחיר הסביר ביותר
אירופה טורס EUROPA TOURS

ארגון וביצוע: אירופה טורס רח' בן יהודה 100 ת"א טל. 03-240147

בקדומים שבשומרון
למכירה קוטג' חדש
7 חדרים עם טלפון
לכניסה מיידית
03—239296, 052—921017

לבי"ס ממ"ד תורני יחודי בירושלים
דרוש/ה מנהל
בעל השכלה תורנית וכללית
לפנות לטל' 02-529677, 02-529344

תנור אפיה „פאר"
4 להבות • במצב טוב
בשעות אחה"צ: 240598

לדתיים!!
בפרוזדור ירושלים
דירה גדולה
+ לול אוטומטי
+ כרם ועצי פרי
02-814472

לאלוני הבשן
מושב שיתופי
דרושות מטפלות דתיות
לקבוצה בגנים לשנה"ל תשמ"ח — מגורים במקום הבילוים —
פרטים
לפנות לטל' 06-961165/6, וועדת חינוך: צבי, צירה, נורית.

הרבנות הראשית המועצה הדתית
נתניה

למורנו ורבנו

הרה"ג ישראל מאיר לאו שליט"א

רבה הראשי של נתניה
וחבר מועצת הרבנות הראשית
ולרבנית חיה איטה שתחי'
ולסבתא הרבנית חנה פרנקל שתחי'
ברכת מזל טוב מעומק הלב
לארושי בתם רחל שתחי' עב"ג
יה"ר, שיזכו לבנות בית נאמן בישראל, לתפארת המשפחה המכובדת ולתפארת עירנו נתניה

הרב דוד שלוש — הרב הראשי לנתניה
דב סנא — ראש המועצה
חברי המועצה ועובדיה
רבני השכונות

הסתדרות הפועל־המזרחי בארץ־ישראל
המחלקה לקרנות הגמל / בתי אבות תפארת בנים

הנך מוזמן/ת

להכנסת ספר תורה

אשר יתקיים אי"ה ביום שני, ד' בסיון תשמ"ז (1.6.87), בשעה 15.00, בבית אבות תפארת בנים על־שם וגנר, רח' ראשון לציון, נתניה.

בהשתתפות:
הרבנים הראשיים לנתניה • הרב הראשי לצה"ל • ראש העיר • יו"ר המועצה הדתית • חברי־כנסת וראשי התנועה

ההנהלה

صورة عن الاصل

על המצפה

השביתת בתי-הספר ומשבר החינוך

ציבור המורים השבית השבוע במשך יומיים את הלימודים בבתי הספר היסודיים והתיכוניים כאחד. הפעם, נערכה השביתה בהסכמה חרישית של משרד החינוך והתרבות הנמצא בוויכוח קשה עם האוצר בעניין תקציב משרדו.

בשביתה זו הצטלבו האינטרסים של המורים עם האינטרסים של משרד החינוך והתרבות, כאשר שניהם שוללים קיצוצים בתקציב העלולים לגרום לפיטוריהם של אלפי מורים ולסגירתם של למעלה ממאה בתי-ספר ברחבי המדינה.

עם כל הרצון להבין לרגישותם של המורים המבטאת גם את דאגתם של הורים שילדיהם עלולים להיפגע עקב הקיצוצים בתקציב החינוך — בכל זאת קשה להשלים עם דרך המאבק שבחרו בו.

השבתת הלימודים בבתי הספר היא אנטי-חינוכית. היא עלולה להרוס הרגלים חינוכיים ולעורר זלזול בצד התלמידים כלפי המחנכים. לא זו בלבד, אלא שביתה בבית-ספר מביאה לביטול תורה, דבר שעם ישראל לדורותיו הקפיד מאד שלא לגרום לכך.

המאבק לא ימצא את פתרונו על ידי השבתת הלימודים בבתי-ספר. זהו מאבק תקציבי שלא רק משרד החינוך מנהל עם האוצר, אלא גם משרדי ממשלה אחרים מנהלים מאבק דומה עם האוצר כדי לשמור בל ייפגע התקציב העומד לרשותם.

אין לשחרר את משרד החינוך והתרבות והעומדים בראשו מאחריות למשבר הפוקד את מערכת החינוך. המשבר אינו תקציבי בלבד, הוא נוגע בין השאר לחלוקת המשאבים העומדים לרשות משרד החינוך וקביעת סולם העדיפויות שלא אחת הוא נקבע באופן שרירותי ביותר.

משרד החינוך והתרבות לא הצליח ליישם את מסקנות „ועדת עציוני", גם אחרי שהמורים קיבלו את שכרם על-פי המסקנות הנ"ל. הלכך, אין לצמצם את הוויכוח בין משרד החינוך לאוצר במושגים תקציביים בלבד, אלא במקביל, חובה לערוך בדק-בית ולהם קביעת סולם עדיפויות אמיתי העונה על צרכי החינוך במדינה. כל עוד שזה לא ייעשה יימשך המשבר הפוקד את מערכת החינוך ויימשכו הזעזועים הפוגעים בעיקר בציבור התלמידים.

ראוי לבדוק, האם הקיצוצים בתקציב כדוגמת הזו אכן מחייבים פיטוריהם של כששת אלפים מורים? האמנם הפתרון הוא בסגירת בתי-ספר, או שמא יש להפעיל את גרזן הקיצוצים על אותם הסעיפים העוסקים בתרבות שניתן אולי לוותר עליה בעת מצוקה כלכלית.

משרד החינוך והתרבות בחר, כאמור, בדרך הקלה, כדי לזעזע את המערכת ובדרך זו לזכות לתמיכה ציבורית. ציבור המורים, ככל הנראה, גם הוא מעדיף דרך זו של מאבק. אך אין זו לתפארת המחנכים ולטובת החינוך במדינת ישראל.

הגיע הזמן למצוא פתרון למשבר הכמעט כרוני הפוקד את מערכת החינוך. המוצא את ביטויו בשביתות החוזרות ונשנות, פעם בנושאי שכר, פעם אחרת בעניין תקנים והפעם נגד פיטורים וקיצוצים מתקציב משרד החינוך.

על הממשלה לתת דעתה על הנעשה במערכת החינוך כדי להמציא פתרון קונסטרוקטיבי למשברים הפוקדים אותה.

הצבעה בלא ידיעה ואחריות

הממשלה אימצה את דו"ח ועדת רוטנשטרייך-צור בלא שחבריה קראו את הדו"ח והנספחים הסודיים הקשורים בו. הצבעה בסוג זה מציבה הרבה סימני שאלה על דרך תפקודה של הממשלה והאחריות המיניסטריאלית של חבריה.

שר שהצביע בעד אישור דו"ח בלא שלמד אותו תחילה מועל בתפקידו וגם מזלזל בדו"ח שהוא סומך את ידיו עליו.

תופעה זו צריכה להדאיג אותנו הרבה יותר מעצם המעשה שנחקר על ידי הוועדה על פי החלטת הממשלה. היא אף מאותתת לנו כיצד נקבעים דברים בפורום הממשלתי וכיצד מתקבלות החלטות חשובות הנוגעות לעניינים מדיניים וביטחוניים שגורל המדינה תלוי בהם.

קשה לתרץ התנהגות כזו גם אם בכל לב רוצים בכבודה של הממשלה והעומדים בראשה.

יש לתמוה על ראש הממשלה ומועדון ראשי הממשלה לשעבר שהחליטו להסתיר את המידע מחבריהם השרים. ממה נשמר, אם שר פחות אמין בכל הקשור בשמירת סודות מדינה ממוכיה שהדפיסה את הדו"ח, הרי שאין מקומו ליד שולחן הממשלה. מצד אחר אם ראש הממשלה נותן אימון בחבריו התמיהה גדולה שבעתיים על סירובו להעמיד את כל החומר של ועדת רוטנשטרייך-צור לעיונם. אמנם, לבסוף הסכים מר שמיר לאפשר לשרים, לאחר ההצבעה, לעיין בחומר בנוכחותו של מזכירו הצבאי.

עיון בחומר לאחר המעשה, אחרי ההצבעה ייתכן שיש בו כדי לספק את סקרנותם של השרים, אך בשום פנים ואופן אין בו ביטוי לסדרי מימשל תקינים על פיהם שרים מצביעים ומכריעים מתוך ידיעת דברים ולא על-פי תכתיבים כדי לספק את רצונותיו של ראש הממשלה, ממלא-מקומו וכן ראשי ממשלה לשעבר שהיו מעוניינים לקבל את אישור הדו"ח על ידי הממשלה כולה בלא שיקראו אותו ובלא שידעו בעד מה הם מצביעים.

ייתכן שיש צורך למנות ועדת חקירה מבפנית כדי לקבוע סדרי ניהול הקובעים אחריות מיניסטריאלית מהי.

בעיית „מיהו יהודי" והמתחמקים מפתרונה

השבוע נתבשרנו מחדש על התחייבותו של ראש הממשלה יצחק שמיר לנקוט צעדים שיאפשרו תיקון בחוק מרשם התושבים אשר ימנע רישום גויים כיהודים שלא נתגיירו כהלכה. מר שמיר הבטיח, כי יעשה זאת תוך שישים יום. אין זו הפעם הראשונה שראשי הליכוד קיבלו על עצמם לפעול לתיקון החוק המתייחס לשאלת „מיהו יהודי". בעשר השנים האחרונות, מאז המהפך הפוליטי בארץ, נהגו ראשי תנועה זו לפזר הבטחות בנידון. אולם עד עצם היום הזה לא תוקן החוק. אם נבדוק את השתלשלות הדברים נמצא שהמתחייבים הסתפקו בפיזור הבטחות וכמעט שלא עשו דבר כדי לקיימן הלכה למעשה. זה התחיל בתקופת כהונתו של מר בגין כראש ממשלה וזה נמשך בתקופת כהונתו של יצחק שמיר. גם הפעם מדובר בהבטחות שאין מאחוריהן רצון אמיתי לקיימן. זאת יכולנו ללמוד מכפל הלשון שנקט מר שמיר בנידון. בהתחייבות שנתן לרב יצחק פרץ נאמר, כי יפעל לתיקון החוק. לעומת זאת בהשיבו להצעותיו של מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס השמיע דברים שונים לחלוטין. התחייבות שלא ייעשה דבר שיש עימו משום הפרת הסטטוס קוו בשאלת „מיהו יהודי".

ייתכן שלרב פרץ לא הפריעו הסתירות הללו אחרי שהוא ומפלגתו — ש"ס — חיפשו דרך כיצד לשוב אל שולחן הממשלה. אך אין בזה כדי לשכנע את הציבור כי אכן מדובר בהסכם רציני שמטרתו להביא תיקון בחוק כדי למנוע רישום גויים כיהודים בתעודות הזהות הישראליות. יתר על כן, אם נבדוק היטב על איזה תיקון מדובר הפעם נמצא כי מדובר בתיקון שיותר ממה שבא לתקן הוא עלול לקלקל בכל הקשור בעניין „מיהו יהודי".

לפי ההסדר שהושג בין ש"ס לליכוד לא יתוקן החוק בעניין הגדרת „מיהו יהודי" אלא ראש העדה הדתית (הכוונה לרבנות) ייסמך לקבוע איזו תעודת גיור יותרו על פי סעיף המרת הדת. במילים אחרות. לפנינו פתרון שיכרו עלול לצאת בהפסדו.

בעיית „מיהו יהודי" מחייבת פתרון אמיתי כפוף להלכה היהודית. ומן הדין שגם הרב יצחק פרץ יודה בכך.

מרבית הבנקים הודיעו על הורדת ריבית החובה

מאת מרדכי זפני

גם בנק הפועלים, דיסקונט והבינלאומי הודיעו על הורדת ריבית החובה החל ב-1 ביוני.

שיעורי הריבית החדשים יהיו: בפועלים — ריבית בסיסית של 18% לשנה (1.5% לחודש) במקום 21% עד כה — הורדה של 3 אחוזים לשנה. על משיכות-יתר עד 500 שקל, למקבלי משכורת — 29.1%. חשבונות „סופר עו"ש — החל מ-29.1% והריבית על חריגה תישאר תוספת של 15% בשנה.

בדיסקונט — הפריים כנ"ל. מקבלי משכורות עד 400 שקל — ריבית שנתית של 30%, עד 2,000 שקל — בין 30 ל-42 אחוז שנתי.

הבינלאומי: בבריבית הדברים כמו בפועלים, למעט „עו"ש בשפריר" — 30% לשנה, ואילו חריגה ב„עו"ש משופר" תהיה 9% לשנה (לעומת 15% בבנקים אחרים). לקוחות פרטיים ישלמו על חריגה מעבר ל-1,500 שקל, ריבית חודשית של 3.25%.

חגיגות ירושלים של יוצאי בנ"ע מצ'כוסלובקיה

עשרות חברים בוגרי בני-עקיבא מצ'כוסלובקיה חגגו את יום ירושלים ומלאת 38 לעלייתם ארצה מצ'כוסלובקיה בביתו של יהודה בוק מראשי בני עקיבא מצ'כוסלובקיה ויו"ר הועדה המוניציפאלית של המפד"ל בירושלים.

מטוס לבנוני יורט ושולח

מטוס של צבא דרום לבנון מדגם „פיגה'" ובו שני טייסים יורט אתמול לפני הצהריים על ידי מטוסי חיל-האוויר של צה"ל, לאחר שנראה הוא ממשיך לגבול ישראל.

כתב עתי"ם שלבה חדד מוסר, כי מטוסי חיל האוויר הזעקו לעבר המטוס שטס בצפון לדרום, לאורך החוף הלבנוני. הם הורו לטייסים לנחות באחד מבסיסי חיל האוויר בצפון. עם תחקורם קצרה, לאחר שהתברר, כי לא היו להם כוונות עוינות וכי עסקו בטיס לסירה במצוקה, שוחררו.

חיל הים סייע לאותה סירה שטוס חיל האוויר הלבנוני הוצרך להצלה בלב ים. בסירה היו קצה לבנונים והם חולצו ללא פגע.

היועץ המשפטי

(סוף מעמוד ראשון)

אלה הנדונה באותו הליך, הרי זו עדות שקר ודינה מאסר 7 שנים". חוק העונשין קובע בסעיף אחר שלפיו „הבודה ראיה, או המשתמש בה ראיה בדויה, והכל בכוונה רק להכשיל ראיה שיפוטית בהליך שיפוטי, דינו מאסר 5 שנים".

כזכור בית המשפט העליון גם מתח ביקורת על כך שאנשי שירות הבטחון הכללי העמידו הקלטות רשמיות המוגשות למהלך חקירתו של נאפסו. לצורך זה קובע חוק העונשין: „היודע כי תעודה או דבר פלוני עשויים להיות דרושים לראיה בהליך שיפוטי והוא במזיד משמידו או עושה אותם בלתי ניתנים לקריאה והכל בכוונה למנוע את השימוש בהם לראייה, דינו מאסר 5 שנים".

כתב עתי"ם דוד פרידמן מוסר כי בשירות הבטחון הכללי היכבה התנגדות ומורת רוח מהחלטתו של היועץ המשפטי לממשלה להביא את העניין לחקירה משטרתית. הגורמים בשב"כ התבטאו בחריפות נגד החקירה המשטרתית ואמרו כי יש להעדיף במקרה זה חקירה בפני ועדת חקירה ממלכתית.

בנק ישראל התיר לבנקים להעלות תעריפי חלק מהעמלות

ללא צורך באישור מיוחד * מדובר בהשכרת כספות, דמי משמרת על ניירות-ערך, ערבויות וגביית שטרות

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

חלק מהעמלות של שירותים בנקאיים שהוצאו מהפיקוח של המפקח על הבנקים יוכלו להעלות את תעריפיהם בלי צורך באישור מיוחד.

הצו על שחרור מפיקוח נחתם על ידי שרי האוצר, המסחר והתעשייה, בנק ישראל, כשר כי בפיקוח נשארו תעריפי עמלות השירותים ליחידים בבנקאים שאין להם אלטרנטיבה סבירה של אופי השירות או ביזון שמתוכל מחייב לבצע את הפעולה באמצעות בנקים.

בין השאר הוצאו מפיקוח העמלות על השכרת כספות, דמי משמרת על ניירות ערך, ערבויות לביטחון וגביית שטרות.

בין העמלות שנשארו בפיקוח: מחירי פנקסי שיקים רגילים, עמלות על משיכה מחשבון ביצוע התשלומים בדלפק, הפקדת צ'ק לחשבון באמצעות דלפק, עמלות על מכירה ניירות ערך והעברות ניירות ערך דפקדון אחר, קניה ומכירה על מזומנים והמחאות נוספים במטבע חוץ.

בנק ישראל הבהיר כי בעמלות שמשוחררו מפיקוח יוכלו לעלות תעריפים רק בבנקים שכבר הגישו תוכניות התייעלות מפורטות בפני מבקריה בם.

רוב הבנקים המסחריים כבר הגישו תוכניות כאלה ובבנק ישראל מתכוונים לקבלת תוכניות הייעול מהבנקים למשכנתאות, כדי שאפשר יהיה להחיל את ההסדר גם עליהם.

אשר לעמלות שנשארו בפיקוח הודיע בנק ישראל, כי בנק המבקש להעלות תעריפי עמלות מסוג זה, יגיש בקשה שתפרט את המחיר שהוא מבקש לקבוע עבור השירות ואת עלות השירות. הבקשה תובא לדיון בוועדת המעקב.

המו"מ על הסכם

(סוף מעמוד ראשון)

הוליכו לצית בין האיגודים הכבירים השונים ואיגוד העובדים, כיום מתקיים את הדיון ביחוד וכשקיעת הזמן „גם לא יהיה הצייבים בתביעות".

מר הבירפלד הוסיף כי אין זו בושה להבדיע שהשכר הריאלי בשנים 1987/88 יהיה גבוה מן השכר בשנים 1986/87. „ריבית הכדורים הגבוהים, זאת מסיבה לדעתי, אם תדע הממשלה לצמצם את תקציב המדינה, השכר לא צריך להיות הגורם הדירקטיבי בהאצת האינפלציה.

עבודת האוצר באה לידי ביטוי בדבריו של הלל דיואל, הבהיר כי השכר שאצר כי היא אינם מבקש להשיג עיצוי להסתדרות, אלא אם ההסתדרות תבחר בשיטה כזו אצל איגוד ואיגוד, הרי כי ישנו „גם בכיס זה כבר היינו".

דודאי הוי התריע בכוונה לשבית מהאוצר הישנית שכר בינשות בצ"ני כי קשה יהיה לאוצר לעמוד בתביעות אלה ולהבטיח את יציבותו של המשק.

שכר עובדי המועה"ד יוצמד לשכר ברשויות המקומיות

מאת סופר „הצופה"

השכר לעובדי הדת ובולטן המדוריך על ההסכם שנחתם אמש בין אגף התקציבים באוצר למשרד לעניני דתות, בעניין מעמד ראשי המועצות הדתיות סגניהם ורבני הערים.

בדיונים שקיים השר המר עם שר האוצר העלה השר תביעה להשוואת מעמד המועצה הדתית אל הרשויות המקומיות, לרבות מעמדם של ראשי המועצות הדתיות ורבני ערים אל המקבילים ברשויות המקומיות.

צוות משרד לעניני הדת בראשות המנכ"ל זבולון אור לב קיים דיונים רבים עם היחידה להסכמי שכר באוצר ואגף התקציבים, למסגרת ביצוע עבודה מקצועית.

שלושם נחתם ההסכם, על פי מכיר האוצר כי קיימת מחויבות מקצועית להצמדת שכרם של ראשי המועצות הדתיות, סגניהם ורבני ערים אל שכר הנבחרים ברשויות המקומיות.

ההסכם גם קובע הסדרים לתיקצוב הצמדה זו ועדכון תקציבי המועצות הדתיות בהתאם רטרואקטיבי לחודש דצמבר 1986.

בשיכרד ההתות סבורים כי הסכם זה מבטיח שבהצה ואילך תוכלנה המועצות הדתיות לפעול במסגרת תקציבית נאותה ומאוזנת.

פרס: אתה רואה מסע מאורגן

(סוף מעמוד 1)

יצחק רבין ניתח את מסקנות שתי הוועדות ואמר, כי שתיהן הדגישו, שהדרג המדיני לא ידע על גיוסו של פולארד ולא אישר הפעלתו. אולם, בעוד שוועדת צור-רוטנשטרייך קובעת אחריות בפירושת ושווה על אי הידיעה הן על השר ארנס והן עליו, הרי, לטענתו, יש במסקנות ועדת המשנה של הכנסת „בריחה בכל הקשור לתפקידו של ארנס".

„ועדת הבדיקה קבעה שפולארד גוייס והופעל בתקופת ארנס, ואילו ועדת המשנה מרחה כל מה שקשור לתפקיד שמילא ארנס והטילה הכל עלי", טען.

ביקורת נוספת כוחה מר רבין על התייחסות ועד המשנה לנושא הפיקוח של שר הבטחון על ראש הלק"ם רפי איתן.

בהמשך דבריו חזר וציין רבין, שרק שני חברי הוועדה מיכה חריש ושמחה דיניץ הסתייגו מן הביקורת שמתחה ועדת המשנה עליו ועל מר פרס. בעוד שמר אבן יצא עם שלושת חברי הליכוד בוועדה רוב של 4 נגד 2 להטלת אחריות מירבית עליו ועל מר פרס.

אבן: אינני מתקפל תחת להץ

ח"כ אבא אבן אמר כי עליו „לנפץ את אגדת ה-4 נגד שניים". לטענתו, כל 6 חברי הוועדה היו שותפים למידת האחריות המיניסטריאלית ד-לקביעה, כי ראש הממשלה הוא ראשון בין שווים ולכן מוטלת עליו אחריות עודפת.

מר אבן טען שמרכז המפלגה אינו הפורום המתאים לדיון בפרשת פולארד ובמסקנות ועדות החקירה, והזהיר את חבריו מפני הפגלה לתביעות המידיות של „הפרזה" בניצין לאומי-בטחוני מובהק.

הוא הצדיק את החקירות ועדת הכנסת בעניין הפולארד ואמר כי מסקנותיה פורסמו ברחבי העולם וחיזקו את הממשלה על כל מה שעשתה בפרשה זו.

„אין לי חרטה והאשמה עצמית ואינני מתקפל תחת להץ והסתערות. מדובר בחלות מצפונו של חבר כנסת וחבר במפלגה לקבוע דעתו לפי מצפונו. יש לי גם הרשות לחלוק על דעתם של צור ורוזנשטרייך", אמר.

מר אבן עשה חשבון עם מר פרס בעניין הביקורת שלו על ועדת המשנה באומרו כי „פוליטיקאי דיבר בזלזול על ועדה המורכבת מפוליטיקאים".

הוא קרא למפלגת העבודה לגלות סובלנות ולא לדרוש צייתנות והסתגלות לעמדות אחרות.

הוא פנה לחברי ועדת המשנה מטעם הליכוד „להפסיק את הניגוח" בו פתחו, והזהיר כי אם לא ייענו לקריאתו הוא לא יכנס את הוועדה להמשך פעולתה.

פרס, שהשיב לח"כ אבן, אמר כי „לא מופעל עליך לחץ ואין כאן חבר אחד הרוצה לשבש את מצפונך. אולם, כאשר התפרסמו בעתון „הארץ" הדברים על הדו"ח, לא מצאת לנכון להרים שפופרת, ואני רואה בכך סעם לפגם".

פרס טען, שגם אדם כמוהו זכאי לבשפט צדק, ואם ועדת המשנה הרציאת משפט — היא היתה צריכה לקרוא לו ולתת לו זכות להתגונן. „מצפוני נקי, פעלתי ביושר, באחריות ובתבונה", אמר.

חברי לשכת המפד"ל ערכו אתמול יום דיונים וסיורים בקרית-שמונה

מאת ה. מנחם

„אני מאחלה לכם במשמר של רבים מהצעירים בקריית-שמונה, כי יום יבוא ולמפד"ל יהיו 12 מנדטים ולא רק ארבעה. אני מודה לכם על שבאתם אלינו" — דברים שאמרה אתמול שרה אבוליך כפיתה ייב בתיכון הדתי „השתמיר" בקריית-שמונה, לחברי לשכת המפד"ל שערכו יום דיונים בקריית-שמונה.

מזכ"ל המפד"ל הרב יצחק לוי ציין כי לאחרונה נכנסו חברים רבים לפעילות במפד"ל בקרית שמונה. בעת שפתח עם תלמידי כיתה י"ב אמר הרב לוי „אנחנו תולים בכם הרבה תקוות. נקווה שכל אחד ימצא אפיק נכון בו ימשיך לתרום למדינת ישראל בקרית שמונה מעמד מיוחד בקרבנו. אני מקוה שתמשיכו לגור פה. אסור להחליש את המקום — אמר.

השר יוסף שפירא אמר כי טוב שחברים צעירים בעלי שרירים, עם תקווה בלב, קיימים במקום מרוחק זה. הוא קרא לחברי המפד"ל בקריה שמונה לשכוח את העבר ולהפיק לקחים לגבי העתיד.

תלמידי בית הספר עוזיאל כתבו על קלף מיוחד שהוגש לחברי הלשכה „אנו שמחים מאוד לראותכם בינינו ולדעת שאנו לא לבד. אנו מקווה כי ימצא יום ואנו, ילדי קריית-שמונה, נהיה תלמיד בשקט ובשלווה ככל ילדי ישראל".

בין חברי הלשכה ואורחי המפלגה שהגיעו היו השר יוסף שפירא, חברי הכנסת הרב חיים דרוקמן ופרופסור אבנר שאקי, הרב יצחק לוי, שאול יהלום, רפאל בן נתן, אליעזר אברבי, שלה שטרן קטן, אברהם שטרן, דויד בוקניק, משה הניא, אורי אלדר צור, יגאל ביבי וחברים אחרים.

בקריית שמונה התקבלו חברי הלשכה ע"י הרבנים צפניה דרורי ויחיאל בוחבוט, יו"ר המועצה הדתית הרב ניסים מלכה ולאשי המפד"ל ניסים ועגנו דוד שבת.

עמדת התנועה הדתית לאומית

לחזק את השב"כ

לתקן המעוות

שרות הביטחון הכללי עמד השבוע לדיון פומבי וציבורי במדינה.

התנועה קובעת שיש לשמור מכל משמר על שרות הביטחון הכללי שהוא הזרוע הלוחמת, המאתרת, המגלה והמונעת את פעולות הטרור הרצחניות והאכזריות של אש"ף.

יחד עם זאת התנועה קובעת שכל מעשין של השב"כ צריכים להעשות ע"פ החוק, עדות חוקריו בפני רשויות השיפוט צריכה להיות אמת ופעולותיו צריכות לקבל את אישור הדרג המדיני.

לכן יש לתקן את המעוות ולדאוג למניעת חריגות בעתיד.

התנועה הדתית לאומית הדוגלת בשלמות הארץ ובפיתוח ההתנחלויות בכל שטחי א"י המשוחררים, מודעת לצורך בדו-קיום בשלום ובהשקט עם הציבור הערבי כתנאי לחיים משותפים של ישובים ערביים ויהודיים זה לצד זה. דו-קיום זה ישמר רק אם הגורמים החבלניים והמסיתים ינוטרלו כליל מתוך הציבור הערבי המעוניין בחיי שקט ושלווה. רק שרות ביטחון חזק ובעל מוטיבציה יכול ויוכל להתמודד עם משימה זו.

לכן קובעת התנועה שבמקביל לאמצעים ההכרחיים שיביאו לחקירה ולתיקון המעוות בשב"כ, יש לדאוג לביסוסו ולחיזוקו למען יוכל למלא בשלמות את מטרותיו החיוניות.

התנועה הדתית לאומית

דובר התנועה

פסק זמן לבחינה עניינית

מאז חזר מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס מנסיעתו האחרונה לארה"ב — עניין הוועידה הבינלאומית סופג מכה אחר מכה. הקשה מכולן היתה הצהרתו של ד"ר קיסינג'ר נגד הוועידה הזאת. כזכור, קיסינג'ר היה היוזם והיה החוזה בוועידה הבינלאומית בג'נבה אחרי מלחמת יום הכיפורים. הוא הסביר את ההבדל שבין אותה ועידה לבין זו שעשמעון פרס תבנן עכשיו. בעקיפין יש בעמדת קיסינג'ר תשובה לטענת פרס שגם מר בגין היה בזמנו בעד הוועידה הבינלאומית של דיונה, משום שזו הוכחה נוספת המצביעה על ההבדל בין אותה ועידה לבין מה שמתוכנן עכשיו.

סירובו של המערך לנצל את ההזדמנות להפיל את הממשלה בהצבעת אי-האימון האחרונה בכנסת — הביא גם את תיכניו, הרי לפלא הדבר, שבשעה שהוא מתפשע ריב לפזר את הכנסת — היתה אפשרות בידי המערך לקבר את הדרך והוא לא ניצל זאת. בציבור הרחב נתפרש הדבר „מחדל" הזה של המערך אינו שש ביותר לבחירות

בקצה העט

מאת צבי

הדשות מתוך עמדה אופוזיציונית וקשה לו להיפרד מהתיקים החשובים שלו בממשלה. אל נכון גם העריך כי הוועידה הבינלאומית שהיתה עומדת, במקרה זה, במרכז המאבק בין הליכוד למערך, אינה פופולרית ביותר בציבור.

בו בזמן איבד המערך את כוחו בממשלה: הרב פרץ חזר לחיק הליכוד (והממשלה) אחרי ששי"ס היתה התקווה האחרונה של המערך. מצד אחר — פרש מהממשלה ומהקואליציה אמנון רובינשטיין איש אימונו של המערך והשר הורביץ, שיושב על תקן המערך — תפס עצמאאה.

ואילו המימשל בארה"ב, תוך כדי פסיחה על שני הסעיפים ומשום סירובו להתערב במחלוקת הפנימית בממשלת ישראל פנה לכיוון חדש: התחליט לבוא בדברים עם הסובייטים, כדי לברר מה, באמת, מגבתם בוועידה הבינלאומית ותוך כדי כך רמז, כאילו בדרך אגב, שהם עומדים עדיין על תכנית רייגן הישנה שממשלת בגין דחתה אותה בזמנה על הסף.

ואחרון אחרון לא חביב: לפי השמועות סוכם בין פרס בהיותו בארה"ב עם שגריר בריה"מ בוואשינגטון שגורבאצ'וב בכבודו ובעצמו יהיה מוכן לשיחות עם שר החוץ בעת ביקורו ברומניה השבוע — אבל הפגישה לא התקיימה, לפי אותה שמועה, משום שדבר קיומה הודלף.

בפסק-זמן שבו נחלשו ההכנות לאותה ועידה השאירה מסביבה אינה כה חמה — מהראוי שראש הממשלה וסגנו מקומו ייפגשו לבירור יסודי וגוקב לשם ניסיון לגיבוש משותף של הדברים שישראל צריכה לעשותם ומהו היא צריכה להזהל. הביקורת שנמתחה על שמעון פרס בגלל הוועידה תהיה צודקה בכל שתהיה, אינה יכולה לבוא בבקום היפרש הדדי של פתרון. ימי הרגיעה לפולמוס הוועידה, אין בכוחם סובים לבחינה שקטה של צודתה ומהותה. יש להדל מהפולמוסים הנקוטים בנוסח של פרס שבלבדית תהיה מלחמה או מהנוסח של שמיר שהוועידה תמיט אסון על ישראל.

הסטריה ושמה נאפסו

התזות השבוע מה סיבתה ומקורה של ההיסטריה וההינגה התקשורתית מסביב לעניין נאפסו. באתי לידי מסקנה אחת ויחידה: זו השמחה לאיד של גוף ממלכתי — השב"כ — שנתפס בכמה מקרים, בקלקלתו.

ביטול מרבית ההאשמות כלפי מר נאפסו — אכן עשויים לשמוח לא רק את נאפסו עצמו אלא כל שוחר צדק ומשפט. אבל הרי פסק הדין של בית המשפט העליון היה כבר צפוי מזמן לאחר שהיה ידוע שמי שאמור להופיע במקרה זה מצד השלטונות — לא יתנגד לקבלת הערעור. פסק הדין של בית המשפט העליון לא היה איפוא בגדר הפתעה — לשם מה ולשם מי איפוא נוצר כל המתח המלאכותי בכלי התקשורת במוצאי יום המשפט ובדיווחים שלאחריו, כולל השאלות הספשיות והשגרתיות של הכתבים, איך נאפסו מרגיש, איך חשב ומה תכניותיו ועוד.

התיטוט בפצעים שלנו, הוא מטיבעיהם המובהקים של כלי התקשורת ואם אין אלמנט סנסציוני בפסק הדין, הרי השמצה נמשכת של השב"כ הוא בשנים האחרונות באופנה.

למותר להגיד שהמבצעים המפוארים של השב"כ — שצריכים לעמוד תמיד נגד עינינו — אינם יכולים לכסות גם על תקלות פה ושם והממונים על גוף זה, חייבים לעקוב תמיד אחרי פעולותיו ופעילותו ואינני מפקפק בכך שיש עין רואה. אבל גם לביקורת — וביחוד לביקורת פומבית — יש גבול. מי שחייב לתקן את הדרוש תיקון — יעשה זאת. אבל יש גבול ב„לשמח" את שכנינו ואויבינו ומישהו צריך להגיד: הרף!

פרשת פולארד - שתי וועדות ומסקנה אחת

אף שלכתחילה היה משום בזבוז מיותר של כוח אדם ואנרגיה לבחור בשתי ועדות לבירור פרשת פולארד — האחת מטעם ועדת החוץ והביטחון בראשות אבא אבן והשנייה בראשות עו"ד רוסנשטרייך — הרי בדיעבד, יש בכך משום יתרון משום ששתי הוועדות באו, כמעט, למסקנות זהות, אף שהראשונה היתה מפלגתית.

לפי סיכומי שתי הוועדות, פרשת פולארד היתה רצופה טעויות וכשלונות לאין מספר. חילוקי הדעות (אם אפשר להשתמש כאן במלה „דעות") הם לגבי אחריות הדרג המדיני: בעוד שוועדת רוסנשטרייך טוענת לאחריות כל הממשלה, ועדת אבן מאשימה את ארבעת השרים: שמיר, פרס, רבין וארנס ובראשם את שמעון פרס שבתקופה הקריטית היה „ראשון בין שווים". יש אומרים שגם ועדת רוסנשטרייך אמרה כן — אבל חלק גדול מסיכומיה חסוי.

כבר הביעו תמיהה על ועדת רוסנשטרייך המאשימה את כל הממשלה שכלל לא היתה מעודכנת במתרחש לא קודם לא עכשיו בפרשה בשום שלב משלביה. אשר ל„העדפה" שמעון פרס בהלקו בפרשה דווקא בוועדת אבן המפלגתית — אפשר להניח שהדבר לא יישאר ללא הד ביחסים הפנימיים במערך.

העולה ממסקנותיהן של שתי הוועדות הוא שהממשלה אינה מתפקדת או שאינה יודעת — או שאינה מפקחת. נוכחנו בזה לא רק מפרשת פולארד. גרוע מזה: בפרשה עגומה זו מעלה גם מתוך אטימות וחוסר רגישות למרקם העדין של יחסינו עם ארצות הברית, והדוגמה הטובה ביותר לחוסר התבונה של בכירי שרינו — וכאן הייתי מציין שלא לשבח את שר הביטחון — היא מינויו של אביאם סלע למפקד בסיס חיל האוויר בתל נוף, שהיה בו משום התחללות בידידינו במימשל האמריקני. אני בטוח שמינוי אומלל זה, הוא שגרם להקשחת השופטים ששפטו את פולארד למאסר עולם, על אף עיסקת טיעון קודמת. שרי הממשלה הנוגעים בדבר אף הזינו את המימשל בארה"ב — גם אחרי השיפת הפרשה במידע בלתי נכון.

כבר ברור שהדרג המדיני לא יסיק שום מסקנות וגם (לפחות) בעתיד הקרוב גורלנו יהיה מונח בידי מנהיגים משני הגושים שהוכיחו פעם נוספת שכישוריהם לעמוד בראש המדינה מפוקפקים מאד.

שובו של הרב פרץ והבטחות הליכוד

הרב יצחק פרץ שהתגלגל לש"ס ובין יום ולילה קפץ לזירה הפוליטית, לא ראה לכבודו ללמוד מהמפד"ל שקדמה לו כמה עשרות שנים, במאבק למען מניעת התקלות הגבירות מגיור שלא בהתאם להלכה. המפד"ל כבר נאבקה בחוק בקואליציה (יותר נכון, בקואליציות) וגם מחוצה להן, כשהיתה לשון המאזניים וכשלא היתה כזאת: בחגה — להלכה ולמעשה — את אמצעי המאבק בדרך אופוזיציונית והעלתה הרס. מה שכן הצליחה, זה לקבוע בחוק ובנוהל שיהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה או שנתגייר — בלי שתוכל להבטיח שהגיור יהיה לפי ההלכה המקובלת מדורי דורות.

הרב פרץ לא למד, כאמור, מהנסיון של אחרים ורצה לעשות את הנסיון על עצמו, פרש מהממשלה אבל כעבור זמן קצר נאלץ לחזור. כל שר דתי בממשלה, השוב מאד להגבור המערכה של הציבור הדתי כולו, ולכן יש לקבל בברכה שליח שולחן הממשלה ישב עוד שר דתי.

זה צד אחד של המטבע.

הצד השני של המטבע הוא העמדת הפנים ששי"ס השיגה משהו לגופו של עניין והשיבה לשולחן הממשלה מרופדת בפתרון הבעייה בת עשרות השנים. הלוואי והיה זה באמת! אבל, למרבית הצער, מי שבתון את שותקי הזירה, נאלץ לבוא לידי מסקנה כי תיקון חוק כלשהו, אשר צריך לחייב גיור אמיתי ואי-התחשבות בגיור ריפורמי לצורך הרישום במרשם התושבים — הוא דבר רחוק מאד.

מדובר בהבטחה של הליכוד להעלות הצעת תיקון פרטית ולא בשם הקואליציה. גם חיכי הליכוד עצמם אינם שלמים עדיין עם התיקון. המערך צפוי להחריף את מאבקו נגד התיקון. אכן, תמיד הצהיר שלא יסכים לפסילת גיור לא הלכתי אבל עתה נוסף לו גימוק נוסף: הבשלת הבטחת הליכוד כדי להוכיח שאין לסמוך על הליכוד והבטחותיו. אין לזלזל בתגובתם השלילית החריפה של ארגונים שונים בארצות הברית, שהזהיה לה השפעה ניכרת על עמדתם — וכידת התנגדותם — של רבים מהדתיים.

הלוואי שנתבדה אבל חוששני שהרב פרץ יאלץ שוב ללמוד את הלקח של המפד"ל שהמאבק המבוקש בתחום הגיור, הוא דבר קשה ושמכל מקום אין להשיגו על ידי הבטחה חסרת בסיס מוצק של הליכוד בעת חיפושו אחרי תומכים, וכנגד גוש גדול של הכנסת שיילחם נגד זה במירב האמביציה.

מה שכבר „השיג" זו הכשלת הוועדה שנבחרה לשם כך על ידי הממשלה כולה, לפני המשברים ושמעתה לא תוכל עוד לפעול.

דין מוות למחבלים - בן או לא

כרגיל, אחרי אקט רצחני ואכזרי במיוחד — עולה הנושא של פסיקת דין מוות למבצעיו. גם אחרי רצח הילד מאלון מורה חזר הנושא לפולמוס ציבורי.

עתה הפתיע דווקא איש „שינוי", פרופסור אמנון רובינשטיין שפרש זה עתה מהממשלה, פרופסור רובינשטיין הוא ליברל אמיתי ועקבי ומשפטן מבריק — איש אשר אין לחשוד בו שהוא פרצל והוגה מתוך דחפים בלתי רציונליים.

מרור שירוב המתדיינים השוללים פסקי דין מוות, יאו את הבעייה מהזיבט המצומצם, אך לא בלתי חשוב, של הרתעה.

לדעתם, המחבלים למיניהם, או רובם, לא יירתעו מהסיכון של פסיד מוות. להיפך — ביצוע פסק דין כזה עלול להלהיב את הנוהים אחרי ה„קדושים".

במאמר מערכת של עתון „הארץ" נאמר שאף שהיה ספק בתבונה שעמדה מאחורי ביטול עונש המוות שהיה נהוג בזמן המנדאט — מאחר והכנסת ביטלה את עונש המוות לפני יותר משלושים שנה עלולה הנהגתו מחדש רק להוסיף לברוטליזציה ומרסב לנו להישמר מפניה, מי שסבור שאפשר לבטוח ביכולת ההרתעה של עונש מוות — משלה את עצמו.

מאמר מערכת של „דבר" אף הוא מביע דעה דומה ומציין כי החלטת הכנסת, בזמנה, לבטל את עונש המוות היתה תוצאה של „אחד הדיונים החשובים היסודיים בתולדותיה". אף שההחלטה ההיא חלה רק על הנעק הפלילי — האזרחי, בפועל נהגו לפיה „ולפי התפיסה המונחת ביסודה גם במשפטים צבאיים ובטחוניים". אם מדינת ישראל יכלה להרשות לעצמה לנהוג במדיניות זו בשנים שבהן היתה יותר חלשה והרבה יותר פגיעה „יהיה בשינוי המדיניות הזאת עכשיו לא רק משגה אלא גם הודאה בחולשה והראתה בפתרונות סרק".

מעניין שדווקא מאמר המערכת של „על המשמר" הוא פחות נחרץ נגד פסקי דין מוות למחבלים, כאשר ייתפסו גם רוצחי הילד „מערכת הצדק הישראלית תצטרך אז להתמודד עם השאלה הקשה, כיצד לחרוץ דינם של רוצחי ילדים שהם תמיד רוצחים בלבד ואף פעם לא פרטיזנים או פדאיין, רוצחים מן הסוג השפל ביותר — האם למשש במקרה קיצוני זה את עונש המוות, המצוי בחוק השיפוט הצבאי או להסתפק במאסר עולם. התשובה אינה גזורה מראש והיא תתבהר במהלך המשפט עצמו, הניבוקים המוסריים, החוקיים והבטחוניים ייבחנו על ידי חבר השופטים ועל ידי דעת הקהל כולו שתיטול חלק בהיכתה הציבורי".

משום מה, המתדיינים בנושא, מתעלמים מהיבט נוסף והוא היבט העונש לפרשע שגם הוא תופס מקום דומיננטי בתגובה כלפי הפושע. היבט זה, נראה לי חשוב ביותר לאור העבר שגם רוצח אכזרי עלול להשתחרר ללא שייצא את עונשו ויוכל להתהלך חפשי ואף להוסיף פשעים על פשעים. אין גם להתעלם מזה שעובדות אלה הידועות לנו היטב מעידות עם המחבלים, מעודדות ביצוע פשעים דומים ועוד מתעודדים מהם. הצו של „ובערת הרע מקרבך" לא יתיישב לעולם, עם פושע ללא עונש ולכן צריך גם היבט זה להילקח בחשבון.

ומלבד זה — גם רצח יהודים ללא עונש ראוי, אף הוא מעודד את דמיון המחבלים.

הנשירה בביעורה

מעולם לא היתה לי אהדה לתופעה שאנו קוראים לה „נשירה". אף לא נעלם ממני, שקרוב לשכונים אותו של היוצאים מבריה המועצות נגרעים במחלה זו — ובכל זאת נהרהני למקרא מאמרו של איש „מעריב" אברהם תירוש, שנפגש עם יוצאי בריה"מ בהגיעם לווינה.

הכל יודעים כיצד ניתן היתר יציאה מברית המועצות וכמה עמלים גופים ישראליים וציוניים, על כל היתר כזה. והנה כאשר הודות לאותו היתר יציאה, הם עוברים את הגבול הסובייטי-אוסטרי, הם מגלים את שכפ ריחוקם מישראל ואת כפיית הטובה למיטיביהם.

„מלאכה שוברת לב, כפיית טובה היא מלאכת הסיפול ביוצאי ברית המועצות המגיעים לווינה" — כותב אברהם תירוש. ועוד: „הנשירה נעשית היום בעזות מצח, עם ליגלוג. בלתי מוסתר בזווית הפה, לעתים גם בזלזול מתנשא בישראל ובימי שמחי. דב שפרלינג, איש הסוכנות סיפר לתירוש, ששמע מפי נושרים אמירות כמו: „ישראל היא מזבלה. לעומת ארה"ב". „ישראל אינה עסקייה בשבילם. היא רק התוחמת הפורמאלית המאפשרת להם לצאת, הם נאים ללכת לארצות הברית".

„שברון לב גדול עוד יותר נגרם לאנשי הסוכנות בווינה, כאשר ההשתדלות וההעדיינות והבעיות מתעוררות ומוסבות על ידי עולים בהם אפילו כאלה המוגדרים פעילי עלייה". סיפורים מסמרי שיער מסופרים בכתבתו של תירוש גם על אלה המציגים תנאים דמיוניים לפני מיסתם לישראל.

אכן, גדול אסון הנשירה, אך גדולה ממנו החרפה הסובייטיים ראשי, שומעים ויהודים זאת.

בא לקלל ונמצא סנגור

אנטון שמאס הוא עיתונאי וסופר ערבי שבתנאים מתקדמים מעמידים לרשותו את טוריהם. הוא מנצל, בין השאר, את טורי השבועון של „הארץ" „העיר" ומפיץ באמצעותם שנאה ארסית למדינה וליהודים. מובן שלא החמיץ את הנושא הקרוי הפליה לרעה של סטודנטים ערבים.

ועכשיו הבה קראו מה שכתב באותו שבועון לפני שבוע: „אני מגנה בכל כוחי לנצור מעלי את הציונות, שהיא אם כל חטאת אלא שנורא קשה לי להיות מופתע מההחלטה — — — שליפת מגילת העצמאות על מנת להוקיע את ההחלטה הנ"ל, איננה אלא היתממות, במגילת העצמאות כתוב שחור על גבי לבן שישראל היא מדינה יהודית. מדינה יהודית, לי נדמה, יכולה להעניק שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור, רק לאזרחים היהודים. עם ה„לא-יהודים", יש לה בעיה, עוד בארבעים ושמונה היו כאלה שתפסו את זה".

מזור, אנא קראו מה שנכתב לפני שבוע בטור זה, באותו נושא ותמצאו שכדוגמת בלעם, גם מר שמאס בא לקלל ונמצא „מסנגר" שלא ברצונו. כדאי שישר נאי ישראל היהודים ילמדו ממנו לקח.

صكا عن الاصل

29/5/87

הצופה

✶ ✶ ✶ ✶

מוסף של שבת

בשב"כ נפלה שלהבת

בשב"כ נפלה שלהבת ואזובי הקיר מלבים את האש שסופה להצית תבערה גדולה במדינה. במקום לאתר את האש כדי לעצור בעד התפשטותה עוסקים בהכללות כאילו השירות כולו אין בו מתום.

חיצי הביקורת המופנים כלפי השב"כ אינם מתחילים בפרשת נאפסו ומה שאירע באוטובוס „אגד" שנתפס על־ידי המחבלים — החיצים משוגרים לכל עבר ולכל פינה ומושפעים מאווירת ה„אנטי" — הנגד — לכל דבר הקשור בבטחון המדינה. פעם צה"ל מושמץ ומוצג בלבושו של קלגס ואילו פעם אחרת השב"כ בין המושמצים, כאילו כל כולו נוצר כדי לרדוף בני מיעוטים...

הדיספרופורציה בהצגת הדברים היא חלק בלתי נפרד מאווירת ה„עליהום" המושלת במדינה וכל עיקרה לזעזע את אמות הסיפים של הממסד הבטחוני והצבאי כאחד.

„מחפשי הצדק" לסוגיהם המגיחים מהרכים לרוב אין פניהם אל הצדק והאבסולוטי. ראיה לדבר הם אינם טורחים לבדוק את העובדות, אלא מנדבים בפרסום האשמות, בלא להיות צמודים לתוצאות החקירות.

עם זאת לא באנו להגן על השב"כ. ודאי שאין בדעתנו לחפות על דברים המחייבים חקירה הדרושה כדי לשמור על טוהר המטרה ולהגן על זכויות האזרח. אדם שמעד בתפקידו, או חרג מסמכותו בעת מילוי תפקידו, אינו פטור מלתת את הדין על מעשיו. אולם יש להיזהר מכל משמר מהוצאת שם רע על הכלל בגלל מעידתו של הפרט.

באין הבדלה בין הנזק שגרם הפרט במעידתו לבין השליחות החשובה שממלא הכלל בשירות הביטחון הכללי, נהרסת כל חלקה טובה הנוגעת לבטחון המדינה.

מעללי הגבורה וקידוש ה' הקשורים בשמו של שירות הביטחון הכללי עולים אלף מונים על המחדלים — אם היו כאלה — שמיקדו את תשומת לב הציבור לנעשה בשב"כ. אבל, מרוב רעש והמולה שמקימים עתה מסביב לפרשת הקצין הצ'רקסי נאפסו, מסיחים את הדעת מהמעשים הגדולים שבלעדיהם ספק אם היינו מסוגלים לעמוד במערכה עקובת הדמים עם ארגוני חבלה שאינם מחמיצים שום הזדמנות כדי לפגוע ביהודים באשר הם שם ולהרוג בהם על לא עוול בכפם.

פרשת הפללתו של נאפסו על סמך עדויות שהתגלו לדבריו שלא כדין ובידוי ראיות, מחייבת חקירה. אפשר להבין לרוחו ולדרישתו התקיפה של הקצין שבאותו נפגעה הזכות בתוקף להעמיד לדין את אלה שהפלילו את נבדה בזמן החקירה.

לעומת זאת קשה להבין את אלה הנטפלים על פרשה זו תוך התעלמות מהחלטת מהעובדה שגם בית־המשפט הגבוה לצדק לא ניסה להלוטין את נאפסו. נגזר עליו שנתיים וחצי מאסר וגם הורידו אותו בדרגה — מדרגת סגן לדרגת סמל. יוצא איפוא שלא מדובר באדם שאין כל רבב על בגדו, עלינו לראות את הדברים כהווייתם ולדון בהם כשלנגד עינינו שני צידי המטבע — הצד האחד של בדוי עדויות והשפלת כבוד האדם בזמן החקירות. והמשכות הצד השני הד מצביע על מגע עם האויב שלפי החוק אסור בתכלית העובדים. עליו אחת דינם — מאסר.

יתר על כן, חובה לזכור שלפני הדיון בבית־המשפט העליון השנה „עיסקת טיעון" שמנעה דיון יסודי בכל הקשור בחקירה ובגזר־הדין. שהוצאו על־ידי שתי רשויות משפטיות בשעה שתיק נאפסו הובא בפניהם.

באותו רגע שהופיע הפרקליט הצבאי הראשי בפני בית־המשפט העליון והודה בבידוי ראיות והצגת עדויות שקריות, לא נותר לכבוד השופטים אלא לצוות לשחרר את נאפסו מכלאו.

עלינו לזכור את הפרטים הללו בשעה שניגשים לבחון את הפרשה שלא להסתנוור מהרעש ההמולה ומקולות השמחה שבבית משפחת נאפסו.

אף על פי כן, במסע הציבורי הרחב ההיקף שקדם לדיון בבית המשפט העליון בערעורו של נאפסו ובפסטיבאל הססגוני שנערך עם שחרורו מבית הסוהר, הוצג האיש כגיבור — כאדם שעל לא עוול בכפיו הושלך לכלא למשך חיי שנים.

מי שנזעק לתבוע את עלבונו של נאפסו, מחובתו להיזהר שלא לפגוע באלפי החיילים האלמונים המשרתים בשב"כ והעושים לילות כימים כדי שאנחנו נוכל לישון שנ בלילות.

אנשי השב"כ על־פי תפקידם הם בחזקת רואים ואינם נראים. מעשיהם אינם גלויים לעיני הציבור. לרוב אינם יודעים מי הם — החיילים האלמונים — שבעיטם הפקחות מנעו התפוצצות של מכונית תופת בלב ערים הומיות מרוב אדם; גם לא מסופר מי הוא שתפסה את הרוצחים ברצועת עזה, ביהודה ושומרון ובירושלים שבין החומות. לפנינו שירות בטחוני שמעשיו הגדולים אינם עולים לראש כותרות העתונים, אף שהם רצופים מעללי גבורה.

בכך ייחודו, בלעדי זה לא היה יכול למלא את שליחותו. עלינו לחלוק כבוד לאלה העומדים על משמרתם כדי להבטיח את שלומה של ישראל.

אם לקצין הצ'רקסי נאפסו נעשה עוול בשל התנהגותו של פלוני או פלמוני מתוך השב"כ — למשרתים בשב"כ נעשה עוול גדול לאין־שיעור על־ידי הצגת שירות זה בלבוש של אכזר מכל אדם.

אמנם כן, שתי הפרשיות שנתקשרו בשמו של השב"כ: פרשת האוטובוס של „אגד" שנתפס על־ידי המחבלים והעדויות הבדויות שהוצגו במשפט של נאפסו; מחייבות בדק־בית בתוך השירות, אך אין בהן כדי להעמיד את השירות כולו ליד עמוד הקלון.

כאשר ניגשים לבירור הדברים אסור להתעלם מעובדת חיים, כי מדובר במלחמה

מאת משה אישון

במחבלים שאינם בוררים אמצעים כדי לפגוע בבטחונה של המדינה ובחיי תושביה. כך שבצד לימוד חובה על הדרך שישולו בשתי הפרשיות הנ"ל יש גם איזושהי נקודת זכות שיש לתת אותה בעת הרכבת דין.

סוף של דבר, לא מדובר במעשים פליליים שנעשו מתוך חישובים של „הנאה עצמית" אלא בסערת המלחמה...

המתעלמים מנקודת זכות זו בלהט הסתערותם כדי לעקור מגוף החיים שלנו מבצעי עוולה, גורמים עוול גדול לשירות הביטחון הכללי העומד במלחמה מתמדת לשם הבטחת שלומם ובטחונם של אזרחי ישראל.

*

אין להשלים עם כך שמלחמה לעקירת השעל שנעשה ליחיד, או ליחידים, תפגע בשמו הטוב של הכלל. גם מי שסובר כי דרוש בדק־בית בשב"כ עליו להיזהר מבצעים שעלולים להרוס את הבית כולו.

הבית ששמו שב"כ אינו רעוע. המסד שלו — איתן. גם קירותיו עומדים בפני סערה, כך שאפילו אם מתגלה צורך בביצוע שינויים חובה להיזהר שלא לפגוע באבני היסוד.

באווירת ה„עליהום" שאנו עדים לה במדינה יש יסוד לחשוש כי היסודות של

✶ שרותי הביטחון על הכוונת ✶ מאז התפוצצה פרשת אוטובוס „אגד" שנחטף על־ידי המחבלים לא יודעים אנשי השב"כ מנוח ✶ פרשת מאסרו ושחרורו של הקצין הצ'רקסי נאפסו, העלתה מחדש את הדרישה לחקור את הנעשה בשב"כ ✶ הנסיון להאשים את הכלל בגלל מעידתו של הפרט מסכן את כושר תיפקודו של שירות הביטחון העומד במלחמה מתמדת עם המחבלים. ✶ בשב"כ נפלה שלהבת ואזובי הקיר מלבים את האש העלולה לכלות את הבית כולו ✶ האם הדרג המדיני גם הפעם יסתתר מאחורי אמירתו המפורסמת: „לא ידענו, לא שמענו", או הפעם יחקרו את דרך תיפקודו ומידת אחריותו הנעשה בתחום שיפוטו? ✶

בניין השב"כ עלולים להיפגע אם לא ידאגו לאיתור האש עוד בטרם תיפתח החקירה.

עלינו לזכור כי מדובר בשירות שהוא כפוי טובה. המשרתים בו — מסכנים את חייהם יום־יום, שעה־שעה. לכן אם הם יהפכו מטרה לחיצים רעילים שגורמים מסויימים משלחים כלפיהם, ללא כל הבחנה, ספק רב אם השב"כ יוכל עוד למלא ביעילות את השליחות המוטלת עליו.

אבל, בין אם נרצה או לא, עלינו להודות באמת הפשוטה, כי לא תמיד פעילותם של השירותים החשאיים עולה בקנה אחד עם כללי הצדק והמשפט. לא אחת הם נאלצים לפעול תוך עקיפת חוקים. הלכך, בשעה שניגשים לשפוט אותם חזיוני שעובדה זו תהיה לנגד עיניהם של המבקרים המופיעים בשם המשפט והצדק האבסולוטי.

מי שמתעלם מזה לא זו, בלבד שאינו תורם לעשיית צדק אלא אף עלול לגרום לכך שהמשפט שהוא מוציא יהפוך למשפח...

בכלל, לפנינו נושא רגיש מאוד הנוגע לשירות שהוא מן הרגישים ביותר. אין איפוא להיחפז בהוצאת דין בטרם נבדקו הדברים.

בשלב זה בכל הקשור במחדל שנרשם בעת הטיפול בשני המחבלים שהשתלטו על הטיפול בשני המחבלים שהשתלטו על אוטובוס של „אגד" — לא כל האמת יצאה לאור.

כזכור, החשודים יצאו זכאים בכוח החנינה שניתנה להם על־פי המלצת הדרג המדיני — הנושא באחריות לנעשה בשב"כ, ממילא לא שמענו עד כה את כל האמת על מה שאירע בלילה ההוא ומי האיש שנתן את ההוראה, על פיה פעל השירות „ברשות ובסמכות"...

גם כיום, בפרשת נאפסו, אין אנו יודעים את מלוא הפרטים שנתקשרו בפרשה. ע.

בינתיים אנו שומעים את קולו של נאפסו בלבד. טרם נשמע קולם של החוקרים הנאשמים בבידוי ראיות ובהשפלות.

הללו מנועים מלעצות זאת בשל רגישות התפקיד שהם ממלאים, או מילאו בעבר. הלכך, לא תמיד ניתנת האמת להיחשף, כדי שצדקתם תצא לאור.

שירותי ביטחון מנועים מלחשוף את סודותיהם. השירות מיסודו מבוסס על אימון ולא אחת גם על הסכמה מראש לקבל את שיקול דעתם של העוסקים במלאכה זו. מכאן איפוא, שהדברים נשארים בגדר של סוד כמוס החתום בפני הכלל. לכן יש להמנע מהוצאת גזר־דין מרשיע לפני שוועדה מוסמכת בדקה את הדברים ופרסמה את מסקנותיה.

למעשה, גם שופטי בית־המשפט העליון שדנו בערעורו של נאפסו לא חרצו את דינו של השב"כ. אמנם הם הפנו את תשומת לבו של היועץ המשפטי לממשלה כי עליו לפתוח בחקירה נגד המעורבים בפרשה כדי לבדוק אם אין מקום להעמידם לדין. אולם המלצה לחקירה אינה הרשעה. אין איפוא להציג את הדברים וההערות של כבוד השופטים כגזר־דין מרשיע נגד החשודים.

לא כן סוברים אלה שעטו על פרשת השב"כ כמוצאי שלל רב. הם מסתערים על השירות כולו ומציגים אותו כשירות המסכן את חירות האדם שהיא מאבני היסוד של הדמוקרטיה.

כלל גדול הוא, כי אדם העומד בחקירה, הוא בחזקת זכאי, כל עוד לא הוצא לדין. גם זה מיסודות הדמוקרטיה.

המתפנים לחרוץ דין, בטרם חקירה, עושים איפוא את ההיפך מהמתחייב מתורת הדמוקרטיה.

לאמיתו של דבר, התפילה המוקדמת, שלאחרונה אינה מצטמצמת לגבי השב"כ בלבד, הפכה לנורמה בחיים הציבוריים. אם זו תימשך, עלולה המדינה ליהפך למדינה שמק־קארתיזם מושל בה, כפי שזה אירע בימי האופל בארה"ב, כאשר גנראל מק־קארתי הטיל את אימתו על החברה האמריקאית.

*

הבקיעים שנתגלו בדרך תפקודו של השב"כ, אכן מחייבים בדק־בית אך בשום פנים ואופן לא לאור הזרקורים, אלא בבית, במסגרות המתאימות לכך. אבל, יש לשמוע לא רק את המאשימים, חובה להאזין גם לרחשי ליבם של הנאשמים.

חקירה כזאת זו בדין שתיעשה על־ידי אנשי מקצוע שיש להם הבנה בדרך תפקודם של שירותי ביטחון כשהם משוחררים מדעות קדומות ואינם רואים בכל יהודי גזען, ובכל איש ביטחון מפלצת המסתתרת על בני מיעוטים...

הבדיקה צריכה להיות יסודית וחשאית כאחד.

ויש בתוכנו אנשי אמת ומשפט, נאמנים לעמם ולמדינתם, שבכוחם לחקור ומסמכותם לשפוט ולהוציא את גזר דינם.

עד כה הם לא נתבקשו לעסוק במלאכה זו; בינתיים, „פוליטישנס" בלבד עוסקים בסוגיה זו. מה פלא שאזובי הקיר המלבים את השלהבת שנפלה בשב"כ מעלים את השב"כ על מוקדה.

אם יש תופעה מדאיגה בפרשיות הללו, זו אינה מצטמצמת בדרך תפקודו של השב"כ; מה שצריך להדאיג אותנו הוא דרך תפקודו של הדרג המדיני הממונה על שירות רגיש ורב־אחריות זה.

ולמרבה הפלא, גם הפעם כמעט חוזרת על עצמה אותה תופעה ידועה שהדרג המדיני מסתתר מאחורי הפורמולה הבדוקה, כביכול: לא ידענו, לא שמענו.

וברגע שאחראים לשירותי הביטחון בדרג המדיני אינם יודעים ואינם שומעים — זה אומר דרשני. לפיכך אם דרושה חקירה, הרי שבראש וראשונה יש לחקור את הדרג המדיני שהואשם בכך שלא ידע ולא שמע...

אם הדרג המדיני לא ייחקר, עלול להיווצר מצב שהכפופים לו יהפכו לקרבן עולה ויורד בעוד האחראים עליו יוסיפו להופיע כ„נקיי כפיים ובורי לבב"...

הגיע הזמן שהאחריות המיניסטריאלית תתורגם משפת הדיבור לשפת המעשה. למען ידעו הנושאים עיניהם לשררה, כי לא שררה ניתנה להם, אלא עבדות, כי שררה פירושה אחריות.

אילו נשמר כלל זה בחיינו הציבוריים הממלכתיים יתכן מאוד שניתן היה למנוע תקלות ואי־הבנות בכל הקשור בתפקודן של השירותים הציבוריים והשירות הממלכתי לרבות השירותים החשאיים שהם הציפור־נפש של מדינת ישראל.

ראוי לזכור, כי בשני הבקיעים שעוררו את הסערה מסביב לנעשה בשב"כ, טענו ראשי שירות זה להגנתם, כי כל מה שעשו — נעשה „ברשות ובסמכות". אם כן, נשאלת השאלה, מי נתן את הרשות ומי העניק את הסמכות?

ועל כך טרם ניתנה תשובה, וזאת בעצם שאלת המפתח בחיכוך הגדול המפסיק את הציבוריות הישראלית. בכל הקשור בתפקודו של השב"כ והליקויים שנתגלו בדרכי עבודתו.

שלטון החוק מחייב אחריות מצד העומדים בראשו. הוא נבחן בין השאר בכושר השכיפה של העומדים בראשו וביכולתם לדעת מה נעשה בתחום שיפוטם ואחריותם.

על כן אם יש את נפשנו לקיים את שלטון החוק במדינה ולהגן על יסודות הדמוקראטיה, הרי שבראש וראשונה עלינו לעקור מהלקסיקון הפוליטי את הביטויים: לא ידענו, לא שמענו... יש להקפיד על כך שהדברים הנעשים במדינה ייעשו בתוך ידיעה ומתוך אחריות.

זה הסוד וזה היסוד על כשר תקין הראוי להנהיג את העם ולנהל את המדינה.

סוף פסוק: גם אם בשב"כ נפלה שלהבת עלינו לעשות הכל כדי למנוע מאזובי קיר להעלות באש את בניין הארזים של שירותי הביטחון.

שתי ועדות מול ממשלה אחת

מאת יעקב אדלשטיין

מסקנות שתי הוועדות שדנו בפרשת פולארד לא תגרומנה זעזועים בממשלה, אבל תהינה להן השלכות על עתידה של הממשלה. פרס ורבין קיבלו במסקנות אלה כמה ספיחות בלתי נעימות, שאינן מעודדות אותם להרפתקאות חדשות בשטח הפוליטי. האחריות המיניסטריאלית פועלת רק בוועדות משפטיות, ולא בוועדות מסוג זה. רק ועדה נוסח ועדת אבן שדנה בפרשת סברה ושתילה, יכלה להפעיל אחריות מיניסטריאלית כלפי שר הביטחון.

יש במסקנות משום כוונה לקצץ את הכנפיים של אלה בשירותי הביטחון שפועלים מתוך ביטחון מופרז. הדרג המבצעי נתגלה כאן בכל קלונו. דרג זה, שרשם לזכותו הישגים נכבדים בשטח המבצעי, לקח על עצמו החלטות מדיניות חשובות בלי להתייעץ קודם עם הדרג המדיני. זהו גם הבעיה שנתגלתה בשב"כ במקרה של אוטובוס קו 300. הדרג המבצעי לוקח על עצמו אחריות יתר, בבלי

✶ שתי הוועדות — ועדת אבן וועדת רוטנשטרייך—צור שעסקו בפרשת פולארד הגישו דו"חות זהים וגם סותרים זה את זה ✶ ועדת אבן מפנה אצבע מאשימה כלפי הרביעיה שהיתה קשורה בפרשת פולארד — שמיר, פרס, ארנס ורבין; ועדת רוטנשטרייך — צור מטילה את האחריות על הממשלה כולה בקולקטיב, למרות שהממשלה לא היתה קשורה בפרשה זו ✶ כיצד ישפיעו המסקנות על ממשלת האחדות הלאומית; האם יחריף המאבק בתוכה, או שמא יקרבו בין שמיר לפרס וזה יביא להפסקת „מחול השדים" בתוך הממשלה ✶ בשלב זה, שני הצדדים מנצלים את מסקנות הוועדות לצורכי מלחמה, אם כי שניהם יודעים שהם בצרה..."

ללמוד את ההשלכות המדיניות שיהיו להחלטות גורליות שנטלו.

בעיה זו הועלתה בראשית המדינה, בימים הסוערים. בשנת תש"ח נרצח פרשת רב סרן טוביאנסקי, שנחשד בריגול לטובת הבריטים ונידון למיתה על ידי בית דין שדה, בפקודתו של איסר בארי, ראש שירותי הבטחון אז. רק כעבור שנים רבות אחרי המקרה פנתה אלמנתו לדוד בן גוריון בבקשה לחקור מחדש את הפרשה, ואז התברר, כי ההחלטות שנתקבלו היו פזיזות, ואולי אף כיסוניות. למרות שעברו קרוב לארבעים שנה מאז, עדיין לא נלמד הלקח אצל שירותי הביטחון, אשר פועלים בהרבה מקרים על דעת עצמם, מבלי לידע את הדרג המדיני, תוך התעלמות מן ההשלכות המדיניות שיהיו למעשיהם. במקרה פולארד ברור שהדרג המדיני לא ידע, ועל כן אי אפשר להאשים אותו אלא באחריות מיניסטריאלית.

כיצד לכבות את האש?

הדרג המדיני העומד כאן בפני צינה. הוא היה צריך להחליט כיצד לכבות את האש. חברי ועדת אבן חלוקים בדעותיהם לגבי פרט אחד חשוב: האם צריכה היתה הממשלה להיענות לדרישה האמריקנית להחזיר את המסמכים שנמסרו לפולארד? בצירוף הדיווח? בריצה סבירים. שה היתה שבאה הבירה להסכים להחזיר מסמכים ועל ידי כך יהפלילו את יונתן פולארד. יתר על כן, גירושו מן השגרירות הישראלית בוואשינגטון, כאשר סוכני האף.בי.אי. בעקבותיו, היה מעשה אכזרי, התמוטה לגבי של הנדב לסייע לישראל. המסמכים שהוחזרו לאמריקנים שימשו להפלילו. משום כך לא עמדו בבסיסי המסקנות על הצד האנושי בכל הפרשה האומללה הזו.

ההר הוליד עכבר. המסקנות הן תהיינה מכדי להגיע שרים להתפטר, וייתכן שלכן התביעה כאשר

מינו את ועדת רוטנשטרייך—צור. אילו מינו ועדה משפטית ממלכתית, כדוגמת ועדת כאהן, ייתכן שהמסקנות היו אחרות, והשרים שנשאו באחריות היו צריכים להתפטר. כך דרכה של דמוקרטיה בריטניה. השר נושא באחריות, גם אם לא ידע על מעשי פקידיו. אך האחראים למדיניות לא רצו ועדה משפטית. הם חששו ממשברים בממשלה על רקע זה.

המשבר הפוליטי שבו שרויה הממשלה שכך השבוע לרגל פרסום מסקנות הוועדות. אין להניח שפרס ורבין ירצו דווקא עכשיו להתפטר ולעורר משבר פנימי, כדי שלא יקשרו זאת עם מסקנות הוועדות בפרשת פולארד.

רבין ביקש כל הזמן למנוע את המשבר הפוליטי על רקע הוועידה הבינלאומית. הוא לא שבע נחת ממהלכיו של פרס, אך בפומבי היה מזוהה עם פרס כדי שלא לשבור את החזית והאחידות. רמזים שהשמיע הספיקו כדי להבין מהי דעתו האמתית בנידון.

לח"כ אבא אבן היתה זו הזדמנות להיפרע מחבריו־יריביו, אך הוא לא העיז לחבר מסקנה אישית חריפה יותר. הוא נקט בדרכו בדרך הדיפלומטית.

פרס בפני תקופה קשה

שמעון פרס עומד בימים אלה בפני תקופה קשה בדרכו הפוליטית. שוב אין זה אותו פרס כראש ממשלה. מהלכיו בנושא הוועידה הבינלאומית לא היו מחושבים. הוא עדיין ממשיך לנפנף בדגל הוועידה, אבל ברור, שגם גורמי חוץ, וביחוד בוואשינגטון, מבינים, שכנפיו קוצצו ואין לו סמכות לדון על הנושא בשם הממשלה. הממסד בארה"ב לא מעוניין לנהל מו"מ עם נציג של מפלגה, ובשם הממשלה פרס אינו יכול יותר לייצגה בנושא זה. מתקבל הרושם, שגם בתוך מיעוט לא מבינים את מהלכיו. אבל מודים בפה, אלה שלא מודים, ואף מתנגדים — מעדיפים שתיקה. במהלכים הפוליטיים הוא לא שיתף את המנהיגות בן הדרג הראשון במערך, כמו רבין, נבון ושרים אחרים. הדרג השני במפלגה כדוגמת שחל, אדרי, ברעם הם שניהלו את המגע עם הסיעות הקטנות בכנסת כדי להפיל את הממשלה. אך דרג זה, שאינו ראשון במעלה, לא עשה את הרושם הדרוש על הסיעה שבידה המפתח לקיום הממשלה.

לאחר נצחון צה"ל במלחמת ששת הימים הצהיר שר הביטחון דאז, משה דיין, את ההצהרה המפורסמת „אנו מחכים לטלפון מהמלך חוסיין". אך הטלפון לא הגיע. המכשיר היה משותק במשך עשרים שנה.

השאלה העומדת היום לדיון היא: האם מהלכו של חוסיין לקראת ועידה בינלאומית הוא שיחת הטלפון שלה אנו מייחלים? בניגוד לנשיא מצרים אנואר סאדאת, הרי חוסיין חושש מעשיית צעד כה נועז. צעדיו אף פעם לא היו אמיצים. הוא הצליח להישרד הודות לתמרונים מחוכמים שעשה, בהם לחש על אוזנים של ירושלים כי היא בעצם ידידם. אבל הכל בחשאי, לא בפומבי.

המיכסות של חוסיין בימים אלה לפתוח בסדרה תחת חסות ועידה בינלאומית היא חצי צעד לא ברור. ייתכן שמדובר בתמרון, או במהלך זמני. זה לא הטלפון הגואל שחיכה לו דיין לפני עשרים שנה. קשה לשכנע באמצעותו סיעות אחרות, שאכן מדובר כאן בסיכוי כלשהו לאחר עשרים שנה... הוא תמיד מוכנים להאזין לשיחות כאלה. זה ענין לשירותי הביטחון ולא לדרג המדיני—מפלגתי בישראל.

פרשת פולארד שהתגלגלה מחדש לאחר הזמן בה את המשבר הפנימי.

לא יוסקו מסקנות

ועדת רוטנשטרייך—צור השאירה את המסקנות המעשיות בידי הממשלה. כבר עתה ברור שלא יוסקו מסקנות בדרג המדיני. הפרשה תחזק את האחידה של שתי המפלגות בקבוצת הממשלה.

את המחיר שילם יונתן פולארד. הוא נדון למאסר עולם ואשתו אן לחמש שנות מאסר. ההדרת איתו עיסק בפולארד עצמו, האם צריך היה לסייע לחקירה האמריקנית כדי להרשיעו, ולא כדי להציל את הקשרים שבין שתי המדינות.

הדרג המבצעי בישראל שילם את המחיר. אביאם סלע הודח מתפקידו. רפי איתן הודח גם הוא, והיחידה לקשרי מדע נסגרה.

השרים המעורבים הביעו שביעות רצון מן הדוחות ומן המסקנות. הם אינם מוכנים לשלם שום עול כדי שלא יוסקו מסקנות אישיות.

התדמית הציבורית סביב פרשת פולארד לא נסתיימה עם הגשת המסקנות. שכן מדובר במסקנות פוסטריות, שהוכתבו מהטלת אחריות ברורה על הדרג המדיני. אילו היו אלה מסקנות של ועדה ממלכתית היו מתייחסים אליהן אחרת מאשר אל מסקנות של ועדת בירור או של ועדה המורכבת מחברי כנסת המייצגים עמדות פוליטיות.

כבר הדוחות אינם פוגעים בתדמית ציבורית.

יונתן פולארד לא יוחזר מהם. אלו לא התייחסו בנייחות, הרי הוא שילם את המחיר יותר מאשר כל אחד אחר.

שמא ילמד הדרג המדיני לקח בפרשה זו לפקח יותר על הדרג המבצעי, שלא ינקוט צעדים שיש להם משמעות מדינית מבלי להתייעץ עם הדרג המדיני.

יוצא בכל זאת יעורים בימים חוזיות רגישה סביב המחלוקת בנושא הועידה הבינלאומית, ולא זכוכית בלבד.

במהלך כל הוועדות "חקירה" שקמו עד עתה בישראל בארץ מסוג זה ניתן למצוא קו משותף "אחד: ליקויים בדרך הפיקוח של הדרג המדיני על הדרג המבצעי.

מדוע הוא עשה זאת?

מאת יצחק דויטש

התוצאה הסופית של מהלכי ממלא־מקום ראש הממשלה, שמעון פרס — נכון להיום — הם כישלון חרוץ. הוא לא הצליח להשיג אף אחד מהיעדים שהציב לעצמו, או שדיבר עליהם בפומבי, ולעומת זה הצליח לגרום לישראל נזקים קשים מבית ומחוץ.

כישלון היעדים שעליהם דיבר מתבטא באלה:

✶ **אין ועידה.** רעיון הוועידה הבינלאומית פשט את הרגל ונמצא בשלבי גסיסה. במשך כל השנים הניפה ישראל את דגל המשא־ומתן הישיר, ואילו מתנגדיה תתרו להסות בינלאומית, כדי שתכפה פתרון על ישראל. מתברר, כי במשך שלוש שנים פעל ממלא־מקום ראש הממשלה כדי לשכנע מדינות שונות ברעיון הוועידה הבינלאומית, אלה שהסתייגו מכך שוכנעו. בסופו של דבר, כולל בממשל האמריקני שהזכיר את ישראל פעמים רבות מרעיון הוועידה. אי־אפשר היה לצפות מהם שיהיו יותר ישראלים מאשר הישראלים עצמם. אבל הגלויים שבהם מוסיפים להזהיר מפני הסכנה של הוועידה. מזכיר המדינה, פרופ' ג'ורג' שולץ, אשר התרכך אמנם בעקבות „מסעי פרס", דאג להבהיר כיצד הוא רואה את רעיון הוועידה ואלה נושאים יידונו בה — כולל „תבנית רייגן", לאמור גם מעמדה של ירושלים. מזכיר המדינה לשעבר פרופ' הנרי קיסינג'ר הציג בבירור את סיכוניה של ועידה כזו, אשר תבודד את ישראל בעולם כולו. הדברים לא ערבו לחכו של החוץ, שמעון פרס, והוא תקף אותם חזיתית. אבל הנדיב לעשות השר־בלי־תיק (האדוק יותר מהאפיפיור), שהעתיק את לשון הפה שלו מהזירה הפנימית להיצונית. קיסינג'ר מתנגד לוועידה בינלאומית, כיוון שהוא לא מארגן אותה; הוא כבר מזדקן, וכד פגיני לשון שכאלה.

איזו תרבות דיבור? לעזר וייצמן מובטחים נצורים נצחיים, ואילו קיסינג'ר כזקן. עזר ויצמן פורח ותורם, ואילו קיסינג'ר נס ליחו, השערים המדיניים סגורים בפניו, האקדמיה נעולה, והוא שנותר לו לעשות זה לחסום במשהו לצרכי תעסוקה. בכל מקום רעיון הוועידה הדעך והולך, למרות שמדי פעם מנסים להחיותו באופן מלאכותי — והתוצאה מדברת בעד עצמה.

לאחר כל מהלכי פרס אין ועידה בינלאומית ואין בחירות, אבל הוא קיעקע את יסודות ממשלת האחדות.

✶ **אין בחירות עכשיו.** האיום כי בלי ועידה ילכו לבחירות נתגלה כאיום סרק. לא ברור על סמך מה בנה מר פרס את הערכתו כי יוכל לכפות בחירות מוקדמות. בעבר ידעה מפלגתו למשוך בחוטים ולהתמרן במערכת הבינמפלגתית. כמסתבר, כי המצב השתנה. מכל מקום הוא לא עשה כל שיעורי בית. אין ל„מערך" רוב להקדמת הבחירות. התכנית להציב מארב פרלמנטרי לשם הפלת הממשלה בהצבעת אי האימון בשבוע שעבר לא יצאה לפועל, כיוון שבמערך לא היו בטוחים כלל שמובטח רוב שכזה, אף בהיעדרם של כמה חברי כנסת מהארץ, וכי לא תהיה הפתעה ברגע האחרון, שבשעתה, כי הממשלה תוסיף להתקיים, אך הם ייצאו בחוץ. מה שהרתיע אותם יותר הוא האפשרות לבינון מהיר של ממשלה מצומצמת בתוך זמן קצר. מכל מקום אין בחירות עכשיו. קיים רוב בכנסת נגד הקדמת הבחירות.

✶ **הכל חוזר לקדמותו**

אפשר לטעון: אז מה? הוא ניסה ולא הצליח והכל חוזר לקדמותו. אלא שבאותו זמן נגרמו נזקים כבדים מבית ומחוץ. העיקריים הם:

✶ **קעקוע ממשלת האחדות.** המהלכים של מ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס, בשמונת החודשים האחרונים זעזעו את ממשלת האחדות. הם עירערו את היחסים הפנימיים בתוכה. נוצר נתק בין ראש הממשלה וממלא־מקומו; התהווה קרע בין שני הגושים, הוחלפו כהלכות בפומבי, ונעשו נסיונות לתקוע סכין בגב מהמארב. היו אמנם התחזיות במוצאות הראשונה של תקופת כהונת ממשלת האחדות, אבל הממלא־מקום דאז שמר על היחס לראש הממשלה, הקפיד על הגבורה מכיח התפקידי והסדרה הכוללת נשברה. היו „תקריות" עם השרים יצחק מודעי ואריאל שרון, אבל איזו השוואה? אף כאשר התבטא בחריפות יתרה, הם התנצלו, ואף השלימו עם הדחתו של יצחק מודעי. היום השתנו פני הדברים, והשרים התירו כל רסן ללשונם. נכון שבחיים הפוליטיים הכל אפשרי. אבל נוכח כה שקרה ברור שהחיים המשותפים בממשלה מלווים בבגידות, בצביעות ובאי יכולת לתפקד. כך קעקעו את יסודי ממשלת האחדות, בלי ליצור אלטרנטיבה כלשהי.

✶ **פגיעה בינלאומית.** מעמדה הבינלאומי של ישראל נפגע כתוצאה מהמהלכים הללו סביב הוועידה הבינלאומית. מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ הוא שהציג את ישראל — בהזדהותה את רעיון הוועידה הבינלאומית תוך דרישה לקיים משא־ומתן ישיר — כסרבנית שלום ואת ראש הממשלה כרוצח סיכויי השלום. התיאורים הללו ילוו אותנו זמן רב, וישראל תתקשה להיאבק על עמדותיה האמיתיות בשלום שישיג במו"מ ישיר. הרי יביאו לפתחנו את דברי שר החוץ וסביבתו. ישראל ספגה מכה גם מעצם הופעת נציגיה בשני קולות — מה שגורם לקשיים בהידברות עמה. לאחר שיוסתם סופית הגולל על רעיון הוועידה הבינלאומית, יצטרכו לעמול קשות, ההתחיל מאל"ף, כדי להסביר את עמדותיה של ישראל בעולם, להבטיח לה תמיכה ולשכנע גם את מדינות העולם שבדרך זו טמון הסיכוי להידבר ולהתקדם.

בשני התחומים אלה נגרם נזק חמור לישראל — ויקשה לתקנו למשך זמן רב.

✶ **בעקבות הכישלון**

החיים הפוליטיים של מר שמעון פרס נעשו קשים יותר בעקבות הכישלון של „תוגת הבריחה" שהציג. ישנם דיווחים על ביקורת המופנית כלפיו במפלגתו שלו בהרגשה אותה לא ידע זמן רב. הכתבת המדינית של „על המשמר" — ולא רק היא — מביאה הערכות לפיהן מגיע שמעון פרס לסוף דרכו הפוליטית. אפשר להטיל ספק בהערכות אלה. בחיים הפוליטיים יש תמורות; עליות וירידות. שמעון פרס הוא היה פוליטיקאי מובהק, והוא הוכיח יכולת להיחלץ ממצבים קשים יותר. לכן כל אלה שממהרים להספידו, ספק אם הערכותיהם מפוכחות. אבל אין להתעלם מכך, שהמעידה הגדולה באה לו כשנמצא בפיסגה. השאלה המתבקשת היא: מדוע הוא עשה את זה?

(סוף בעמוד 5)

هكذا من الأصل

באלון מורה בימי השבעה

באלון-מורה מתאבלים על רמי ז"ל שנרצח על-ידי בני עוולה * התושבים נחושים בדעתם להגביר את פעילותם למען יישוב ארץ-ישראל * „אנו יושבים על גב ההר ומגינים עליכם בכפר-סבא ובפתח-תקווה" — הם אומרים * „אילו שמעו לאזהרותינו מלפני חודשים ייתכן שהיה נמנע האסון" * הוריו של רמי ז"ל מכריזים: לא נישבר — נביא ילדים נוספים לעולם ונרחיב את התנחלותנו במקום * תנופת הבניין והעשייה בולטת ביישוב בו חיים למעלה מאלף איש, מהם שמונה-מאות ילדים כ"י * תושבי המקום הגישו הצעות חדשות לאחראים על סדרי הביטחון כיצד להבטיח את שלומם וביטחונם של המתיישבים היהודיים ביהודה ושומרון *

מאת נעמי גולן

נסים חבה: „היינו חזקים ונישאר חזקים. לא ניתן שהמקרה הזה יגרום לנו ללכת בראש שפוף. אנחנו בגב ההר — שומרים עליכם בכפר סבא ובפתח תקוה. האם אתם רוצים לנחם אותנו — הביאו מה שיותר יהודים ליהודה ושומרון. ואל תגידו לי — שים גדר בטחונית. לא רוצה גדר. לא רוצה להיות כמו במחנה. במקום זה תחזירו לי את הנשק. לא כדי להרוג ערבים אבל כדי לא לפחד בלילות, לא לנסוע כמו שנסעתי בזמן האחרון עם אשתי וארבעת ילדי עם מקל ביד. נוסע וחושב: מה אעשה אם יזרקו עלי רימון, מה יעזור לי המקל? ולמה אף פעם לא עולה סיור צבאי לכפרים מסביב? למה לא שמים יותר אורות ליד הכביש?

שתדעי לך — שמים, לא שמים — אני פה נשאר..."

רותי חבה: אשאר פה לנצח נצחים. באדמה הזאת הדם של הילד שלי, הקבר של הילד שלי, שאני אתרחק ממנו?

תמיד חשבתי: ארבעה ילדים — מספיק לי. עכשיו אני אומרת — אעשה עשרה ילדים. ארבה את עם ישראל. אלד עוד ועוד עד שהקב"ה יפסיק לי... מה זה קורה בארץ ישראל, הם, הערבים — מתרבים ואותנו רוצחים? צריך שעם ישראל ילך ויגדל. ואנחנו נדאג לזה..."

בכוסו בכיסו ובכעסו — אדם ניכר, ואחרי אלון־מורה השבוע אני אומרת — גם בכאבו ו־איזה כאב גדול יותר מרצח ילד מילדיך? לא במקרה ציטטו עתונאים השבוע כל כך הרבה מו־נולוגים מפי נסים ורותי חבה, הוריו השכולים של רמי ז"ל. מאין שאבו את הכוח להשמיע די־בורים כאלה בשעות הקשות ביותר בחייהם? כ־נראה, מאבני המקום ומאנשי המקום. שוש אילן, דמות מוכרת מאז העליה הראשונה לסבאסטיה אמרה לי: אלינו מגיעים רק מסיבות אידיאולוג־יות. כאן זה לא חמש דקות מכפר־סבא. כאן זה מרוחק וקשה. מעל ומעבר לעיר שכם. מי שחשב שקשה לו — עזב. מי שנשאר — דבוק לאדמה בדבק ששום אסון לא יפריד. ורותי ונסים נש־ארו.

„אנחנו לא סביון של השומרון"

רותי ונסים חבה, יודעים היום כולנו — הגיעו לאלון־מורה משכונת התקוה, מה שמוכיח שלכ־מה דעות קדומות ולהכללות — אין מקום במצי־אות. ויש באלון־מורה אנשים מארה"ב ואנשים מפתח־תקוה, מקרית־ארבע ומאופקים, ממושבים ומשיכונים. „אנחנו לא סביון של השומרון" אומרים האנשים, „אנחנו חתך אמיתי, חתך רוחב של עם ישראל".

גרשון מסיקה, המזכיר, אמר עוד יותר מפורש: „אשכנזים וספרדים, משכילים ופשוטים, מקצו־עות חופשיים ופועלים יומיים — מי שמצייר לו־מתנחלים דיוקן מסויים, תפור מצור אחד — שי־בוא ויעלה אלינו ויראה שאין שכבה ואין קבוצה בעם ישראל הנקייה לגמרי מאוהבי ארץ ישראל המוכנים לממש את אהבתם בהתנחלות".

כשהחפורים סללו דרך עפר במעלה הר־כביר וג'יפ צבאי מלווה אותם — טיפסתי אל אלון־מורה בפעם הראשונה. כמה היה זה? לפני עשר שנים? תשע שנים? למעלה, על הרכס — מצאתי אוהל ועוד איזה צריף. כמה בנות של השירות הלאומי, קומץ צעירים מזוקנים ושממה לכל מ־לוא העין.

ביקור חוזר השבוע — גורם למעט להלם. היכן האוהלים ואיה הצריפים? איזה הספק מרשים. מסיקה מונה בגאווה: „אנחנו היום מאה ועשרים משפחות ובהן שמונה מאות נפש. תעשי חשבון ותראי כמה ילדים יש לכל משפחה. עשו אצלנו סטטיסטיקה וגילו שאחוז הילודה אצלנו גבוה יותר מזה של הערבים. בבית הספר שלנו יש שתי כיתות מקבילות לכל שכבת גיל. יש לנו ארבעה גנים לגילאי ארבע וחמש ובפעוטון — למעלה מארבעים תינוקות. רוב הנשים מועסקות באלון־מורה ואינן צריכות לחפש עבודה בחוץ. הן מו־רות, גננות, מטפלות, עובדות סוציאליות, עובדות מינהלה — עבודה לא חסרה..."

שישה מפעלים הוקמו בשנה האחרונה

שוב ניצוץ הגאווה בעיניים: „הקמנו ששה מפ־עלים בשנה האחרונה — לצביעת בדים, לנקניק, לאלקטרוניקה, לפיצוחים, לתשמישי קדושה ועבו־דות אמנותיות בעץ זית. ויש גם בית־דפוס. בהת־חלה, בימי העליות לסבאסטיה וגם כשהתמקמנו סוף סוף באלון־מורה חשבנו: העיקר להביא אנ־שים. האנשים יביאו אחריהם את הפרנסה. עכשיו — המדיניות הפוכה. תביאו מפעלים וממילא, ב־עלי המפעלים ועובדיהם יגיעו לכאן יתאהבו במ־קום — ויישארו לגור". ולהתאהב במקום — לא קשה.

כל אלון־מורה היא הר יפה נוף. מכל חלון של בית, של משרד או מפעל — תוקף את כל החוו־שים היופי הבלתי נגמר של השומרון. כל סולם גווני ההאקי, זיתים, אורנים, גאיות, מורדות הר, גבעות בישרות את „אוויר הרים צלול כיין" — יכולה היתה נעמי שמר לכתוב גם כאן.

הוותיקים הספיקו לטפח ליד הבתים דשא ירוק, ערוגות פרחים. יש כאן פינות הדומות לגלויות נוף שווייצריות. ועוד לא גמרתי לבנות את כל המצאי: בית מדרש להורה והוראה המכשיר בו־גרי ישיבות ויוצאי צבא לעבודה בעיירות פיתוח, עם המיסים תלמידים, מכון „חלקת השדה" הנו־רך שבתונים וסמינריונים לנוער יהודי מהגולה ו־לבני קיבוצים מהארץ שחמשת אלפים חברה הי־ספיקו לעבור דרכו ומדרשה לתורה וטכנולוגיה שנסגרה לפני שנה ושוב תיפתח בשנה הבאה.

המדרשה היא סיפור פוליטי, אבל מה לעשות, כל בית וכל עץ בארץ־ישראל עכוסים פוליטיקה. ארץ שעיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה — גם עיני הבריות אינם נותנים לה מנוח. במדרשה לתורה וטכנולוגיה למדו ילדי עליית נוער, רבים מהם על סף עבריינות, כולם התקדמו יפה, כולם התגייסו מכאן ישר לצה"ל ולחיילות קרביים. ילדים שאילו נשארו בשכונות מגוריהם — ספק אם היו לובשים מדים.

אלא שלפני שנתיים, כשאורי גורדון נתמנה לראשות עליית הנוער, „גילו" פתאום סעיף בחוק האמריקני האוסר הפניית דולרים ירוקים אל מעבר לקו הירוק.

מעניין בכמה חריצות חיפשו מי שרצו לחפש כדי לגלות את הסעיף. נו, ומאחר שעליית הנוער מקבלת, כמו כולם, תרומות מאמריקה — אז צריך להפסיק מייד את הפניית חניכיה לאלון־מורה. בשבת שעברה הגיעו החניכים בני־המזל שלמדו כאן לפני סגירת המדרשה, לפגישת מחזור, וכולם במדים. באלון־מורה גאים בהם מאוד, כשם ש־גאים בהצלחת החברה המבוגרת, דתיים וחילו־נים, להיות ביחד. מי שנוסע בשכונית בשבת ומי ששומר עד קלה כחמורה — חיים בצוותא אחד, בלי שום חיכוך. הכישרון הזה לאחדות ולאחווה — שבהרבה מקומות אחרים בארץ אבד לנו — מדין את הנשק הסודי האמיתי של אלון־מורה, האופטימיות.

המדרשה הטכנולוגית סגורה?

מורים, מנהלים ואנשי תחזוקה שהתפרנסו מי־מנה איבדו מקום עבודה?

אל דאגה. בשנה הבאה, הבטיח הרב משה קצב לפתוח אותה מחדש עם הנוער המטופל ע"י משרד העבודה והרווחה. יהיה טוב. לשר אחר, של השי־כון והבינוי דוד לוי, שביקר השבוע באלון־מורה כדי לייחד את אבן הפינה לשכונת רמי ז"ל — היתה הבטחה מלהיבה אחרת: לבנות מייד חמי־שים יחידות דיור חדשות.

ומי יאכלס אותן?

„עם ישראל", עונה גרשון מסיקה בביטחון עצ־מי שקט. אין מה לדאוג. „בשכונה אחרת שנחנכה פה לפני שנה — גרו בה רק שתי משפחות. היום גרים בה שלושים וחמש משפחות. גם את שכונת רמי — נאכלס".

עובדת סוציאלית והיא „חתיכת היסטוריה"

שוש אילן, עובדת סוציאלית במקצועה, אינה מסכימה לשמכנים אותה „חתיכת היסטוריה" — היא רק גאה המקופל בתוך גוף נבוך של אשה קטנה.

בימי סבאסטיה היתה אש להבה. בימית עזרה לנהל ולארגן את הישיבה. באלון־מורה היא הכוח המרכזי והיוזם שמאחורי שלושה פרוייקטים: היער על שם תת־אלוף יוסף לונץ בהר כביר, היער ע"ש אורי בר־און, המצפים. ביום החופשה הראשון שיהיה לכם — מהרו לכם, הרן מאשר בגליל העליון בסביבות בירייה או נבי יושע — אין מקום יפה יותר מזה בארץ־ישראל. עכשיו מארגנת שוש אילן פרוייקט חדש: חי־בר ע"ש רמי ז"ל ביער בו מצא הילד את מותו הטראגי.

אתמול, יום חמישי, הקימו באלון־מורה גל־עד לזכר רמי בפתח המערה בה נמצא. בעוד שלושה שבועות, ביום השלושים למותו, רוצים שוש וחבריה לחנוך את „החי־בר", ההנצחה המתאימה ביותר לילד חובב הטבע שתמיד ראו אותו עם איזו חיפושית או צנצנת עקרבים בידיים. ה„חי־בר" גם יבטיח שילדי „אלון־מורה" לא יסתגרו בבתים וימשיכו להיות כילדי הטבע, ילדים המ־שוטטים בחופשיות במורדות־הר כביר. „לא באנו לכאן כדי לחיות בגיטו" אמר לי נסים חבה, כולם „ואני לא אסגור את הילדים שלי בבית — יהיה מה שיהיה...".

הילדים ספגו טראומה קשה

ילדי אלון־מורה, אסור להכחיש, ספגו טראומה קשה כאשר נודע להם לפני שבוע שרמי נרצח במקום שבו אהבו לשוטט ולטייל. אחינועם כהן, מכתה ה', בלונדית מנומשת, ירוקת עינים שפ־גשתי ליד המכולת הודתה: „עם בדיוק אספנו עצים למדורת ל"ג בעומר. בכלל לא חשבתי ששם מסו־כן. עכשיו אני לא בטוחה שלמדורה בל"ג בעומר בשנה הבאה — אלך שוב עם החברות לאסוף עצים..."

ציפורה רקנטי, מכתה ו' עוד בלונדית יפה, בהירת עינים אומרת: „אני מפחדת מהערבים. בערב אני בכלל לא יוצאת בלי אמא או אבא..." אבל לגור במקום אחר — אינן רוצות. זה המקום שלנו — לא מכירות מקום אחר" אומרות הבנות שכמעט כל חייהן עברו עליהן על הר כביר הצופה לעבר שכם. „כיף פה. החברים שלנו פה..."

הדס אסולין מכיתה ג' מצטרפת לשיחה ומגלה שבכיתה שלה הילדים דיברו כל הזמן על רמי עד שבא מפקד מהצבא בשם יהודה לדבר איתם ולע־נות על שאלותיהם. ומה שאלו הילדים?

„חברה שלי שאלה למה צה"ל איננו מביא כלב שמירה לכל ילד". אומרת הדס „ויהודה אומר: בסדר, תבקשו מההורים ותגדלו לכם כלבים..."

על שולחן ליד מיטתה המנוחה של רותי חבה, האם השכולה, מונחת חוברת צהובה, מצויירת ו־בה מכתבים של ילדי אלון־מורה. נעמה אהרונוב מכיתה ג' כותבת: „אני מקווה שאישה יוולד לכם עוד ילד אני אפילו ילידה לזכר רמי בכבד". שירלי ואנה כותבת: „רמי ילד הטבע".

ביום רביעי המורה יפה ליברה על אפריות, רמי התעניין בסקרנות. הלך... הלך... איך נולד ואיך..." ובמקום המלה הנוספת — כתם דיו. מתחת ל־כתם רואים את אותיות המלה: „מת" — בכתב יד הילדותי של צירלי. בבית הספר של אלון־מורה קיר שלם מכוסה בחיבורים, שירים וציורים לזכר רמי. הפסיכולוגים המליצו והמורים ביצעו — הזדמנות לילדים לפרוק פחדים וצער.

דרישות לאלוף הפיקוד

אצל המבוגרים — חששות או פחד לא מעלי־מים באמצעים שכאלה. אנשי אלון־מורה הגיעו ביום שלישי השבוע אל אלוף הפיקוד עם רשימת דרישות מוגדרת. עשרה סעיפים ברשימה שלהם:

1. חלוקת נשק לכל התושבים.
2. כריתת העצים הסמוכים לישוב (כרגע יש חורשה המגיעה עד לבתים ממש).
3. תוספת זרקורים לתאורת הלילה.
4. גדר בטחונית.
5. פריצת דרך שתקיף את היער.
6. הוראות נוהל ברורות וחדשות לטיפול ב־חשודים בזריקת אבנים.
7. פינוי צירים מעצי זית.
8. סלילת דרכי גישה מהמראסות אל הכבי־שים.
9. מערכת כריזה לשכונה החדשה.
10. תוספת מכשירי קשר.

במרירות עצומה סיפרו לי במזכירות אלון־מורה על המכתב לשר הביטחון ביוני של השנה שעברה שאילו שמו לב אליו — יתכן שרמי ז"ל היה היום בין החיים. במכתב מתריעים האנשים על שנטלו מהם את הנשק האישי, אמצעי ההר־תעה העיקרי מפני פיגועים. „למרות בקשותינו מזה שנה, לערוך סקר בנושא ביטחון — הדבר לא נעשה" נאמר במכתב.

מסיקה כותב עוד: „כאזרח וכיו"ר מזכירות אינני שקט. אני תקווה שחששותי לא יתממשו ולא יהיה צורך בוועדות חקירה אם יקרה אסון" ניבא — ולא ידע מה שניבא. כשנפוצה השמועה בשומרון שליהודים על הר כביר אין נשק — גברה חוצפת כפריי הסביבה. אם בעבר לא העזו להתקרב לישוב אלא עם מטרות מוגדרות (עבו־דה) נדהמו אנשי ההתנחלות כאשר לפני כמה ערבים צלצל פתאום מאן־דהוא בעשר בלילה בדלת אחד הבתים וכשפתחו — ראו ערבי שביקש ל־התקשר בטלפון. בעבר — לא העזו לנהוג כך.

„אינני מבין את הציבור בארץ" אומר מתיישב „לא מבינים שאנחנו במלחמה עם טירוריסטים? מול טירור מתנהגים כאילו מול הפגנת סטודנ־טים בנושא שכר לימוד?

להם יש מערכת מתוחכמת ואיתנו מתמקחים על כל מעצר של זורק אבנים? באבן אי אפשר להרוג אדם?"

ממממנים את זורקי האבנים

באלון־מורה מצביעים לעבר דיר־אל־חטאב, הכפר הסמוך ואומרים לי: את רואה את הבית הכי יפה בכפר? הוא שייך למחבל ששוחרר בעיס־קת ג'יבריל. הכסף לבניה הגיע מארגוני החבלה.

ועוד מספרים לנו בסביבה שכל מי שנקנס על זריקת אבנים — מיד מגיע אליו מישהו עם כסף לתשלום הקנס. אז איזו מוטיווציה יש לילד ערבי לא להיות מחבל? ואותנו מגבילים, אותנו מרס־נים, הערבים מסיקים מיד רק דבר אחד שאנחנו פוחדים ולא בטוחים בעצמנו.

שלשום, יום רביעי, העלו אנשי אלון־מורה בשיחה עם ראש הממשלה יצחק שמיר — את כל הטיעונים הללו. מה ישתנה בעקבותיהם — עוד נראה.

בינתיים מספר לי מנהל הקניות של ישיבת קרני־שומרון שהגיע לבית חבה לניחום אבלים כיצד בחור שהגיע לעבוד בגינתו אמר לו: מה אתה משוויץ, מה? כשהמלך חוסיין יחזור לפה — הבית שלך יהיה הוילה שלי. הוא מוצא חן בעיני...

ילדים שאתמול צעקו לקראתו „אהלן וכיף חאלאק" — הפכו לנערים שעיניהן כחרבות שלו־פות ובפיהן דברי חוצפה.

לא כולם מסוגלים להבליג מול ההידרדרות. החריפים שבכולם המדברים בנוסח: צריך להר־אות להם וצריך להחזיר את גורם ההרתעה" הם תלמידי ישיבת קבר יוסף שבתוך העיר שכם, כמו בנו של הרב ליברמן מארה"ב. ליברמן הצעיר נשוי ליעל מאופקים. קומונרית לשעבר בעזרא־המצפה ללידה הראשון. אחותו של יעל בקרית־ארבע. היא עצמה הגיעה במסגרת שירות־לאומי לאלון־מורה ונשבתה בקסמי המקום.

אחרי רצח רמי ז"ל ביקשה אמה, היושבת ב־אופקים, בואי הביתה.

עניתי לה, עונה הצעירה הנאה: אם אני וכל אחת אחרת שבאלון־מורה נחזור הביתה להורים — לא תהיה עוד אלון־מורה ומחרתיים — לא תהיה גם אופקים..." והמשפחה שהאזינה לדברים חוצבי להבות אלה, התבוננה בבת שהיא את.סו.סו. אמא, ושבכורה עתיד להיות צבר מאלון־מורה והתקה. מה יכלו לענות לה? אני לא צודקת? או־מרת יעל.

לא רק באופקים יושבים ההורים ודואגים. מכל רחבי ישראל מאילת עד קרית־שמונה הגיעו ל־אלון־מורה השבוע. ואחד מראשיה של גוש־אמו־נים אומר: אין ספק, ספגנו מכה. האמנו שבנשים ובילדים — הם לא פוגעים, והנה נפל לנו חלל ראשון — ילד בן שמונה...

הראשון יהיה גם אחרון — מקווים באלון־מורה, ונועצים במבקר מן החוץ, שר, ח"כ, עתו־נאי מבט שהציו שאלה, הציו דרישה כשאומרים: הנה, אתם דרשתם שנתרסן, נשנה סגנון התנה־גות, ותראו מה קרה...

ועכשיו תורכם לדאוג שמה שקרה — לא יקרה עוד.

שיחות השבוע *

מאת מוטי זפט

פרופ' אריאל רוזן צבי — אוניברסיטת תל־אביב:

מסקנות „ועדות פולארד" לא יביאו שום תוצאות בשל ניגודים פוליטיים

„כולם אשמים, אבל אין מסקנות איר־שיות" — בכותרת זו של אחד מעתונים, אפשר למצות את המצב נוכח ממצאי ועדות אבן ורוטנשטרייך — צור.

מי שציפה לרעידת אדמה פוליטית ב־עקבות המסקנות, היה כנראה נאיווי מידי נוכח כוח השרדותו של השלטון במדינה. הכל עובר ליד האוזן.

הממשלה מקבלת אחריות קולקטיווית וממ־שיכה למשול כשהרהורי הגסיסה שלה אינם מפסיקים. פרס „מכניס" לאבן. בליכוד שמחים לאיד הנראה שהפרשה תירשם בספרי ההיס־טוריה כעוד אנקדוטה שלא יכלה לחומת הי־כורסאות ששרי הממשלה התבצרו בהן.

בנושא פרסום המסקנות וההשלכות, שוחחנו עם פרופסור אריאל רוזן־צבי, מאוניברסיטת תל־אביב.

ש. האם נראה לך כתקין, לא יוסקו מס־קנות אישיות המתחייבות מממצאי הוע־דות.

ת. ממסקנות הוועדות, לא ברור לגמרי על מי מוטלת אחריות אישית ומהו היקפה. ועדת רוטנשטרייך—צור קבעה למעשה אחריות מ־שותפת ואילו בוועדת אבן נתגלתה מחלוקת, שבדר"כ חותכת את הקווים הפוליטיים, לגבי סוג האחריות, היקפה וטיבה באשר לאישים שונים.

כיוון שכזה הוא המצב, קשה מאוד להסיק מסקנות אישיות כלשהן בהסתמך על המלצות הוועדות וזו אחת הבעיות הגדולות של ההמל־צות.

ש. ומה בנוגע לאחריות המשותפת עליה כן הצביעה ועדת רוטנשטרייך—צור?

ת. במקרה הזה, הביטוי „אחריות משות־פת" איננו מוצלח, אם מתכוונים לביטוי זה שבחוק יסוד הממשלה.

„אחריות משותפת" פירושה העקרוני הוא, שממשלה מתפקדת ומדברת בקול אחד. „אח־ריות משותפת" איננה אמצעי לכסוייה של אחריות אישית ישירה או עקיפה של כל־אחד מהשרים. כל אחד מהם חייב אחריות אישית לנעשה בתחומי משרדו, למחדלו או למחדלי ומעשי הכפופים לו. האחריות המשותפת איננה באה במקום האחריות האישית. היא תוספת לה ולא תחליף לה.

אצלנו, העולם הפוך. „אחריות משותפת" במובן המקובל, איננה נשמרת והנה, לפתע פת־אום, שולפים את עקרון „האחריות המשותפת" כדי להימנע מנטילת אחריות אישית. זהו בה־חלט שימוש לרעה בעקרון זה.

ש. אתה מעלה בדעתך עוד מדינה דמו־קרטית אחת בעולם, שפרסום מסקנות, כמו אלה שפורסמו השבוע, לא היו מביאות ל־מסקנות אישיות אופרטיוויות?

ת. לא נראה לי שיש מקום כזה. פרשה כזו, בכל מדינה מתוקנת, לא היתה עוברת ללא מסקנות אישיות.

ש. ובמה אנו שונים בעניין זה, מכל הגויים?

ת. אצלנו, בממשלת ליכוד לאומי, יש מל־כוד לאומי לא רק באופן תפקוד הממשלה, אלא גם בשאלת האחריות האישית של נושאי התפ־קידים בה ולמעשה, האחד מקזז את רעהו. כל מפלגה מקזזת את האחרת. והואיל ואין לנו אופוזיציה של ממש, ושתי המפלגות הגדולות נמצאות באותה סירה, אין עליהן אותו שוט ציבורי, שיכול היה ללחוץ לנטילת אחריות.

ש. השר המר נמנע בהצבעה בממשלה ואמר כי אינו יכול לקחת אחריות על דברים שעד הרגע הזה כלל לא ידע עליהם.

ת. המר צודק, כי תחושתו היא שהאחריות המשותפת שמבקשים להטיל עליו בפרשה זו, היא בעצם התחמקות מאחריות אישית של מי שחייב לקבל על עצמו.

ש. ועדת אבן קבעה מפורשות שאי־ידיעת הדרג המדיני, איננה פוטרת אותו מאח־ריות. אם הגיעה למסקנה זו, מדוע לא עשתה צעד נוסף להציע מסקנה?

ת. ועדת חקירה פרלמנטרית היא דבר נדיר במקומותינו, להבדיל מבתי הנבחרים האמרי־קניים. ועדת חקירה פרלמנטרית, איננה יכולה להמליץ על מסקנות אישיות. זה לא תפקידה הישיר. תפקידה הוא, במסגרת הפיקוח הפרל־מנטרי על פעולות הממשלה. ובבחינה זו, ה־המלצות האישיות אינן חלק מכתב הסמכויות של הוועדה.

יחד עם זאת, ועדת משנה רשאית לכתוב המלצות ומסקנות, אף שלאלה אין שום תוקף מחייב.

ש. עוד במהלך עבודתה של ועדת אבן, ספגו חבריה קיתונות של לעג וזלזול מפי שמעון פרס וחבריו, תוך ניסיון להפחית מחשיבותה. אם כך, מה הטעם בוועדה פרלמנטרית?

ת. אני חושב שבמדינת ישראל, שהיא בע־לת תודעה פוליטית קצרה יחסית ושבה הממ־שלה זקוקה לאימון הכנסת (להבדיל מארה"ב, שבה העם הוא שבוחר את הרשות השלטונית), ספק אם יש משקל לוועדת משנה חוקרת, ש־מחובתה להיות בלתי תלויה, שצריכה לשפוט ללא משוא־פנים ושאימון הציבור בה חייב להי־ות בלתי מותנה בזהות המפלגתית של חבריה. כל אלה אינם מתקיימים במקרה זה והמתרחש ביומיים האחרונים מוכיח זאת.

אגב, אני חושב, שלא ייתכן מצב שבו חבר ועדה „בלתי תלוי", עוד לפני שהדו"חות הגיעו לגורמים השונים, — כבר התחיל במסע צלב פוליטי נגד שר ממפלגה יריבה. זה כשלעצמו מטיל צל על מניעיהם של חברי הוועדה, על יכולת תפקודה ומסקנותיה. כך עשה לא רק חבר אחד בוועדה, אלא כל החברים מכל ה־מפלגות.

ש. מה להערכתך יהיו ההשתלשלויות הב־אות בפרשה. האם תרד מסדר־היום הצי־בורי או שיופעל לחץ להקמת ועדה מש־פטית?

ת. קיבלנו דו"ח אחד הוא „פרווה" והשני הוא „פוליטי". פרס למחלוקת נוספת בין הלי־כוד למערך. תסתיים הפרשה בלא כלום בגלל אינטרס זה שיש לראשי שתי המפלגות. בסופו של דבר, תסתיים הפרשה, כמו שהחלה, בקול ענות חלושה.

ש. ריבוי ועדות חקירה בשנים האחרונות והעדר מסקנות רציניות בעקבותיהן, האם לא יביא לירידה בחשיבותן ואולי אף ב־היזדקקות להן?

ת. ריבוי ועדות חקירה מעידה על ליקוי במערכת השלטונית. מערכת שלטונית צריכה לתפקד עפ"י נורמות וכלים ראויים והולמים, בלא שוועדות חקירה יושבת על גבה.

מערכת שלטונית מקימה רשויות בדיקה וב־קרה קבועות, כ־מבקר המדינה ומבקרי פנים. כתוצאה מריבוי ועדות חקירה, יש בהחלט פיחות מסויים בערכן. אולם השאלה היא, אם במערכת שלטונית פגומה ולעתים גם משותקת מבחינה תפקודית — יש אלטרנטיווה.

ועדת חקירה היא אחד השסתומים אליהם מתנקזת הביקורת הציבורית. לטעמי, זהו כלי של חוסר ברירה, בנסיבות שלנו, ולא כלי שה־שימוש בו רצוי מלכתחילה.

שמריה בן־צור — מ"מ מזכ"ל הסתדרות המורים:

החמ"ד — הנפגע העיקרי מהקיצוצים בתקציב החינוך

שני ארגוני המורים החריפו השבוע את מאבקם למניעת קיצוץ של 44 מיל־יון שקל בתקציב החינוך, כדרישת מש־רד האוצר.

פעמיים בשבוע אחד, הושבתה כל מע־רכת החינוך מיום לימודים. עפ"י הת־בטאויות ראשי המערכת, סיומה של שנת הלימודים הנוכחית עלול להיות הרבה יותר מוקדם מהמתוכנן ואילו פתיחתה של שנת הלימודים הבאה, עלולה להתע־כב. איומים? כוונות של ממש? — ימים יגידו.

בתוך כך עושים שרי החינוך והאוצר מא־מצים קדחתניים לגשר על הפערים ולהגיע ל־הסכמה על קיצוץ נמוך מהסכום שדורש האוצר.

עפ"י התכנון הראשוני עומדים לצאת ביום ראשון הבא מכתבי פיטורין למאות מורים, מבין 5600 מורים שמשרד האוצר מתכוון לפטר. „לא יקום ולא יהיה", אומרים במערכת החינוך.

על הצפוי במערכת החינוך שוחחנו עם שמר־יה בן־צור, מ"מ מזכ"ל הסתדרות המורים ויו"ר ארגון המורים הדתיים.

ש. האם לא די בפגיעה בתלמידים עקב הקיצוצים בשנים האחרונות, שעתה באים המורים ומוסיפים לאובדן שעות לימוד?

ת. משך חודשים רבים נפגשנו עם כל מק־בלי ההחלטות במדינה וניסינו להעמידם על חומרת המצב עקב קיצוץ של 10—20 אחוז משעות הלימוד בשנים האחרונות והזהרנו ש־אי־אפשר עוד, אך לצערנו נתקלנו בקיר אטום.

במקום זה הופתענו לשמוע על כוונה לפטר עוד כ־6000 מורים. הפגישה שקיימנו בשבוע שעבר עם מנכ"ל משרד החינוך ד"ר שוני, ושבה מסר את רשימת המועמדים לפיטורין, לא השאירה לנו ברירה. לצערנו. במדינה שלנו נשק ההשבתה הוא האמצעי היחיד שיכול להז־יז דברים במערכת ולכן, משכלו כל אמצעים האחרים, אנחנו נאלצים לנקוט צעד חריף זה.

אני יודע, שההורים מבינים שהמערכה שלנו היא למניעת קיצוץ דראסטי נוסף במערכת החינוך.

ש. מה עלולה להיות הפגיעה בחינוך הממלכתי הדתי?

ת. הפגיעה בו עלולה להיות קשה יותר, באופן יחסי, מאשר בחינוך הכללי ובחינוך העצמאי. בשל הנסיבות הפוליטיות יש מי שדואג לכך שהחינוך העצמאי לא ייפגע. בחינוך ה־כללי — אוכלוסיית התלמידים גדולה ולכן הפגיעה תהיה קטנה יחסית. בתנועה הקיבוצית — הקיבוצים יממנו את החסר מאמצאיהם. ואילו בחינוך הממלכתי דתי, שם ייסגרו בתי־ספר קטנים כך שישארו יישובים ללא בי"ס, דבר שיאלץ את המשפחות לנדוד למקומות אחרים.

לנו אין „מאגרים". לא קיבלנו בשנים ה־אחרונות תוספת שעות וכספים „יחודיים", כפי שקיבלו בחינוך העצמאי. אנחנו נהיה ה־נפגעים ביותר. התרעתי על כך פעמים רבות בישיבת לשכת ההנהלה ואכן ראש הממשלה ושר האוצר והחינוך, הבטיחו שהחמ"ד לא ייפגע, אולם לצערי, המציאות נראית אחרת.

ש. דובר על השבתה כללית ואי קיום בחינות בגרות.

ת. אם באוצר יעמדו על הדרישה לפטר אלפי מורים, לא תהיה לנו כל ברירה. נאלץ לשלוף נשק אחרון זה.

ש. מצבו של המשק עדיין איננו מזהיר. מדוע שמערכת החינוך לא תתרום את שלה, שתקלף את שכבות השומן?

ת. מערכת החינוך היא ציפור נפשו של העם היהודי. אין כיום במה לקצץ עוד בה, אין שומן, הגענו לעצמות. כשדיברו על פיטורי אלפי עובדים במפעל מנועי בית־שמש, ראה כמה כספים הזרימה הממשלה למנוע את פיטו־ריהם.

אני חייב לאמר, בצער, שאני מטיל ספק לא רק בסיום שנת הלימודים הנוכחית, אלא גם בפתיחת שנת הלימודים הבאה.

באילוצים הנוכחיים, נוצר מצב, שהורים עשירים מממנים את השעות החסרות ע"י שי־עורים פרטיים, אך יש, כידוע, הרבה הורים שאינם יכולים להרשות לעצמם הוצאה זו. אנ־חנו יוצרים במדינה שתי שכבות, לא נוכל להסכים לחיזוק החינוך ה„אפור".

ש. במספר שביתות בעבר, החינוך הדתי המשיך, חרף השביתה, בלימודי קודש, כדי למנוע ביטול תורה. מה שינה הפעם, שלא נעשה כן?

ת. כשאנחנו רואים דרישה לקיצוץ כה דר־סטי בחינוך, לא נותרה לנו ברירה ולכן כל התלמידים במדינה... יושבתו. אלה שבחמ"ד, ודאי יתפללו וילמדו לימודי קודש בבית.

„הזורעים" בבקעת יבניאל

מאת חיים פיקרש

מרכס ההר התוחם את גבולה של טבריה, יורד הכביש אל עברה של בק־עת יבניאל, ושם, בטבורה של הבקעה, סדורים להם בתיו, מוקפי עצי נוי של המושב „הזורעים" המסונף לאיגוד ה־מושבים של הפועל המזרחי.

כדי להשקיף לעבר שדותיהם צריכים אנשי „הזורעים" להרים ראשם, כי ב־מורדות הגבעות העוטרים את הבקעה, פרושים שדותיהם ואין לך ימים יפים מאלה, לראות כיצד צומחת מתוך ה־אדמה אותה יריעה מוזהבת של שדות חיטים הנעה למשב הרוח הקלילה, וביניה מפלס לו הקומבין האדום את הדרך, במעשה הקציר שרעם המנוע שלו, הופך למנגינה עריבה של „הזור־עים" בדמעה, ברינה יקצורו"...

מתיישבי הזורעים בימים הראשונים

„הזורעים", מושב עובדים של אנשי „תורה ועבודה", המהלכים בתלמי חריש וזריעה זה קרוב ליובל שנים, ידע עליות ומורדות, משב־רים ונחתים חולפים וימים של חדווה ושמחה. לכל הבא בתחומו של המושב, מזדמנת אפשרות לעשות הכרה עם אנשים טובים „שאינם בחד־שות", שכל אורחותיהם מתנהלים באורחות תורה המשולבים עם עבודה.

בתי הישוב סבוכים בעצי ירק, שיחי הדסים ריחניים וערוגות של פרחים. יד אוהבת מטפחת אותם, מלמדת על סגנון חיים יחודי. בית הכנסת המרכזי מתמלא שלוש פעמים בכל יום, ואין בני המושב ממהרים לעזוב, כי שיעורי התורה ושיחותיו של הרב הצעיר שמואל שפירא, מ־מתיישבי קשת שבגולן, מרתקים אותם אל המ־קום וכך גם בקרב בני הנעורים והצעירים, שלהם „בית מדרש" משלו, גדוש תדירים, שבו מתכנסים קוני דעת תורה.

הלאה מזה, מגבי צמר נוספים, ובפאתי ה־מושב, המרכולית. הצרכניה הנודעת, המהווה מוקד חברתי של בני הישוב, לקניות ו„לשיחות חולין" בשעות בין הערבים, כי הרי בכל שעות היום, שוקעים במלאכה. הכל פונים בשדות, ובימי קיץ חביב אלה, מגיעה העבודה לשיאה, אם זה במטעי השקדים ואם זה בקשאות הד־לועים ובמרחב הזהוב על שדות החיטה, שכאן, בבקעת יבניאל, צורה יפה ומהווה בסיס הפרנ־סה העיקרי של בני המושב הדתי...

את ה„זורעים" על 80 יחידות המשק שלו כמו מושבים רבים אחרים בארץ. פוקד משבר קשה. „לא אגיד שעמלנו היה לשווא, אך אנו שקו־עים בחובות מבחברים הריבית אוכלת אותנו — יאמר לך איש המקום הנה בפאתי הדרך, על עגלה עמוסה בחילונים, ומסרב לומר את שמו.

גם במזכירות המושב, ממעטים לדבר, אך זכ־רונות מימי הראשית יעלה בפניך את שלמה אלון, מחמורת הראשונים, „שרכו ואצר באמת־חתו, את כל מה שעבר עלינו...

„יובל שנים"? אתה בבחינת צפור ראשונה שבאה להזכיר לנו תאריך היסטורי זה" — מקדם אותך שלמה אלון, וכיפה סרוגה גדולה לראשו הסב, ומאור פניו וחיוכו הרחב מלמדים מיד על אופיו של האיש.

ביתו של שלמה אלון ניצב בין שני בתי בניו — חנוך ושמשון, ממשיכי הדרך, אלה, הוא מעיד עליהם, „השכנים הטובים ביותר שהכרתי בימיי". רעיתו, דבורה, מחייכת, אבל אומר של־

על אף שנותיו, עדיין ממשיך שלמה אלון, בעבודה החקלאית, אך שעות על שעות הוא מק־דיש ל„ים הזכרונות", כי הרי לא מעט באים ופוקדים כעונו. בעיקר מתלמידי בתי הספר, בני משקים סמוכים ואף „סתם" בודדים, המבקשים להתעניין, ולשמוע על ימי „חומה ומגדל" שמושב הזורעים, השתלב בהם בשיאו של המאבק נגד גזירות ממשלת המנדט וה„ספר הלבן" הנודעים.

שלמה אלון יליד העיר ברלין, בא ממשפחה מתבוללת, ורק בזכות הסבתא, שמר על „ניצוץ יהודי", וכך נמשך אז אל שורות חברי בח"ד („ברית חלוצים דתיים") ירב הקהילה שהכירו, הדליק דמיונו, כשסיפר על ארץ ישראל המת־חדשת. ככאן רצו להתארגנותו של שלמה היהמן — אלון, הצעיר. לעליה לארץ ישראל, דרך גרעין ההכשרה הדתי, היתה כבר הדרך קצרה...

על האניה שעשתה דרכה לארץ, הכיר לעד כמה חלוצים צעירים שכמותו. ויחד נוצרה החב־רוה, וכשעלו שלמה בומבך ז"ל ובר"א צוזיאל זמוש לקבוצת יבנה על האניה לפגוש בחורים, אכזב אותם שלמה, שכן ידע כבר להבחין בין קיבוץ למושב. ו„חיי המושב ריתקו אותו דווקא"...

שהייה בכפר אברהם, עבודה זמנית בחצרות המתיישבים, הצטרפות אל גרעין ההכשרה של יוצאי גרמניה והולנד, ששהו בנחלת יהודה — היום לפני יובל שנים — והענות לקריאת ה־מוסדות המיישבים אז, לצאת ולסייע לידבוכים שעלו על הרכש, היו ציוני הדרך של „ארגון הזורעים", שהמרכז החקלאי של הפועל המזרחי והאישים — אברהם קסטנבאום ויחיאל חגי ז"ל, סייעו לגיבושו.

במחנה „נחלת יהודה", נזכר שלמה אלון, היינו אז כ־25 בחורים ו־5 בחורות. חיינו חיי קיבוץ, המצב הכלכלי היה קשה. השתדלנו לקבל עבודה בפרדסי הסביבה, וחלק מהבחורים, ובתוכם אני, התגייסנו לחיל הנוטרים שפעל במחנה. חלק מה־בחורים יצא אז למבצעים שונים כמו הקמת הגדר בגבול הצפוני, עבודות בציר במושבות השומרון, העליה לחניתה ועוד.

הגרעין והתגבשותו

לימים הוצע לחברי הגרעין הדתי לעלות לעין זיתים שליד צפת. או לחזק את המושבה „מצפה" הקטנה השוכנת על אם הדרך בין טבריה לנצרת. לעשר המשפחות במושבה קשה היה להחזיק מע־מד, אנו באנו לסייע להם, לשמור בלילות. תק־ציב קבלו הבחורים מקרן „כופר הישוב" שפעלה אז.

לימים רכשו הבחורים פרדות ועגלה ומחרשה ערבית, ועבדנו ב„יער פיקא", בסיקול אלפי דונ־מים של אדמות פיקא"ה.

כך, גובש הגרעין, כך הכשיר עצמו לקראת הקמת ישוב משלו. הימים — ימי המאבק של הישוב העברי בארץ, נגד ה„ספר הלבן" ונגד צמצום העליה לארץ ישראל והגבלת ההתיישבות באזורים מסויימים. ועבודה התכנית להקים שב־עה ישובי „חומה ומגדל" כשמטרתם נועדו לאי־זור הגליל ובין אלה היה „ארגון הזורעים".

יום העליה על הקרקע, נקבע לערב חג השבו־עות. הכל היה ערוך ומוכן לעליה באיזור שהיה מוכר להם — מעלה הגבעה, מזרחית לטבריה, הן שם עבדו סיקלו אבנים וחרשו. העליה נקבעה לשעת הבוקר. אך כשהתברר להם שהבריטים עמדו על התכנית והציבו מארב בפאתי המוש־בה, העריך מפקד המבצע, על הבריטים הקדים את העליה על הקרקע לשעת חצות.

שלמה אלון, ה„גפיר" לובש מדי נוטרים יחד עם עוד כמה מאנשי „משמרת הישובים העב־ריים". יצא להגן על השטח; הוא „קצת מצטער" שלא נמנה ממש על המתנחלים, אך גם תפקיד השמירה. במעלה ההר, היה אז חיוני. מכל מקום, את המראה הזה של העלייה העושה דרכה בדרך לא דרך, באישון הלילה, עם האורות הבוהבים, מול שמים מלאי כוכבים „הוא לא ישכח לעולם". הלב היה מתרונן וכל העת נשאו השופרים תפי־לה, שהמבצע יצליח.

(סוף בעמוד 8)

مكتب الاعلام

התתחדש התחרות בין ישראל ומצרים באפריקה?

מאת ד"ר נפתלי אילתי

אחרי שנתיים של ניתוק היחסים בין המשטר המהפכני בסודאן עם מצרים ה־תקיימה לאחרונה בקאהיר פגישה בין רא־שי הממשלות של שתי הארצות וסוכם על הכרזת אמנה של אחוות עמים בין מצרים לסודאן.

חידוש יחסי מצרים־סודאן מעמיד אותנו בפני די־למה. מצד אחד, יש לשמוח שמצרים, שיש לנו חוזה שלום אתה חוזרת לעמדת השפעה בעולם הערבי. כאידך גיסא, גידול הפרסטיג'ה של מצרים ביבשת השחורה יעמיד אותה להתחרות בנו ביתר שאת על השפעה בארצות אפריקה. מה גם שחזירת מצרים לאפריקה מתקבלת בעין יפה על ידי ארצות־הברית.

השפעת מצרים בהתקרבות סודאן למערב

סודאן שבדרום מצרים היא ארץ עם שטח שלמעלה משני מיליון וחצי קמ"ר ואוכלוסיה של כשלושה־עשר מיליון נפש. היותה בעבר קונדומיניון אנגלו־מצרי וזכתה לעצמאות בשנת 1956. למצרים היתה השפעה רבה על האישיות המשוחררת באפריקה. ה־מצרים התפארו, שהמהפכה הנאצרית שלהם פתחה את הדרך למהפכות באפריקה ועודדה את האפריקא־נים להילחם על עצמאות ארצותיהם. מצרים עזרה לתנועות השחרור בארצות אפריקה בנשק ובמדריכים — ואלג'יריה תוכיח זאת. בקהיר ישבה הממשלה הזמנית של אלג'יריה הנעזרה על ידי מצרים בניהול המלחמה למען עצמאותה.

יש גם לזכור, שמלחמת צרפת באלג'יריה הביאה לידי הידידות הגדולה בין צרפת לישראל, כי הצרפ־תים ראו בישראל חזית שנייה נגד מצרים, שתמכה במורדים האלג'ירים.

אשר לסודאן, מראשית עצמאותה היא שמרה על יחסים טובים עם מצרים. בראשית עצמאותה היתה סודאן קשורה בידידות עם רוסיה וארצות הדימוקר־טיה העממית, כמו מצרים של נאצר. למעשה שלטו הקומוניסטים בסודאן והם שהעלו את הגנרל נומיי־רי לתפקיד הרם של נשיא המדינה. אלא כאשר כמה שנים פנתה מצרים למערב, בעיקר לארצות־הברית, ניסה גם נומיירי להשתחרר מעול הקומוניסטים ש־בארצו, וכשהתמרדו נגדו, ערך בהם טבח ומאז היה שליט יחיד בארצו.

קדאפי ניסה להשתלט על סודאן בדרך של שותפות מלאה אתה, היינו מיזוג סודאן ולוב לארץ אחת. ה־שותפות דומה הציע קודם לכן למצרים ולתוניסיה, אך אלה דחו אותה. גם הנשיא נומיירי לא מיהר לעשות שותפות עם לוב, בפרט שהיה מעוניין ביחסי שכנות טובה עם מצרים מצפון.

סודאן שהיתה זקוקה לעזרה, התקרבה למערב, קי־לארצות־הברית, בתיווכה של מצרים. התוצאותיו סו־דאן התחילה לקבל סיוע כספי וגם ציוד מלחמתי, והדברים הגיעו לידי תמרונים משותפים בין צבאות שתי המדינות.

אולם לפני שנתיים חל מפנה דראסטי ביחסי סו־דאן־ארצות־הברית. בעת ביקורו הרשמי של הנשיא נומיירי בוואשינגטון, פרצה מהפכה שמאלנית בארצו, והוא הודח מכהונתו. כשחזר נומיירי מארצות־הברית, היתה מצרים המדינה היחידה שהעניקה לו מעמד של פליט מדיני, ובה הוא חי עד היום. הממשל המהפ־כני פנה למצרים להסגיר אליו את הנשיא לשעבר כדי להעמידו למשפט בפני בית משפט מהפכני, אך זו סירבה. אם היתה יד רודן לוב במהפכה בסודאן אין הוכחות לכך, אבל ידוע שקדאפי השיט עזרה ל־משטר החדש בסודאן, כדי שיוכל להתבסס ולהחזיק מעמד. בכך ראה רודן לוב צעד חשוב במלחמתו נגד ארצות־הברית, ובעיקר פגיעה קשה במצרים, השוש־בין של סודאן.

ראוי להזכיר, כי סודאן היתה המדינה היחידה שהודיעה כעבור זמן קצר את קשריה עם מצרים, לאחר שאלה נותקו בעקבות חוזה השלום בין מצרים ליש־ראל. המשטר המהפכני ניתק לגמרי את היחסים עם מצרים ולמעשה חסם את דרך היבשה ממצרים לאר־צות אפריקה אחרות.

המצרים עשו מאמצים להתקרב למשטר החדש ב־סודאן ואף הצליחו בכך. גם המשטר החדש בסודאן הבין שלא יוכל להחזיק מעמד בגלל הקשיים הכספיים שנקלעו בדרכו, בפרט כשהסיוע מלוב הלך ופחת עקב ירידת מחיר הדלק.

ראשי הממשל בסודאן גם הבינו שלא יוכלו לקבל עזרה מן המערב, כל עוד יתפסו בעולם כמשטר קומוניסטי. לכן הדרך הטובה ביותר היתה להתקרב למצרים, ודרכה להגיע לוואשינגטון ולבירות האר־צות המתפשטות במערב אירופה.

אחרי מספר ביקורים ופגישות סודיות בין שני הצדדים התקיימה בגלוי פגישה בקהיר בין שני ראשי הממשלות ועוזריהם (21.2.1987), עטף צדקי ממצרים וצדק אל מהדי מסודאן, וחתמו על הסכם חידוש ה־יחסים המדיניים, הכלכליים, התרבותיים וקשרי ה־הסבירה. למעשה, זהו חידוש האמנה שחתם נומיירי במצרים (1982) עם הנשיא מובארק, שבה נאמר גם, כי עד שש שנים יבוצע המיזוג המלא בין שתי האר־צות.

אך קיים חידוש גדול בהסכם החדש שבין סודאן ומצרים. שני ראשי הממשלה הכריזו שהם חתמו לא רק על הסכם בין שתי ארצותיהם במישורים השונים, אלא חתמו גם על קשרי אחוות בין שני העמים.

מצרים עשתה מחווה כלפי סודאן בהתערבה אצל הרודן האתיופי להפסיק מתן עזרה למורדים נגד ה־משטר בסודאן. עוד מחווה, בהיותו בקהיר, ניתן לראש ממשלת סודאן לבקר בכמה בתי חרושת לנשק במ־צרים והוא נפגש כמה פעמים עם שר ההגנה, עבדול הלים אבו גאזלה.

אך יש גם לזכור את המחיר הגדול ששילמה מצרים בעד קיום האחווה עם סודאן. היא העבירה לסודאן נשק וציוד אחר בשווי של חמישים ושניים מיליון דו־לאר, הינם אין כסף. מצרים גם חתמה על הסכם מסחרי עם סודאן בשווי של מאתיים מיליון לירות שטרלינג, בתנאים הנוחים ביותר לסודאן. זאת כשגם שהמצב הכלכלי־כספי במצרים הוא חמור ביותר והיא חייבת שלושים ושמונה מיליארד דולאר חובות חוץ. בכל זאת מרוצה מצרים מהאמנה החדשה, והעיקר שיהיה לה שקט בגבול הדרומי והסודאנים ישמרו על גבולם עם לוב שלא יסתננו למצרים. הסודאנים ויתרו על הדרישה למסור את נומיירי לידיהם, והוסכם, כי בית משפט מצרי יכריע בדבר. והיה זה אומנם ויתור רציני מצד ראש ממשלת סודאן, אך הנשק שהשיג חינם ממצרים עוד לפני חתימת האמנה עזר לו לשים קץ למרד בדרום ארצו, שעלה לסודאן מיליון דולר ליום; יש אומרים, שהדוד העשיר, ארצות הברית, יכסה את ההוצאה הזאת, כי הוא מעוניין מאוד לנתק את סודאן מלוב, וגם יש אי אלה תוצאות. בראשית חודש מארס השנה, לשבועיים אחרי חתימת האמנה עם מצרים, הודיע אל מהדי, ראש ממשלת סודאן, כי חטיבה לובית צבאית חדרה לארצו בדרכה לצ'אד, אך ממשלת סודאן דרשה מלוב להוציא את צבאה מארצה. למערב זהו דבר חשוב מאוד, שפירושו כי הסודאנים החליטו לשים קץ לפלישת צבא לוב לארצם.

חידוש התחרות

המהפכה בסודאן חסמה למעשה למצרים את דרך היבשה לארצות אפריקה, דבר שהעמיד את מצרים במצב קשה. מאז ניתוק היחסים הדיפלומאטיים של רוב ארצות אפריקה עם ישראל אחרי מלחמת יום הכפורים, מילאה מצרים את החלל הריק שהשאירה ישראל. היא עשתה זאת בברכתה של ארצות־הברית, שחששה שמא רוסיה, או ארצות שמאלניות אחרות עלולות לתפוס השפעה באזור. אולם בזמן האחרון דעך זוהרה של מצרים באפריקה.

חידוש היחסים עם סודאן הצלה את קרנה של מצ־רים, וזו עושה כבר מאמצים חדשים לחזור לכמה ארצות ביבשת אפריקה השחורה. נשאלת השאלה, האם במצב דברים זה תתחדש התחרות ישראל־מצרים באפריקה?

ידוע שמצרים אינה מעוניינת בשיבת ישראל לאפ־ריקה. כאשר נשאל בוטרוס גאלי, שר המדינה של מצרים, בוועידה אפריקאנית לפני כמה שנים, למה הוא מתנגד לשיבת ישראל לאפריקה ענה: איך אני יכול להתנגד לכך כאשר ארצי עשתה שלום עם ישר־אל, אלא שאינני מצדד אפריקאנים לחדש הי־יחסים עם ישראל, כי איננו שליחה.

ועוד, האפריקאנים נוכחו לדעת, כי הדרך לוואשינ־גטון אינה עוברת רק דרך ירושלים, אלא גם דרך קהיר. אם כך, מדוע לחדש את היחסים עם ישראל ולהרגיז את הערבים? אומנם, הערבים אינם מרוצים גם ממצרים, שעשתה שלום עם ישראל, אבל כשעו־מדים בפני הברירה ישראל או מצרים הם יעדיפו את מצרים. ועוד דבר, למרות כעסם של האפריקאנים על מדינות ערב על שאינם מכבדים את הבטחותיהם לעזור להם בכל זאת, הם נמנעים מלהרגיז אותם על ידי חידוש יחסים עם ישראל.

אמנם יש לשמוח על כך שחידוש הסכם מצרים־סודאן הוא מכה קשה לרודן לוב, אך הוא יקשה על ישראל לחדש את היחסים עם ארצות אפריקה, כי נפתחה הדרך לחידוש התחרות עם מצרים ביבשת השחורה.

מדוע עשה זאת

(סוף מעמוד 3)

אין ספק כי היתה לשמעון פרס טעות בהערכת המצב. הטעות הזו אינה בהכרח בהערכת הוועידה הבינלאומית. אל נכון ידע שמעון פרס, כי ועידה בינלאומית אין פירושה פתיחה בינלאומית, או כל מליצה שדופה אחרת. אבל בתחום זה בנה על ה„מומנטום" ומשיכת הזמן. מאותה סיבה נהג בדרך שמשקיפים פוליטיים אינם יכולים להבחינה: העמדת עצמו מעל לראש הממשלה — בניגוד מוחלט למה שהיה בשנתיים הראשונות של ממשלת האחדות. על כך מעידים פרסומים, כי סירב להעמיד חומר מסווג לרשות יצחק שמיר, ואף ניתב את העניינים כך שלא תהיה „פגישת פיסגה" של ראש הממשלה והמלך חוסיין, כפי שהתבקש מתהליך נורמאלי. הטעות בהערכת המצב התרכזה בעיקר לגבי העמ־דות של השרים בממשלה ובקבינט. הוא סבר כנראה שיקבל שם יותר גיבוי. טעות בסיסית יותר היתה בסיכוי שלו לאלץ את הממשלה להתפרק וללכת ל־בחירות. כלכתחילה היו הערכות שהממשלה לא תתפקד כראוי עם שמעון פרס כמס' 2. בעניין זה יש דברים רבים בהתבגים, ודבריו של יצחק רבין ב„פנקס שירות" אי־אפשר למחוק אותם. הכוונה למנוע את הרוטציה הסתמנה כבר בשנה השנייה של ממשלת האחדות; אך גברו אז השיקו־לים, כי הדבר יפעל כ„בומבראנג". לכן העריכו בשלבים מוקדמים, כי לאחר ביצוע ה„רוטציה" ימשיכו במגמה זו, כאשר ינסו למצוא עילה עניינית, כביכול, לפירוק.

אם כך הדבר, המהלכים האחרונים היו אמורים להיות העילה. התוצאות מדברות בעד עצמן.

סיכומו של שבוע

פולמוס מפלגתי וחשיפת סודות

דיוניה של ועדת המשנה של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת בפרשת פולארד היו מלווים בהדלפות בלתי פוסקות. הדלפות אלו היו מגמתיות ולא קשה היה לדעת לאן מובילים החוטים בוועדה זו, שהפכה זה לבירור פוליטיקאי.

השבוע הוגשו הדו"חות של ועדת אבן וועדת רוטנשטרייך־צור, כפי שהיה צפוי לא הביאו מסקנותיהן של שתי הוועדות ל־רעידת־אדמה פוליטית. יש הבדלים במס־קנות, אך שתי הוועדות אינן קוראות להת־פטרות שרים. אך הדיונות משמשים עילה להתנצחות מחודשת בין „המערך" ו„הלי־כוד" כאשר למידת אחריותם של השרים המוגנים שהוועדות הטילו כלפיהם אצבע מאשימה.

אך הפולמוס בין „המערך" ו„הליכוד" אינו עוסק רק בפרשנות לגבי מסקנותיהן של שתי הוועדות. בלהט ההתנצחות מעלים עניינים שלא מצאו את ביטויים בדו"חות הגלויים של הוועדות. מעלים עניינים ה־קבורים בעדויות, ואתמול נתפרסמו חלקים מהדו"ח הסודי של ועדת רוטנשטרייך־צור. כך שההדלפות סובבות עתה סביב עניינים ששתי הוועדות מצאו לנכון שלא לכלול בדו"חות הגלויים שלהן.

אחד הנימוקים שהועלו בזמנו נגד הקמת ועדת חקירה משפטית בפרשת פולארד היה החשש מהדלפת סודות מדינה. אולם, עתה גובר החשש כי תוך כדי הפולמוס החדש בין „המערך" ו„הליכוד" בקשר לדו"חות שתי הוועדות ייחשפו עניינים שהסודיות יפה להם.

ב.ש. נגה

הקצין הצ'רקסי, עיזאת נאפסו, מתקבל בשמחה בבית־הספר בכפר קמא, לאחר ששוחרר מכלאו בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון. (צילום: ישראל סאן)

בחזרה לממשלה

צירופו של הרב פרץ לממשלה

הרב פרץ צורף השבוע לממ־שלה באישור הכנסת כשר ללא תיק. הצירוף עורר ויכוח בממ־שלה ובכנסת. הוא מבוסס על הסכם בין הליכוד לסיעת ש"ס, שתוך שישים יום צריכה הכנ־סת לאשר תיקון לפקודת המרת דת, שלפיו כל המרת דת בחו"ל צריכה לקבל אישור הרשויות המוסמכות בארץ. משמע, גיור רפורמי לא יוכל להירשם אלא באישור הרבנות בארץ.

משפטנים סבורים, שתיקון חוק השבות הוא התיקון הדרוש ב־מקרה זה, ולא המרת דת. מה עוד שבעניין זה ייתכנו ויכוחים חד־שים „לגבי רישום הלאום", שכן המרת דת עוסקת ברישום הדת בלבד.

הליכוד קיבל על עצמו לרכז 61 קולות לאישור החוק. אך סבו־רים שזהו הסכם הרפתקני של שני הצדדים. עד עתה לא הצליח ה־ליכוד לשכנע כמה ליברלים ב־תוכו להצביע בשביל תיקון ב־נושא „מיהו יהודי". המערך יצ־ביע נגד. רוב חברי הליכוד מו־כנים להצביע בעד, אך המשמעת בסיעה זו לקויה. יו"ר הסיעה ח"כ שרה דורון, עומדת בראש המת־נגדים הליברלים.

בישיבת הממשלה טענו שרי המערך, כי ההסכם בין הליכוד לבין ש"ס נוגד את ההסכם בין הליכוד למערך, לפיו כל שינוי בסטטוס קוו צריך לקבל אישור של שני הצדדים. הליכוד טוען, שמדובר בחזרה לסטטוס קוו, ש־כן פסק הדין לרישום גיור רפו־רמי כיהודי הפר את הסטטוס קוו. שאלות שהוצגו לראש ה־ממשלה, יצחק שמיר, בעניין זה קיבלו תשובות מעורפלות. שמיר ענה בחיוב לכל השאלות של ה־מערך בעניין פגיעה בהסכמים ו־בקווי היסוד, אך טען שההסכם בין ליכוד לש"ס הוא הסכם ש־אינו נוגע למערך.

הכנסת עומדת לצאת לפגרה, ויש להניח שבתוך הפגרה לא יובאו הצעות חוק חדשות. בשיחה עם אחד מחברי הכנסת הדתיים הודה מר שמיר, שאין לו רוב בכנסת לביצוע ההסכם. ההנחה היא שהרב פרץ יסכים לחכות, עד אשר יתבררו הכוחות בעד ונגד קבלת החוק. אך הרב פרץ מאיים שאם תוך שישים יום לא יועבר החוק, יצביע עם המערך בעד הקדמת הבחירות.

הצירוף של הרב פרץ דחה את ההכרעה על הקדמת הבחירות, אך לא פתר שום בעיה.

י. א.

חגיגות ללא מימד רוחני

עשרים שנה בחייה של עיר עתיקת יומין הן כוודאי תקופה קצרה בכדי להעריך פרק זה בה־היסטוריה של ירושלים.

במלאת 20 שנה לאיחודה של ירושלים נשמעו הערכות על כי־וני התפתחותה של העיר במהלך תקופה זו. האיש האחראי להת־פתחות זו, לטוב ולרע, הוא ללא ספק ראש העיר, טדי קולק.

במאזן הכולל של תקופת כהו־נתו כראש העיר אכן נרשמו ל־זכותו הישגים גדולים הראויים לציון, במיוחד בכל מה שנוגע להתפתחותה הפיזית של ירוש־לים. רבות דובר על הגידול הפיזי של העיר, על פיתוח הנוי ועל מפעלי התרבות שקמו הודות ל־תרומות שגייסו באמצעות קרן ירושלים.

בצד דברי השבח על הישגים אלו נשמעה ביקורת נוקבת לגבי כיוון התפתחותה של ירושלים בבחינה יהודית־רוחנית. מבחינה זו, אומרים מבקריו של ראש ה־עיר, חלה אפילו נסיגה חמורה בשנים האחרונות.

לקראת יום ירושלים, במלאת 20 שנה לאיחודה של העיר, נע־רכו השבוע עשרות אירועים. או־לם משום מה נעדרו מרשימה זו אירועים בעלי אופי דתי־רוחני. הוועדה שהיתה מופקדת על אר־גון החגיגות לא מצאה לנכון ל־ציין את המאורע ולוא באירוע מרכזי אחד בעל אופי דתי רוחני כיאה לירושלים. להוציא כמובן את עצרת ההודיה המסורתית ה־נערכת מדי שנה ברחבת הכותל המערבי. אולם מצער לציין שגם מאירוע מרכזי זה נעדרו ראשי המדינה וראשי העיר. לעומת זאת ניתן היה למצוא את כולם ערב לפני כן בתיאטרון ירושלים. כ־אילו העצרת בתיאטרון מציינת ומאפיינת את מהות היום יותר מאשר העצרת ברחבת הכותל המערבי.

גם בתפילת ההודיה החגיגית שנערכה בליל יום ירושלים ב־בית הכנסת הגדול לא נכח איש מהשרים, גם לא ראש העיר.

ראויה היתה ירושלים שבתפי־לות ההודיה ישתתפו גם ראשי המדינה ואבות העיר המופקדים על בניינה ועל פיתוחה של ירו־שלים גם בעשרים השנים הבאות.

ש. צורי

ירושלים אינה נושא למו"מ

היתה החוצפה העזה מרובה, י־אם הרצו, חוצפה גלויה, להעלות במליאת הכנסת, ביום חג העם, המדינה וירושלים, לדיון עשרים שנה לשחרורה ואיחודה של בירת הנצח, תביעה לחלוקת ירושלים.

נציגי מפ"ם חלק מהמערך (גרעות ורמון) לא היססו לחזור על ההנחה המסוכנת והמטעית, שירושלים גם היא נושא למו"מ, במסגרת דיונים להסדר שלום. הנחה זו, שיהודים ונבחרי העם נותנים לה כנפיים, היא יסוד חולשתנו, והיא המעודדת גם ראשי מדינה ידידותית כארה"ב לומר זאת היום ולתבוע זאת בעתיד. רק לפני כשבועיים נשא שר ה־חוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, נאום גדול ביטויי אהדה לישר־אל, וכמו דרך אגב „זרק" מש־פט נוסף, שלדעת ארה"ב, „ירו־שלים היא נושא פתוח למו"מ, במסגרת ועידה בינלאומית או בכל מסגרת אחרת".

וכמו תשובה ישירה לנציגי ארה"ב ולנציגי מפ"ם והמערך הנ"ל היו דברים שאמר יו"ר הכנסת, הלל, בדברי ברכתו ב־פתח הישיבה ב„יום ירושלים":

„גם אז, כמו היום, ידעו ה־כנסת וממשלת ישראל, כי בעו־לם הרחב לא כולם השלימו עם רעיון איחודה של העיר, ולא כולם קיבלו את היותה בירת ישראל, אך אחדותו המוצקה של העם בעניין זה ניפצה לרסיסים יחס שלילי ועוין זה".

ביטא זאת בדברים קולעים ו־מרטיטים נשיא המדינה היום, הרצוג, בעצרת הממלכתית לאי־איחודה של העיר:

ירושלים כאילו הופקדה במ־רך אלפיים שנה בידי כל עם ועם, רומאים וביזנטים, ססאנים וערבים, צלבנים וסלג'וקים, עו־תומאנים, בריטים וירדנים — עד ששבה לשלטון ישראל. כאילו חיזר הקב"ה כבמתן תורה אחר אומות העולם למצוא מי מהן ראויה להחזיק בירושלים, ובסו־פו של דבר לא מצא אומה ראו־יה לכך יותר מישראל".

מי שרואה בשחרור ירושלים ושטחי יהודה ושומרון „כיבוש", אין הוא אלא עקור שורשים לאומיים. הללו מנסים להתכחש לעובדה, שבתש"ח ובתשכ"ז אול־צנו להילחם על נפשנו, על ארצנו, נחלת אבותינו ועיר קד־שנו. בתשכ"ז השלמנו, מאונס ובמלחמת מגן ייכצ, את אשר לא יכולנו לבצע בתש"ח.

סתר עיניהם של חלק מחכ"ים שלנו, הרואים בנצחוננו „מיס־רד", ובקרבנותינו חינם. נציגי מפ"ם—ר"צ—מערך גילו ביום ירושלים אטימות לייעודי עמנו ופתיחות לערבים, אדוני עשרים ושלוש מדינות ערביות.

נראה, שראשי הציבור חייבים להדגיש שוב ושוב באוזני אוי־בם מבית ומחוץ, כי ירושלים שוב אינה נושא למשא ומתן.

יונה כהן

הבריחה והחקירה

ששה מחבלים שביצעו מעשי רצח חמורים ברחו מכלא עזה. כמקובל מספר ימים נתפס אחד מהם. כדרך כלל, במקרים מסוג זה, מנסים להיעזר באחד זה כדי לעלות על עקבות האחרים. אפשר להוציא ממנו אינפורמציה של קשר הבריחה, המידע מבחוץ; הת־פזרות הבורחים בכיוונים השו־נים, הקשר הפנימי בכלא ועוד — פרטים העשויים להביא ל־... על הבורחים. אפשר גם לקיים את החקירה בערך בנוסח זה:

„תואיל לשבת".

„תשתה קפה או תה"?

„זכותך לשתוק בחקירה זו, אך כל מה שתאמר יכול לשמש כעדות נגדך".

אפשרות כזו עולה בעקבות ה„צליהום" הגדול על השב"כ, שהתרחש השבוע. במקרה כזה יספיקו בינתיים הי"ו המחבלים ה־בורחים לרצוח כמה גולגלות של ילדים, להטמין מוקשים ולהופיע כגיבורים בין חבריהם ב„פתח".

עדיין לא אמרו לשב"כ מה בדיוק רוצים ממנו.

ד.

השבוע בקו מעט יק

עט לשחוק

מה המאפיין של ועדות החקירה? דבר אל האבנים. צור ואבן מאשימים סלע.

*

יושבי הראש של ועדות פולארד לא ישבתו מעבודה. מיד לאחר פרסום המסקנות נמסר כי ד"ר רוטנשטרייך מונה ליו"ר ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין.

— ואבן, איפה אבן?

— אומרים שהוא נמצא בכיס המרה של נבון אך זה עוד טעון אישור.

*

לאחר תקופה ארוכה חזר הקצין הצ'רקסי לכפר כשאינו יודע את נפשו.

*

בים המלל שנכתב על ערעורו של נאפסו לא ניכר כי הערעור עצמו משתרע על פני שטח של 1200 עמוד. הדפסה צפופה — ושטח כידוע נמדד בקמ"ר.

*

סקופ עיתונאי: שמעתי שהמערך יציע לוויזאן עסשי את תיק הבריאות.

— מניין לך?

— אחד מח"כי המערך קטע לפתע את הדיון בסיעה על הקדמת הבחירות ואמר: עט־שי!!! וחבריו ענו לו פה אחד: לבריאות.

אילן בומבך

صورة عن الاصل

עיתונות סופרים וספרים

בשבח הארץ / מאת ד"ר יצחק רפאל

(רבי שמואל הכהן וינגרטן ז"ל, עם הופעת ספרו „בשבח הארץ")

ר' שמואל ב"ר יהואל מרדכי הכהן וינגרטן ז"ל הלך לעולמו שבע ימים (ביום ב' בשבט תשמ"ז) ושבע במעשים טובים. בן שמונים ושמונה היה עם פטירתו ועד שבתו האחרונה עסק על תורתו, למד ועיין, כתב, חיבר וחידש. אף כי צמח וגדל בי־מונקאטש, בצל האדמו"ר הגאון רבי חיים אלעזר שפירא זצ"ל, הידוע בהתנגדותו התקיפה והפעילה לתנועה הלאומית, ילמד בישיבת פרשבורג הגדולה, המפורסמת כאנשי ציונות, נתפס בעודנו צעיר ליבים לרעיון הציונות־הדתית והיה מראשי המזרחי ופעיליו בארצו קרפטו־רוסיה. תוך אהבה והערצה דבק באישיותו של הרב יהודה לייב הכהן מימון, למד בדרכיו והשקפותיו ואף ליווה אותו בחלק ממסעיו על פני ארצות אירופה למען ארץ־ישראל הדתית ובפעולה.

כאשר עלה לארץ בשנת תרפ"ט התיישב כדי להיות בקרבתו ובבאי ביתו הקבועים. לעתים קרובות היה ביקר מאמרותיו השונות, חידודיו ותגובותיו המבדחים והחריפים של הרב מימון, אשר רשם מפיו וכן סיפורים ואנקדוטות על הליכותיו, שהיה להם עד ראייה ושמיעה — חובל שרק חלק קטן מהם פרסם בדפוס (ראה „סיני" כרך ס"ה).

היא התאקלם כהר מאד באווירה ירושלים של הימים ההם והפך חלק מנופה החברתי. המתופף בצלם של חכמיה ובילה רבות במחיצתם של רבי חיים יהושע קסיבסקי, בעל הקונקורדנציה; הדיין רבי בנימין מנשה לוין, בעל „אוצר הגאונים"; הרב משה אוסטרובסקי־המאירי; הסופר והמחנך רבי א.ב. ליפשיץ; ד"ר א.י. ברויר, שהתגורר בשכונתם ב„קריית משה". באופן מיוחד התקרב לחוגו של הגאון רבי צבי פסח פראנק, רבה של ירושלים, והיה מבאי ביתו. היא הוקסם בגדלותו בתורה ומידה אהבתו לכל יהודי. משמו ובלשונו הוא מוסר: „במשך חכמים שנות פעילותי בהוראה בשאלת עגונות לא באה לפני שאלה עגונה שלא מצאתי ביבקים להתיר. מלבד מקרה אחד בשאלה שבאת ברסיה ואשר למרות טיפולי בענין משך שביעית לא יכולתי למצוא צד היתר ושחנקה צעקת נפש על כך חליתי ורק בקושי רב האושעתי". הוא היה המקשר והשליח אליו של מפקדת ה„הגנה" להביא לפני שאלות דת לפתרון ופסיקה".

לאחר עלייתו לארץ בשנה ה"ש של רבו הגאון רבי עקיבא סופר מפרשבורג, היה בין מבקריו הקבועים.

יקיר ירושלים

יקיר ירושלים היה ומקובל על תושביה. הוא אהב את העיר והיה כמכיר למסתרותיה. כל פעם שנאלץ היה לצאת מתחומה עשה ככל האפשר כדי לחזור אליה עוד באותו יום, ללון בתוכה. רבים הכירוהו מתוך שאגב ב„הלואה הסכוך", שם עבד כקופאי אדיב ומאיר פנים. פעל באגודות צדקה וחסד מקומיות וסייע בכל יזמה תרבותית־להנית. כיושב־ראש המועצה הדתית משנת תשי"ד פעל רבות בדרכי נועם לחיזוק החיים הדתיים בעיר ולביצור מפעליה התורניים. היה ממגיניה הנאמנים ועד שנותיו האחרונות פעל במסגרת הארגון „ותיקי ההגנה", שאת סמלו ובדיו נשא בגאון עת מילא תפקידיו. כל יודעיו חיבבוהו וכיבדוהו.

ברשימותיו המלבבות ב„טורי ישורון" תיאר פרקי חיי ירושלים, את אוכלוסייתה המיוחדה של עיר הקודש על כל רבדיה, את בתי־הכנסת לנוסחיהם וגוניהם הצדדיים, ספריותיה הגדולות, הציבוריות והפרטיות, ושיעורי התורה השונים בתוכה.

בכל שעות היום, מאור הבוקר עד חשכת הערב, היה עסוק וטרוד בפעילויותיו המגוונות. היה רץ לדבר מצוה ומקדים נכון להושיט יד עזרה, תמיכה וסייעה. כך הכירו בירושלים את האברך הזריז, בעל הארשת הנאה. וכך ראוהו כימי זקנה. לעולם לא עייף, לא התלונן ולא נאנח.

עם כל אלה מצא עת לתורה, ללימוד ועיון. רכש ידיעות רחבות ומקיפות וצמח כחוקר בעל יכולת. הניבתו הספרותית העשירה מפתיעה ממש את כל יודעיו כבעל־בית ועסקן, שלא ישב ברבנות ולא ישב על קתדרא אקדמית.

עיקר כחו שיקע בחקר היסטוריה של הציבור בהן חי ולמד. בכרך הראשון של סידרת „ערים ואמהות בישראל" (תש"ו) בעריכת הרה"ל הכהן מימון פרסם מאמר מקיף על מונקאטש, כראשית יסודה של קהילה זו עד עילות כניה ל„ניון בלתי יהודי". על ציר זאת כתב עוד בשנת 1924 מאמר גדול בלשון ההונגרית, שידעה על בוריה.

במסגרת „ערים ואמהות" (כרך ד') יצא לאור ספרו על ברטיסלבה הרי היא פרשבורג (תשי"ד) המעטירה, מונוגרפיה מקיפה על תולדותיה, רבניה, אישיה, ארגוניה ומוסדותיה. לא נשאר אף בדל ידיעה בספרים, בעתונים, בכתבי־יד, בפינקסים ובמסורות בעל־פה, שלא ניצל במיבודו.

קונטרס מיוחד (93 עמ') הקדיש ל„הישיבות בהונגריה" (תשל"ו) ובו תיאר דברי ימיהן ובעיותיהן, מראשית קיומן עד חורבן בשואה הנאצית. היא מוסר פרטים בלתי ידועים על כל הישיבות, הגדולות והקטנות, במדינה זו ומתעכב במיוחד על ישיבת פרשבורג מיסודו של החת"ס, שהיתה כדברי בי־תורת „הנר המערבי" — הישיבה הראשית באירופה המערבית, בהקביל לישיבת וולוז'ין — „נר המזרחי". היא מתאר את הוד החיים ואת סדרי הלימוד, שיטת ההוראה והמגמה החינוכית בישיבה זו, כמבנה ראו וכן עשו יתר ישיבות הונגריה, בהן למדו רבבות תלמידים (בשנת תרצ"ט, ערב השואה, עוד למדו בהן כ־5,000 תלמידים) וכתוכן יצאו גדולי תורה מפורסמים ומחברי ספרים ידועי שם.

ר' שמואל מדגיש במיוחד את דרך הישיבות הללו הקרובה ללבו, שלא להסמיך בסמיכת־רבנים את תלמידיהן, פרט לאלה אשר קהילות ביקשו למנותם כרבנים בפועל. המטרה העיקרית היתה הכנת תלמידי חכמים, כי לפי תפיסתו של החת"ס גם ת"ח חייב להיות כיגיע כפיו. לעיונו עבודה דמותו הקוסמת של הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות, שעל אף גדולתו בתורה לא שימש ברבנות ועסק במסחר ובבנקאות. לתלמידים המצטיינים נהגו להעניק תואר „חבר" או „מורנו". צרף ביבליוגרפי רב סקירתו את עתוני הישיבות „נספי בחורים", „הני בחורי", „הישיבה", „האורה", „קבוצי בחורים", „דגל התורה", „הבציר", בהם פרסמו רבים מגדולי הונגריה את פרי ביכוריהם.

ספר מיוחד הקדיש וינגרטן ל„החתם סופר ותלמידיו" ויחסם לארץ־ישראל, במסגרת הסידרה „הגבייה בציונות ובתולדות הישוב" ובו פרסום על התלמידים שעלו לארץ־ישראל ואשר פעלו למענה. ב„סיני" כתב על החת"ס וההשכלה (כרך י"ב) ועל ה„כתב סופר" ורבי עזריאל הילדסהיימר (כרך צד). כן פרסם בו ממכתביהם של תלמידי החת"ס בענין ארץ־ישראל.

בסידרת „דמויות" הופיעה גם מחברתו על הרב יוסף נטונק, מהראשונים לציון ביהדות הונגריה. ראוי לציון גם מחקרו על „השלילה שבשיטת הפירוד בהונגריה" שנתפרסם בספר השנה של איגוד הסופרים הדתיים „ארשת" (תשי"ד).

דבקות בהשקפה הציונית הדתית

במרכז חייו הרוחניים של וינגרטן עמדה ההשקפה הציונית־דתית, שלהסברתה תרם מאמרים רבים מפרי עטו. הוא התפלמס תוך הצלחה עם מתנגדי ההתעוררות הלאומית והגן בלהט ובכשרון על הרבנים, שנתנו ידם לתנועת התחיה.

בספרו „מכתבים מזויפים נגד הציונות" (תשמ"ב) הוא בוחן בעמקות ומנתח ביסודיות את המכתבים האנטי־ציוניים המיוחסים לגדולי ישראל, שנתפרסמו בשלושת הכרכים של „דובב שפתי ישנים" ומצליח להוכיח ללא צל של ספק, כי רבים מהם הם שקר זיוף וחוברו תוך כוונה זדונית על שם רבנים בעלי השפעה, גם כאשר ידוע יחסם החיובי התומך בחיבת־ציון ובמפעל התחיה, כגון: רבי אורי פייבל שריאר בבוהורודשאני, רבי יצחק שמלקיש בעל־ב"ש, רבי חיים גלינצר בקישוב, רבי גדליה שליק מפשביש, ורבים אחרים.

חיבורו החשוב ביותר בתחום זה הוא קונטרס „השבעתי אתכם" — עיונים ובירורים בענין „שלש השבועות" (תשל"ו). יש בו משום תשובה ניצחת למתנגדי רעיון התקומה הלאומית מחוגים החרדיים הבונים כבסיס את התנגדותם על בסיס דברי חז"ל ובמיוחד על המאמר במסכת כתובות (קיא, א) ובשיר השירים (תנחומא דברים, שיר השירים): „שלש השבועות הללו למה? אחת שלא יעלו ישראל בחומה, ואחת שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימרדו באומות העולם, ואחת שהשביע הקב"ה את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי". ר' זירא סובר לה כדברי ר' לוי, דאמר: שש שבועות הללו למה? תלתא הני דאמרן, איכך — שלא יגלו את הקץ, ושלא ירחקו את הקץ, ושלא יגלו הסוד לעכו"ם. רש"י מפרש את הגירסא „שלא ירחקו את הקץ" בצומם ומוסיף: „לישנא אחרינא: שלא ירחקו, שלא ירבו בתחנונים על כך יותר מדי".

בעיר וינגרטן, שאם כי רב זירא חשב, כי השבועה שלא יעלו ישראל בחומה מחייבת, בכל זאת לא לכבי הפוסקים את השבועה בספרי ההלכה. דילגו על השבועה רבותינו תקופן הרי"ף, הרא"ש והרמב"ם וכן לא נזכרו לא בטור ולא בשו"ע. היא מביא את דברי הגאון האדמו"ר רבי אברהם בר־סוכאטשוב ב„אבני נזר": „כל הפוסקים לא הביאו דין החמש שבועות שנשבעו ישראל, דזה אין עסק בהיתר" ... יכן היא מצטט בתוך תשובה בכתב־יד של הגרי"א הרצוג: „כי כאמור שלש השבועות אי ארבע השבועות (בגירסא אחרת) אינני הלכה פסוקה, שהרי רבינו הגדול ז"ל אינו מביאו ביד החזקה הלכות מלכים".

בס"ק ביחוד הוא מפריך את ההסתמכות של מתנגדי הציונות על דרשתו של רבי יונתן אייבשיץ בספרו „אהבת ציון" בהפטרת פרשת ואתחנן, בה שיכן הגאון כביכול נגד ההתעוררות העליה לארץ־ישראל בזמן הזה. בתוך דרשה אחת ויתר כפרי היא מוכיח את ההיפך, כי רבי יונתן אייבשיץ התייחס בחיוב לשיבת־ציון וכל דרשותיו ספוגות אהבת ציון ומשיכה לשיבת בנים לגבולם. תוך עיון בדיקדק היא מפרש ומסביר גם את קטע הדרשה בפ' ואתחנן ומוכיח, שגם הוא עולה בקנה אחד עם דעתו החיובית הכללית ואין בו חלילה נטיה או סתירה.

הנך בקיאות והעמקה בבקורות מרכז וינגרטן את הדעות הרלוונטיות להתאחזותם, מדמה עניין לעניין, כנהוג כל סברא ומגיע לידי מסקנה ברורה ומבוססת, כי תוקף השבועות בזמן הזה פסק לגמרי ואין להן כל תלות.

סיכומיו של וינגרטן בחיבור זה זכו לחיזוק מצד הרש"י זוין זצ"ל, המוצא בהם „דברים נכוחים וישרים".

וינגרטן עיין וחידש בתחומי תורה שונים ובכולם תוך גישה יסודית ובקיאות בראשונים ובאחרונים. הוא נזקק לשאלות בהלכה, כגון: „לשאלת כיבוי גאז ביום טוב" (סיני, בח), „המקוה במצדה" (סיני, סו), „אין הנאי בנישואין" (טורי ישורון), „אגוני ירושלים ותקיעת שופר בר"ה שחל בשבת" (סיני, כ"ח); „איסור הוצאת ספרים מא"י לחו"ל" (סיני, לד) ועוד; בהן את שאלה חלוקת התורה לפרקים (סיני, מב) ו„ראשיתן של ההפטרות" (שם, סג); עיין בנוסחי התפילה (טורי ישורון); בירר שאלות ביבליוגרפיות, כגון: „ירושלמי על סדר קדשים" (סיני, סב), „השבות שבגנזו" (שם, כה) „דוק ספרות" (שם, לב) ועוד הגיב על בעיות אקטואליות לאור המקורות, כגון: „פרשת יוסלה שוכמכר לדעת הפוסקים" (שם, נג) וכו'.

גם בתגובותיו והערותיו הקצרות וכן במאמרי הביקורת על ספרים שונים הוא מתבלט בידיעותיו כתלמיד־חכם מובהק.

לפנינו ספרו האחרון „בשבח הארץ" המכיל איגרות מאת גדולי תורה, בשבח ארץ־ישראל והתיישבות בה. גם בו עסק תוך דבקות ברעיון הציונות הדתית, הוא אתנ חיבורו זה יתבל שלא ראהו בצורתו המודפסת, המושלמת.

אם יכונס בספר מחקריו ומאמריו הפזורים בכתבי־עת שונים, תהא בו תרומה חשובה לספרות התורנית־מחקרית.

כוחו של ניגון

מאת אברהם בלאט

גלגולי הנגינה

המוסיקה בזמן המקרא קשורה באירועים כגון קריעת ים סוף, כמו שנאמר: „ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה", וכן בבסיבות משפחה ובמקראי קודש. בזמן בית המקדש ראשית המלכה בדיבור בנבל ובתוף, חליל וכינור — אצל דוד ושלמה, המוסיקה קרית אצל הלויים המשמשים בעבודת הקודש במקדש.

כאשר גלה העם מארצו, חלה תמורה. „על נהרות בבל תלינו כנורותינו", „כי איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר". רק בשקף הזמן נשמע שוב קול הזמרה בתפילה היהודית ובזמירות, שלבשו מימד חדש עם התפתחות תנועת החסידות. מורם דתי תכרתי זה מבטיל הניגון, שביקע בתוך שמחה והלהבות, שכן „אין השכינה שורה אלא בתוך שמחה של מצוה" — ומכאן ההתרחקות מן העצבות וקרבת הלבבות, שמקריעות את כוחו של ניגון ופותחות שערי התפילה שאינם ננעלים לפולים.

תולדות הנגינה של החסידות מקפלים בתוכם את קורות התנועה, שהתחילה עם התגלותו של ר' ישראל בעל שם טוב, והיא הולכת ונמשכת על פני דורות של חצרות צדיקים עד היום הזה. הבעש"ט, שיצא אל היער, העלה את סיפוריו וכשר לה מגרעיני הנוף שבטבע ומציוצי הציפור, והפך איתם לחלק בלתי נפרד של עבודת הבורא „עבדו את ה' בשמחה".

המלה והצליל

הניגון נולד מתוך נוה הבריינו של האדם, בעצתו ובשכחתו, הצליל בא במקום המלה הלשונית־ציורית של התבונה המתארת, כי כאשר הרגש אינו יכול לתרגם את תחושתו למשפט מילולי, פורץ הניגון את כל המחסומים והגדרות. הרנה העצמית אשר איננו יודע לצרף אות לאות כדי לבטא את עצמו, נתקף בדחף ושורק את שיר כיסופיו של נשמתו הבודדה. בחוללה של החסידות גרף ורבנות בלהט האמונה, ואחריו ר' דב בר במזריטש, ר' לוי יצחק מברדיצ'ב, ר' שניאור זלמן מליאדי ור' נחמן מברסלב, שהעמיקו את משנתם הציונית, בשילוב התורה האמוציונלית של הניגון כעיקרון יסודי ראשון בפעולה בתורת החסידות ובהשקפת עולמה. בניגון ניתן הביטוי לרגשי האמונה ולדבקות בבורא. הניגון — לידה בתוך כמיהה וכליון נפש. ההירגים ומצליח את האדם ל„אתערותא דלעילא" להיות כריבמה שהוא מעל היגיון והמחשבה. הניגון של הראשונים לא ידע גבולות ומסלולים והתנהל בתוך התפשטות מהגשמיות, ומעליהם לעולם טוב יותר.

הבעש"ט לא כתב ספר, שכן כעין ששפיעת סיפור גדולה הולכת. אי אפשר לדלות אותה ולהעמיק הספר — בכוח המלה — רק מגביל את הוריעה. הכתיבה נחשבה אצלו כמים שאובים, ואולם הדיבור־הניגון כעין נהרות הנורדים ועולים. גם אריסטו טען שהמלה מגבילה, אבל בכוחה הוא הפך את קטעי המציאות לתורה אסתטית. הבעש"ט כבש את מחשבותיו, והניגון לא שימש רק מוזר לנפש הנכאה, כי אם פורץ את הרעבות הדיבור. „במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור", למדנו אצל חז"ל ומושגה ישראל, שקבעו את הנורמה של הדרך והגבול, בעוד עולם הנגינה נשאר מפולש כל כולו. כאשר אותה נזקק לשפת הניגון, נפרצת המיסטוריה וההרמוניה, והשירה הקולית מפשטת בהיכלות של רוחשים ותנועה בגוונים שונים.

ייחודו של הניגון החסידי

הניגון החסידי כבש את הלב בסעודות מצוה ובסעודות שבת, בניגון מסתורין של „בני היכלא דכסיפין" ובניצוצות של אימפרוביזציה חופשית, כאשר הקו המילודי מתפתח משירה נוקבת ומצבים, מסתדם אחד למשנהו. הניגון זה קול אחד ויחיד, ולפרקים והי שירה בצוותא. הנה כובשת הדוימה והתעמקות, הציגים נעצמות והניגון קולח, והנה צרכים צליליים מוקפים ברוח שושלות של אדמו"רים בחצרות של רביים. תקופת החסידות היתה „תור הזהב" לניגון היהודי אחר תקופת שני הבתים, שבראשון — הנגינה היתה קשורה לחיי עבודה, ובשני — בנגינה בבית הכנסת ובסדרי תפילה, בצל נעימות התלמוד שהיוו מעין אקורד מלודה עד התנות שהגגה את תגה הגדול במאה האחרונה בתפילה, עת קדושה ואמנות כרוכים בה יחדיו על פי סולם מנגינים מוסיקליים.

החזנות והניגון

החזנות היוותה פרק מפואר בתולדות הנגינה, בהיותה הקול המבשר של בית הכנסת הגדול — הבניין הגבוה ביותר בעיר, לשם היו באים ומסתופפים במחיצת הרב ובחורי הציבור, ולשם באו מתפללים רבים לאחר שסיימו את תפילתם במניינים הם. החזנות ביטאה את הזמרה ההתפילה של הקהילה, בעוד הניגון היה צמוד לבתי מדרש ו„שטיבלאך" על גווניהם השונים. מציטן בלזר ויצחק רוזנבר עד שבט הקומפוזיטורים בזמננו שילבה הליטורגיה נוסח מסורתי ונוסח מעורב חופשי, רצ'יטאטיבים וניגונים „מסיני", ופיתוח את הנגינה הדתית בצורת מוסיקלית חדשה, תוך נאמנות לרוחה ותבניתה המקורית של זמרת הרגש וזמרת הסדר. „והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", נאמר במלכים ב', ג' ט"ו. ובגברא פסוקים קיין נאמר שגם הנביא בבואתו נזקק לנגינה. בזוהר הקדוש, בפרשת בראשית ב־כאמר „והמשכילים יזהירו", מודגש, שהנגינות הטעמים היתה יותר עדיפות מאשר לאותיות ולנקודות. הניגון הוא איפוא מגילוי אינטימי, והלחן הוא למעלה כמביע נפש ספונטאני. הבעש"ט פותח את שער הניגון לרווחה, ודרך גלי הקול, או הנעימה ללא מלים חוזר אל הפנימיות, ומאז נמשך המסע דרך מזריטש ומדובנו' בפודוליה ואוקראינה, עד שהחסידות צצה ועלתה לתנועה עצמית.

הניגון בחב"ד

הניגון החב"די לא גיבב צלילים, כי התרכז בכמה „בבות" ונסתף לא אחת לנעימות הלכיות ומלדביות. חסידות ראשונה קשורה בניגון בתור „אור גנוז", המביל למסורת רוחניות, קדושות. המגיד ממזריטש, שהדריך את תלמידיו ברוח הבעש"ט, חיבר גם הוא ניגונים ל„יצווה צור חסדו", „אתקינו סעודתא" ו„בני היכלא", ואז פרץ הזרם החב"די של הרש"ז מליאדי והסיף נוגן חדש בעצימותו, בסימן קו הרגש וההתלהבות שמשכו המוגים והציגו זיק רוחני ומוסרי בשירת העם שהיה נתון בצבת מצוקות ופורענויות. הניגון פשט ולבש צורות, היכה שרשים ומצא תימרכין בתפוצות ישראל. דרך היכל הנגינה של חב"ד בקע קול התשובה הנפש המזדככת, שהוביל לאפיקי אמונה וחסד. חב"ד לא התעטפה באיצטלא של „רבי", כי אם חלקה כבוד לתורה הוראה, לרב, בשם חכמה, בינה ודעת כדי להגיע לשער היחוד לנפש המשכלת והמתבוננת בגדלות ה'. ניגוני חב"ד העמיקו מחשבה של שכלות המוח, והשרשים מהלהדים במילודיקה הניגה של הרגשת הלב, של תורת הנסתר על יד תורת הנגלה, כדי שהלב יקרין על המוח, ולהיפך. סוגיה זו הובילה את הניגון החב"די עד כלות הנפש, הדבקות בעולם המיגורי לבשה אופנים שונים בדרגות שונות, כקול משורר נשמת האדם הפנימית לעבר עולם האצילות. ניגונים אלה של הרבי הזקן האדמו"ר האמצעי היו מושלגים בהבעתם ועברו כמורשה לדורות הבאים במקבצים וב„בית", תוך הזדקקות ללחני חוץ, כגון „המארש הנאפוליאוני", או ללחני המקום של הסביבה. שירי חב"ד היו מושרים ביידיש ואוקראינית כדי להיות קרובים להמונים שהתשופפו בחצר הצדיקים.

הפרשנים הנודעים בדורנו

היו מנגנים מפורסמים ומלחינים, כמו ר' יוסלה טאלנער ורביים אחרונים של גור וחבורות מנגינה, ר' ישראל טרב, ר' שאול ירחיה אלעזר, והרב שמואל אליהו טאוב, שהפכו למרכזי נגינה בפולין ובישראל ופיתחו רעיונות פיוטיים שנבעו מתוך השראת הדביות הניחו את התשתית של אכסטזה דתית. ויצירנו ר' יעקב תלמוד ז"ל לבית גור, ויבדל לחיים ארוכים ר' בן ציון שנקר לבית מודז'יץ, כפרשנים עממיים בדורנו בשל ייחודם בנגינות.

ר' יעקב תלמוד היה המלחין של חצר חסידות גור, או גר, אשר שילבה את מציאות עולם התורה עם הנקודה הפנימית של היקום, בבחינת אוזנים לתורה ואוזנים לאדם, ובלשונו של רבי יהודה אריה מגו"ר, בספרו „שפת אמת", „כמו הצמאון שמצוא באדם, כן נבזים לו מן השמים, וכפי גודל ההשתוקקות לאמונה, מרגישים בהארה של הבורא".

ר' בן ציון שנקר, כמלחין וכמבצע, הביא את נעימותיו ... ויצאנות לנקודת מוקד של כישלופים בכטורה, של צביחה מספרית רגש שהיא כל כולה ערגה. אבל ר' בן ציון והקומפוזיציות שלו אגו מסידים את הפרגודים וחושים את הישות העליונה בתוך אהבת אדם וישראל ומהשתאות מהפלא שבטבע. וכך הפכה מודזיץ לתלפיות, לתל שכל הפיות פונים אליה ושואבים ממנה את החזון ובינת הלב, של כמיהה בלתי פוסקת, או בלשון האדמו"ר בעל „דברי ישראל", „כי כל המזמר כאילו מתודה הוא". שירתו של אדם היא וידוי, ומה שלא עושים ופועלים ספרי מוסר וספרי יראים — תעשה ותפעל הנגינה. הניגון הפך לשיח בין האדם לבין קונו, ובין האדם לבין עצמו, בצורה רציטאטיב ברוח ר' לוי יצחק מברדיצ'ב של „קדיש" ו„דודעלע", בקול גבורה ודממה, בתוגה וברוך.

ברסלב מהי אומרת?

כל שושלת בחסידות ידעה פרק בנגינה, ור' נחמן מברסלב הרבה להסיף רעיונות חדשים לניגונים, וכן נזמרת קארלין שנסתפה מהעולם החב"די וגיבשה מחשבה של הוויה והוייה. גם בבית מדרשו של הרבי מבובוב ומבלז ורביים אחרים, אשר חיברו כל אחד באורח משלו שבילים ונתיבים בפרדים, אך את ההגדרה היותר קולעת מיצר באימרה, שהנגינה הבעשטיאנית והנגינה החב"דית היוותה את ה„יכין" וה„בועז" בנגינת החסידים שהיתה לה יתר. ר' נחמן ראה בניגון כוח של הסתכלות פנימית שאי אפשר להביעו באומר ובדברים, וכל שאיפתו בלגונים וניגוני דבקות שכובשים עד היום את כל המיסטיקנים החדשים שתורת ברסלב קרובה ללבותיהם. תורת ברסלב הביעה את דבקותה ופרישתה בצורה דרמאטית, כי שמחתה היתה תמיד מהולה בעצבות נוגה, והיא ידעה את סוד הצמצום.

הניגון בספרות ובמחשבת ישראל

ר' מ"ש גשורי וד"ר חיים הארים תרמו רבות במחקרם האנציקלופדי לתולדות הנגינה בחסידות ובישראל, בהעלותם את עלמות החן ואנשי הסוד שיצקו דפוסי שיר וניגון לארשת השגב שבהווית הרוחנית. הבעש"ט, אשר התבודד בין הרי הקארפטים שבין קוסוב וקיטוב, לא חיפש את הצוקיות שבטבע — כותב חוקר החסידות, ר' מאיר אורין ז"ל, אך בתוך הנופים נתגלה אליו הבורא בניגון, ונחשף הניצוץ האלוקי בכל פינות היקום. הניגון הפך להיות רובד חשוב במשנת החסידות ושפת החסידים שאמרו שיר, שיר ספוג השתוקקות דתית עמוקה. הבעש"ט היה מבני דורו של סבאסטיאן באך, ואילו ר' שניאור זלמן היה מבני דורו של בטהובן ומוצארט, בעוד ר' נחמן מברסלב היה בן דורו של פראנץ שוברט, וכך קמו והיו היכלו הניגון החסידי באותו יום. שהיו מבדלים מהיכלי יפת, וכך הנהגו יסודות, הנגינה החסידית, הרחק מאבני הפינה של המוסיקה המערבית, על חוקי הריתמוס והמילודיה שלהם.

כותבי היסטוריה לא התייחסו אל דרך הניגון החסידי, לבד מ"ל פרק בספרות, ששאב את רוח הניגון בלי מלים והעבידו לספירה נעלה. תורת הניגון לא נופחה אמנם מתורה שבכתב, אך האדמו"רים העלו רעיונות שלמדו אותם בלי תווי נגינה, כי אם בזיכרון מדור לדור. וכך מושרים הניגונים על זרמיהם המיוחדים, של פלגים שהתפצלו ונלוו בפיוטים או בפרקי תהילים, והיום הם ערכים של תרבות דתית ולאומית, בבחינת יצירה נאצלת הנובעת מהנשמה היתירה ומהווית היחוד והעם. „כמבואר בחכמת המוסיקה שיש ב' קולות, היינו כי יש קול פשוט, שהוא קול שהאדם מוציא מפיו במקום. רחוב שאין מחיצה גבוה, ויש קול החוזר ונקרא קול הברה — שהוא קול ששומעים ביותר, אף בין ההרים הגבוהים, כשמוציאים קול, שאז שומעים כנגדו קול הברה, ועוד יש קול שלישי, שהוא הקול המורכב משניהם, שיוצא מתוך כלי זמר, כשהקול פשוט פוגע מיד בקול הזמר, עד שהקול החוזר נבלל מיד עם הקול הישר, והם מתאחדים. ג' קולות אלה הם בבחינת אתיות הצורה מתוך עשר הספירות".

הבעש"ט והברסלבי דיברו על שירת השמים וראו בהם חזיונות, כי כל הבריאה יסודה בשירה. „לא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, אלא בשביל שירה וזמרה", ועל ברכי הטבע אשר לנשמת להמריא לשחקים. כוחו של ניגון הוא איפוא מעבר מכל המוחש, והוא ברקם בדמיונו כמארג צלילים של טוהר ותום. כי כל הניגונים שבני אדם שרים הם ניצוצות מהבריאה כולה. זהו כוחו של ניגון שקם ומתנגן, ובכל דור ודור מתחדש והולך.

(שיחה ב„קול ישראל" בסדרת „הנגינה שלווה עולם", ...)

ארץ־ישראל בספרים

מאת אהרן בייר

ירושלים לדור ודור, שמעה רז, הוצאת כתר, ירושלים

דמות שונה לתהלוכה של ירושלים נמצא באוסף המדרשים והאגדות שבספר. המלקט הביא אותם לפי נושא: העיר בתפארתה, חורבן ונחמה, אנשים ומנהגים וקדושים. דרך מדרשים ואגדות אלה מתוודעים אנחנו אל חז"ל, ומוצאים דעתם והרגשתם, כמיההם וקידושם את ירושלים. תודות לפיסוק, ופה ושם כמה ביאורי מלים, החומר נקרא קולח, והקורא המעיין, הלומד והחוקר מוצאים את עצמם מליפים בירושלים, באהבת עיר־הקודש. בלוויית מספר רב של תמונות, המשליכות את הטקסט.

באה ששים עמודים של אהבה וכמיהה לירושלים, מתוך דברי־חז"ל בספרי־הקודש שלנו, הם רק אפס קצהו מכל שאר החומר שלא הביא המלקט בספרו והוא לא רק רב, אלא גם טוב, כמו זה שבספר.

*　*　*

ירושלים, אטלס היסטורי מאויר, ברטון גחל־ביים, הוצאת כטימסקי

רעיון האטלס הנסקר הוא להביא בקיצור נמרץ את תולדות ירושלים, במפות. במפות הראשונות עוברים אנחנו בכל טפה, ומעט טקסט, עד ראשית המאה הנוכחית, כאשר המחבר כבר מרבה במפות־אטלס, ומפרט בהרבה את המשאים והעיתונים בתוך המפות ובטקסט הנלווה. גם מספר תמונות צורפו למפות ולטקסט. האטלס מלווה אותנו עד 1986, והוא לרבים בעיקר לקוראי אנגלית (בה נדפס), ראשי פרקים לתולדות בירת־ישראל.

*　*　*

ירושלים של מטה, צירלס וורן, משרד־הבטחון ההוצאה לאור

לפני 120 שנה ביקר צירלס וורן, קצין בחיל־ההנדסה הבריטי, בארץ, הוא היה „משוגע" לארכיאולוגיה ולעבר, לנוף ולתולדות הארץ. שלוש שנים עשה כאן, ובזמן חפר בירושלים. אך מזמן לזמן הפסיק החפירות את עבודתו, ובאותו זמן ביקר ברחבי הארץ, ואת אשר ראה ושמע, „הזיזה וחקר", הביע בספר שלפנינו. הספר היה תיאור בלבד, ואליו הוסיף המהדיר, רחבעם זאבי, 163 שרטוטים וציורים מאותה תקופה, לשם המחשת הכתוב.

סיורו של וורן היה בכל רחבי הארץ, והוא מביא תיאורים מירושלים במיוחד, הר־הבית וכל הסביבה, מדבר־יהודה, יריחו, תלי יריחו; השומרונים; קרי־טרפבה (ראש־חודש); מואב ועוד.

ושוב ושוב חוזר הוא בספר לירושלים, כי אותו הכל הספר כתוב כיומן. כאן, בירושלים, הוא חופר חפירות סביב להר־הבית, ועד היום משתמשים בפירים אלה. הוא חוקר את הכותל־המערבי, ויורד לסוף האבנים התחתון, חוקר את כיפת־הסלע, מתאר את האישים הבולטים בירושלים בתקופתו, את המקצועות העיקריים בירושלים, ועוד ועוד. הספר גדוש חומר שנראה היום מיושן, שאבד עליו הכלח, והרי זה היה רק לפני 120 שנה... בסוף הספר מביא המהדיר את מקורות האיורים, וכן מפתח משולב.

הספר הוא נדבך נוסף של סדרת מסעות ארץ־ישראל — ספרי נוסעים, עולי־רגל, סיירים וחוקרים של ארץ־ישראל בדורות־קודמים, והוא השישי בסידרה. ביצועו מפתה כמו של כל הספרים הקודמים בסידרה.

*　*　*

ירושלים החצויה, אטבון רמון, יד יצחק בן־צבי

תוכן הספר הוא תיאור הקו העירוני של ירושלים, שחצה בין ישראל וממלכת ירדן ממלחמת־השחרור ועד מלחמת ששת הימים. הספר הוא שני בסידרת „שאלו שלום ירושלים".

לאור התיאור, בלווית תמונות־צילומים מן הימים ההם, מביא המחבר מסלול סיור. לו ערכו ממש בדולח, בסוף הספר. פרק אחרון בספר — הר־הצופים בתקופת „הקו־העירוני", פרק מקוצר, חסר לחלושית.

נכון היה להוציא את הספר, למרות מספר שגיאות בשמות, בתאריכים, וכדומה שבו, כי הוא מסביר לתושבי ירושלים שלא הכירו אותו זמן, את אשר היה בעיר־הקודש עיר־הבירה — שתי ערים, של שני עמים שביניהם מצב אי־לחמה בלבד, והמרחק ביניהם מטרים ספורים, או אף לא זאת. התמונות, התעודות והמפות מחדרים אותנו בעת הקריאה למצב לא־נורמלי שהיה בירושלים. וברוך־השם מאז מלחמת ששת הימים נעלם ואיננו, וירושלים היום כעיר שחוברה לה יחדיו, עד נצח ועד.

*　*　*

פתחים בירושלים, דוד קרויאנקר, זמורה ביתן — מוציאים לאור

הספר המאויר ביותר, כולל תמונות צבעוניות רבות, מביא לנו שערים, דלתות, חלונות וסורגים בירושלים. המחבר מבדיל בין פתחים שונים, ועומד על המאפיין בהם, על תיפקודם וצורתם ועוד. לאחר אלה מביא הוא פתחים בעיר העתיקה, לפעמים בציון כללי וללא תיאור מיקום מדוייק. מכאן ואילך באים הפתחים לפי תקופות היסטוריות: סוף התקופה העות'מאנית, המנדאט, שיכונים ציבוריים ומבני ציבור מהקמת המדינה עד מלחמת ששת הימים, ומאז ועד היום — פתחי העיר המאוחדת.

מבוא קצר מאוד לכל פרק, והשאר — צילומים והסברים; בתי־כנסת, בתים פרטיים, כוורות עם שנים בעל לבתים ולפתחים, חלונות צבעוניים, קשתות רבות ובניינים מונומנטאליים וכו'. למרות מחסור בפתחים יהודיים יחודיים בעיר בספר שלפנינו, ניתן לומר על ספר זה כי רוב טוב צפון בו.

★　★　★

דוד בן גוריון — האיש והחייל. ערכו אליש (מי) גרשון ריבלין ונחום פרח, מפקדת קצין חינוך ראשי, משרד־הבטחון — ההוצאה לאור.

אלבום התמונות, המלווה ציטוטים מדברי בן־גוריון, מעביר לפנינו את יוצר צה"ל, בעיקר בתמונות הקשורות לצבא, למפעלות הצבא, ופעילותו כשר הביטחון הראשון של מדינת־ישראל. מתוך הציטוטים לומדים אנו להכיר איש בעל אמונה חבוה־עליון (שהוא עצמו לא הבינו), איש בעל אמונה בבני עמו, ואיש בעל חזון ויוזמה.

למרות שאין באלבום ובתמונות, בציטוטים ובמובאות, באמירה ובהתבטאויות חידוש כלשהו, הרי הספר הוא כמי זיכרון למלאות מאה שנה להולדת האיש.

★　★　★

ישעיהו יגר, בירושלים ובארץ־ישראל, משרד הבטחון — ההוצאה לאור.

כותרת המשנה „בעקבות צלמים ראשונים" הוא תוכן הספר, המביא את הצילומים הראשונים של ירושלים 'בימים הציונות', נופי קודש בעיני צלמים נוצריים, הצילום והחברה הערבית, והיישוב ישן לחברה חדשה.

התמונות מראות נופים ואישים, בשדה ובמדינה, ניפוץ כתובה יהודית, בתים וגורות, שדות וחוכות, בעיקר בירושלים ובסביבותיה, אך גם בכל חלקי הארץ. הצילומים תחילתם לפני 150 שנה לערך והמחבר בהקדמתו סוקר את העבודה הביבית בצילומים העתיקים.

הספר הוא עדות לתקופה שעברה, והרבה שודיק בצילומים, או בתמונות — שאינן תמיד אובייקטיביות כצילומים. ההדפסה הטובה, ההקדמה הקצרה, הנייר המשובח, מוסיפים לנו לוויית־ה המידע על הצילומים.

מענקי יצירה לסופרים

מכון הברמן למחקרי ספרות בשיתוף משרד החינוך, יעניקו מענקי יצירה לסופרים להקומה קצרה כסיוע להשלמת חיבוריהם. טופסי בקשה: מכון הברמן, ת.ד. 166 לוד 71101.

פרסים לביקורת ספרותית

ועדת השופטים להענקת הפרסים ע"ש מרדכי בר־קסין לביקורת ספרותית, במוספים הספרותיים בעיתונות היומית לשנת תשמ"ז, 1987, בהרכב: שמעיה אבגי, ד"ר נורית גרץ, פרופ' יהודה פרידלנדר, החליטה פה אחד להמליץ על הענקת 3 הפרסים הזוכים לזוכים.

טקס הענקת הפרסים וקריאת המלצות ועדת השופטים יתקיים ביום ד', כ' בסיון תשמ"ז, 17.6.87, יום פתיחת חג השבוע — שבוע הספר העברי 1987 בתל־אביב.

עגנון בדו־שיח עם מחשב

מאת נעמי גוטקינד

אם יקימו כותבי העבודות הסמינריוניות בספרות תנועת מחאה לניפוץ המחשב הגדול במכון לאיחזור מידע של אוניברסיטת בר־אילן (מקודם „פרוייקט השו"ת"), כמו שבמאה ה־18 ניפצה מחתרת האורגים הביתיים את הנולים האוטומטיים הראשונים בבתי החרושת — לא אתפלא.

עם חנוכת מאגר עגנון בירושלים, ביום שלישי השבוע, בנוכחות צבר שושביני, פרופ' ראובן מירקין ופרופ' הלל וייס — עלולים רבים מן החוקרים הזוטרים בספרות העברית להישאר מחוסרי עבודה. בעקבות עגנון יבואו ודאי תורם של ביאליק ואצ"ג ואחריהם גדולי משוררי ימי־הביניים ובסופו של דבר כל הספרות העברית הקלאסית, ימי שבצרונותיהו המחקריים מתמצים בספירת כמה פעמים מופיעה המלה הרגיל בסיפורי עגנון והמלה צפרירים בשירת ביאליק — איך ירגיש כאשר המחשב יעשה זאת טוב יותר, מהר יותר ויסודי יותר כמנו?

המחשב ב„בר־אילן" יודע לעשות יותר מזה. הוא קלט אל מאחורי מה המכונה שלו עשרים כרכים של כל כתבי עגנון וכולל הכרכים שהוציאה אמונה ירון אחרי מות אביה), 2,315,403 מלים בסך הכל, ומסוגל להתמודד עמם בשיטה המילונית, הפקונית, „און־ליין". אתה מקליד, נניח, את המלה ישר („והיה העקוב למישור") והוא יספק לך כהרף עין את כל הצורות המילוית על מלה זו אצל עגנון ומיקומן: הישר, מישרים, ישור, ישרי, לישרים וכן הלאה. עגנון הוא כרגע הסופר היחיד בעולם שאפשר לנהל על יצירותיו דיאלוג מורכב יהכם אל כך עם מחשב.

ביום שני הבא, בכינוס הבינלאומי של „אגודת לשון וספרות באמצעות מחשבים" (א.אל.אל.סי.) הנפתח בשוודיה, יאזינו ודאי חלוצי הספרות במחשב, ביניהם רבים מן הארצות הקומוניסטיות, בעניין רב להסבריהם של מירקין וחיים על עבודתם. השניים הוזמנו לשוודיה ואף שמחו לבשר לי כי הכינוס הבא של האגודה יתקיים כנראה בישראל.

צודק ומתאים.

שהרי ישראל של פרוייקט השו"ת ומאגר עגנון היא חלוצה במחשוב התרבות הכתובה בעולם.

ה„שידוך" הראשון בין הלשון והמחשב

את ה„שידוך" הראשון בין הלשון לבין המחשב ערך כומר איטלקי לפני כארבעים שנה.

פרופ' מירקין, חוקר ראשי במכון למידע ממוחשב ביהדות ומבייסדי מפעל המילון העברי ההיסטורי, מספר בהנאה על אותו דוקטורנט קתולי שהחליט לעשות דוקטורט על מלת היחס „איך", „ב" ו„בתוך"), בכתבי תומאס אקוינו. כמו כל הדוקטורנטים מאז ראשית היות האוניברסיטאות, הכין דוברסו בתה בהריצת דבה כרטסת ובה כל הבקיבות בהן מופיעה המלה. היו לו כבר אלפי פתקים אחרי שכסף הכל התגבר על חצי ספר אחד של אקוינו, כשהבין שיאלץ לבלות עוד שנים רבות בכתיבת פתקאות לפני שיגיע אל מלאכת הניתוח והכתיבה עצמה. אז החליט לחפש שיטה שתקל עליו את המלאכה. יעצו ומצאת — תאמין, ובוזה (שפרופ' מירקין פגש בו בתחילת שנות ה־60 והוא כבר פרופיסור ללשון) — „מצא" את המחשב.

הודות למחשב הצליח לכתוב את האלפיוס הפילוסופים שלו כארבעים השנה כרכים (מי שרוצה לראותו — יבקשו בספרייה הלאומית בירושלים) ולהיכשות הליך מקף על הלשון והספרות באמצעות מחשבים. בעקבות האיטלקי — הלכו הצרפתים. הם הקימו בזיגנסון מעבדה לניתוח פילוסופי והחלו לחבר את המילון ההיסטורי לספרות ולשפה הצרפתית.

גם ישראל הצעירה, שזה עתה קמה, על חלומותיה והוקי העולם רצתה. כאחד הפרוייקטים הראשונים — להכין מילון היסטורי של השפה העברית.

פרופ' זאב בן־חיים, נשיא האקדמיה העברית ללשון, נסע לאירופה (השנה היא כמדומני 1959) כדי ללמוד שם איך עושים מילון היסטורי. הוא ראה שההולנדים עובדים 20 שנה על מילון היסטורי להולנדית והגרמנים — 109 שנה על מילון גרמני ועדיין לא סיימו — ונבהל. אם בלשונות הקיימות פחות מאלף שנה לוקח כל כך הרבה זמן להכין מילון היסטורי — מה יעשה מי שלשונו קיימת אלפי שנים?

בן־חיים החל לחפש קיצור דרך וכך נודע לו שיש חברה אמריקנית בשם אי.בי.אם. שבעזרת כרטיסים מנוקבים ומכונת פלאים יכולה לחולל נסים ונפלאות בהכנה מהירה של כרטסות.

המלה מחשב — בקושי היתה ידועה אז בארץ, רק במכון ויצמן פעל „וייצק" המפורסם, הסבא של מחשבי דורנו. שנתיים לאחר מכון ויצמן (ב־1960) רכש גם צה"ל את המחשב הראשון שלו. במקביל — החלו פרופ' בן־חיים ופרופ' מירקין וחבריהם לעבוד על המילון הממוחשב ההיסטורי לשפה העברית. ומכאן — נסללה הדרך, אל ההישג הרשים ששמו מאגר עגנון.

לשוחח עם המחשב

אצל כוהה צם האינדיקס תומיסטיקוס שלו וגם אצל הצרפתים — מדובר במאגר המודפס בכרכים, ללא תוכנה לאיחזור מידע. הגדולה של הפרוייקט הישראלי מתבטאת בכך שאפשר לשוחח עם המחשב בנושאים הקשורים לחקר הספרות, דבר שכנראה לא קיים בשום מקום בעולם.

חוקרים הבחינו למשל שעגנון אוהב לקחת צורה ולהפוך את אותיותיו לשם עששית או לשם ... לקיטוח. הוא מתחיל במלה ציפור, ובהמשך היא הופכת לקבר, לברק, לקרב. ובכן, אפשר לנסח שאלה אל המחשב ה„בר־אילני" בצורה כזו שהוא יהיה מסוגל לתת לכם מיד את כל ההקיבות שבהם עגנון משחק באותיות של שורש מסויים וגם להודיע אם מדובר במשחק אותיות בפסוק אחד, בפסקה שלמה, או בספר כולו. רק במחשב משוכלל בעל משאבים ענקיים אפשר להגיע לדבר כזה. תוך כדי שיחתי עם פרופ' מירקין, שיחה שהתקיימה סמוך ליום ירושלים, סיפר על הלשתי להעמיד את המחשב בפני האתגר הבא: הוא שאל האם הצירוף „יום ירושלים" מופיע בכתבי עגנון.

מהי לדעתכם התשובה?

לכמה זמן הייתם אתם נזקקים כדי לחפש אותה ב„כל כתבי"?

המחשב ענה במהירות הבזק שאצל עגנון מופיעה המלה „ירושלים" למעלה כאלפיים פעם המלה „יום" למעלה מעשרה אלפים פעמים, אבל הצירוף „יום ירושלים" אפילו לא פעם אחת.

דבר כזה, מדגיש פרופ' מירקין, אין לשום אומה. הצרפתים, בעיר ננסי, הקימו מפעל לאוצר בשם אוצר הלשון הצרפתית. את כל הספרות הצרפתית מאז המהפכה (בלזק, פלובר, סטנדל, זולא וכן הלאה) הזינו לתוך המחשב. אבל אין להם תוכנה לאיחזור מידע וכך עלול הטקסט לנוח במעי המחשב שלהם כאבן שאין לה הופכין.

בארץ — תהיה התפיסה הדינאמית (שיטת האינטראקטיבה) של פרוייקט השו"ת המחזיק כבר 53 מיליון מילים (כולל התנ"ך התלמוד הבבלי והמקראות הגדולות עם רש"י!) יכול החוקר לפתח מגע אינטימי, עם המחשב כמו בין מורה ותלמיד. הפיתוי להשתמש ב„צעצוע" הזה המרתק הזה הוא לכן עצום. תוך כדי שיחה, למשל, הצעתי לפרופ' מירקין לבדוק את המלה „תרנגול" אצל עגנון. בתמונות זמן מזה שליפה לימר „מיזאה היסתה" קיבלתי את התשובה שהתרנגול מופיע אצל עגנון 399 פעמים ב־35 צורות כתיב שונות ושהופעתו הראשונה היא ב„הכנסת כלה" עמוד 7 במשפט: „ילדיש אין כל כי אם תרנגול והכי זוהר מצויי". למי שלמד ספרות בדור שעבר — פשוט נעצרת הנשימה.

עוד דוגמה: פרופ' מירקין הבחין באחת מיצירות עגנון כי מספרם של תלמידי רבי עקיבא שמתו בין פסח לעצרת הוא אצלו ארבעים וארבעה אלף ולא עשרים וארבעה אלף כמקובל. האם זו פליטת קולמוס או שעגנון חוזר על המספר הזה גם במקומות אחרים?

עד לפני שבוע — די היה בשאלה כזו ובעבודה סמינריונית שהוכנה על פיה כדי לזכות סטודנט חרוץ בציון גבוה. בהשבית — חייב הסטודנט להוג לעצמו נושא מורכב יותר. מאגר עגנון בנוי כך שבעזרת שאלה נבונה (על רבי עקיבא, על המספר 24 אלף, על המספר 44 אלף ועוד) יכולים לפרוש רשת שתסרוק את כל התוכנים ותעלה את התשובה המתבקשת.

מחשבה במקום איסוף

פרופ' הלל וייס, מייזמיו ומפעיליו של פרוייקט מאגר עגנון, איננו מודאג ... להתעלל בחקר הספרות וחקר הלשון.

נכון, הוא מודה, המחשב יכול עתה לעשות בשבילנו עבודות כמו הכנת האינוונטר המילוני של הטקסט הספרותי, מיון פסוקי חז"ל, המעשיות והמדרשים, שבתוכו, בדיקת היחס שבין הטקסט למקורות, חיפוש תשובה לשאלה אם מלה היא ציונים (מקבילה) או וריאציה על המקור כמנו היא לקוחה ועוד ועוד. או מה;

מדוע צריך לחשוש מהיעלמותה של „העבודה השחורה" בחקר הספרות? בכל שחברה נעשית יותר טכנולוגית וגוברת בה הזמנה של התייבשות ההשראה — צריך להמציא בה לוניקה יותר כהמחשבה מה של המחשבים שלה...

במקום שחוקרי הספרות יתעסקו באיסוף — שיתעסקו במחשבה. אדם שירצה לחדש משהו — ייאלץ למצוא תחבולת חידוש כזו שהמחשב איננו מסוגל לה. מתוך גיסא — ייתכן שבאמצעות מאגר עגנון המתוחכם גם מי שאיננו בקיא בספרות, יעמיד פני חוקר עגנון. מאידך גיסא — מי שהוא נטול מניע רוחני וחסר התעניינות אמת בספרות, ישתעמם מהר מאוד מן המחשב. וכי מה אנחנו מספקים לחוקרי הספרות באמצעות המאגר? זכוכית מגדלת לטקסטים. מי שאין לו דחף אמיתי לחפש — מה לו ול„זכוכית המגדלת"?

אגב, למרות שחגגו השבוע את חנוכת מאגר עגנון, עוד לא שלמה המלאכה אפילו ביחס לסופר חשוב זה. צריך עוד להכניס למחשב את כתבי־היד של עגנון, לבדוק את שגיאות ההגהה, להשוות בין דפוסים שונים להכין מהדורה מדעית. צריך להוציא מילון וקונקורדנציה ומפתחות לעגנון. בקיצור, הכלי ישנו ועכשיו צריך להפשיל שרוולים ולעבוד עליו. אם תקחו בחשבון שאחרי עגנון מחכים בתורם ספרות ימי הביניים ופיוטי ארץ־ישראל, וספרות המדרשים והאגדות, ומגילות ים המלח, וכתבי התנאים והאמוראים והגאונים וכל הספרות העברית החדשה — הרי שהבינו שהדבר לא באמצעות בתחום הספרות אלא במהפכה מקצועית. עוד תימצא עבודה לדורות על גבי דורות של בי. איי־ניקים, מאסטרנטים ודוקטורנטים. פרופ' מירקין, העובד על מפעל חיין הממוחשב זה 27 שנה (מ־1959), מגלה שכל מגדלי הרבה מברנר והרבה מאחד־העם כבר נאגר במחשב. לפני חמש שנים הוזמן מירושלים ל„בר־אילן" לסייע בהקמת המכון למידע ממוחשב במדעי היהדות וכך נפגש עם הלל וייס וגילה אדם החולם כמוהו על הפלאות הספרות העברית על המחשב. יחדיו החליטו שעגנון זכאי להיות ראשון המחשבים ובשנת 1983 — החלו במלאכה.

עניין אנחנו רחוקים, אומר מירקין, מאומות העולם שכאשר מומחי הלשון שלהם אומרים שכך ... אי כך אסור להגיד, הם מבססים את הגישה הנורמטיבית שלהם על גדולי הספרות (פושקין וטולסטוי ברוסית, בלזק וסטנדאל בצרפתית, שקספיר באנגלית). אצלנו — הנורמה נקבעת ע"י התנ"ך, אבל הרי איננו מדברים עברית תנ"כית. מאגר עגנון ומאגרי ספרות דומים לו שיקומו בעתיד — הם הם שיאפשרו לנו לבסס את אחידותנו בעברית המודרנית בעזרת נורמות ספרותיות משלנו.

צריך רק להתפלל חזק — והאמינו לי, שיש ... להעזה זו — שהכבי הפוליטיקה הפנימית ... לא ... „ישבו רגל" להגהרת של המרצייתם.

בין הדף והמדף

● הראי"ה ונאמני רוחו

בשדה הראי"ה, על דמו־תו ודרכו ועל נאמני רוחו של מרא דארעא דישראל מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצוק"ל. לקט מאמרים אשר חוברו בעהי"ו על ידי משה צבי בהרב ר' פנחס מנקין ז"ל נריה, כפר הרו־אה, שנת השמיטה התשמ"ז 608 עמ'.

הרב משה צבי נריה, מתלמידיו המובהקים של הראי"ה קוק זצ"ל, שוקד זה עשרות שנים על האר־רת דמותו האשכולית, משנתו ו־הגותו של מרן הרב. ספריו — שיחות הראי"ה, של הראי"ה, חיי הראי"ה ומועדי הראי"ה — בצד שפע מאמרים שפרסם הרימו ת־רומה שאין ערוך לחשיבותה, ל־הנחלת משנתו והארת דמותו של הראי"ה קוק לרבים. בספרים אלה הושקעה עבודת נמלים של איסוף וליקוט פרט לפרט יצירה חוליה לחוליה, עד שבכוללם יחד הריהם פסיפס מגוון המשרטט את דמותו המופלאה ורבת־האנפין של הרב.

בספרו החדש של הרמ"צ נריה, „בשדה הראי"ה", עיקרו מאמרים שנתפרסמו בתקופות שונות ובבמות שונות (חלק ניכר מהם ב־„הצופה"). אך אין זה רק „כינוס נדחי־דברים שנתפזרו באכסניות שונות", כדברי המחבר בהקדמתו אלא יש כאן נדבכים המצטרפים לבניין שלם על דמותו ודרכו ועל נאמני רוחו של הראי"ה.

בחלקו הראשון של הספר כמה מאמרים מקיפים על דמותו ומשנתו של הראי"ה, שאת הראשון שבהם, „חיי הרב", פרסם הרמ"צ נריה לראשונה ב„זרעים" בשנת תש"ה, במלאת עשר שנים לפטירת הראי"ה. בשני המאמרים הגדולים, „רבנו", „רועה אמונה", הוא מציג את דמותו של הרב במלוא יפעתה ועומד על צדדים מגוונים באישיותו ובמשנתו. בכמה מקומות הוא מרחיב את הדיבור על רזים נשמתו של הראי"ה וכותב: „והנה זכתה נשמה גדולה וקדושה שלא ללקות בעוון הדור. חכמת קודש ובינת־מעלה פעמתה בעת. היא חזתה את חזון הגאולה, והיא בישרה את בשורת התקומה, ממעמקי הקודש קראה אלי ציון ואל מקראיה. ורבים שמעו לקולה והלכו לאורה. יגעי הצליחו. זכתה וזיכתה את הרבים. — אשרי הנשמה שככה לה, אשרי נוצרי דברה וי". „וכך היה מתפלל..." הוא פרק שבו מאיר המחבר את עבודה שבלב של הראי"ה, מפיהם ומפי כתבם של עדי ראיה ושמיעה, שהסתופפו בצילו של הרב. בפרק מיוחד עומד הרמ"צ נריה על זיקתו של הראי"ה לתורתו של המהר"ל מפראג. הוא מציין כי תורת כלל־ישראל של המהר"ל, היא בניסוחו של הראי"ה תורת ארץ־ישראל, וכל הבעלות המוכבת ישנה לנו המהר"ל ביהודה של כנסת־ישראל, מקבלות פנים של רעננות ושל נועם כשהן צומחות ועולות מתוך ארץ־ישראל, מתוך קדושתה ומתוך תורתה.

כמה פרקים בספר מוקדשים לתיאור הליכותיו בקודש וליחסיו עם כמה מגדולי הדור. בפרק „בין שני הכהנים הגדולים" מסופר על היחסים המיוחדים בין הראי"ה לבין ה„חפץ חיים" זצ"ל. הפרק „ראיה וחזון" דן בחילופי מכתבי־הלכה ויחסי כבוד־התורה בינו לבין ה„חזון איש". „כבוד התורה" הוא פרק שבו מביא המחבר עשרה של מעשים המעידים על יחסו המיוחד של הראי"ה, יחס של כבוד ל„בניה של תורה", שכולם נותנים יקר לגדולה ולחכמה, ללומדיה ולעושי דבריה. אף יש כאן פרק היסטורי על מחלוקת־לשם־שמים בין הראי"ה לבין הבד"צ של אשכנזים־חסידים בירושלים, בסימן „הוד ההדר במלחמתה של תורה", וכן פרק על יחסו של הרב ל„בני עקיבא". אך אין כאן רק דברים על הראי"ה, אלא משובצים לאורך הספר דברים משלו, שלוקטו מספריו ומכתביו השונים. מובאים כדבריו על ערך סיפור תולדותיהם של צדיקים, כבשונה של נשמה, איגרת ל„בית ועד לחכמים" בירושלים, על כללי ההוראה, דבר השמיטה ועוד.

אך כפי שמעידה כותרת המשנה של הספר שלפנינו אין הוא עוסק רק בדמותו של הראי"ה קוק אלא גם בנאמני רוחו. באים כאן מאמרים על גדולי תורה ויראה שהיו קרובים ומקורבים אל הרב ועל כמה מבחירי ישיבתו, שהוקרנו מאורו ואותות השפעתו ניכרים ביצירתם התורנית הספרותית. נסקרת כאן גלריה מפוארת של אישים: — בנו יחידו הרב צבי יהודה הכהן קוק, הרב יעקב משה חרל"פ, הרב יצחק אריאלי, הנזיר הרב דוד הכהן, הרב אריה לוין, הרב יצחק הוטנר, הרב יצחק ריף, הרב אליהו יצחק פריסמן, הרב משה־יהודה קשטן, הרב בנימין צבי־יהודה רבינוביץ' האומים, הרב שמעון סטוליץ, הרב יעקב ליליסט ור' שבתי דון־יחייא (דניאל), שהיה עורך „הצופה". ברכה בפני עצמה קבע המחבר על בתי המדרש „בית אברהם" בפולין, מיסוד דבקי מרן הרב זצ"ל, נאמני תורה וציון.

בהדירה לשיתין, עיון יסודי, איסוף וליקוט שקדניים של פרטים ופרטי־פרטים ובכתיבה נלבבת, בשפה ברורה ונעימה, מוביל הרב משה צבי נריה את הקורא בשדה הראי"ה.

● דרכה של תורה

דרכה של תורה, מאת ה־רב נחום אליעזר רבינוביץ ראש ישיבת ברכת משה, מעלה א־דומים. 24 עמ'.

חוברת זו מבוססת על סדרת שי־חות שהשמיע בישיבה הרב נ־חום אליעזר רבינוביץ, ראש ישיבת „ברכת משה" במעלה א־דומים, שעיקרה הסבר שיטת ה־רמב"ם על „התחוקה האלוקית". יש כאן בירור הלכתי ומחשבתי על כמה עניינים הנוגעים לדרכה של תורה, כמו יסוד הבחירה התורה כסימן זהותם של ישראל, סוגי המצוות ומטרותיהן, סמכותם של מנהיגות, רשויות חקיקה ושיפוט, ועוד.

לקראת סוף הדיון ההלכתי המחשבתי מעלה הרב רבינוביץ כמה מסקנות הנוגעות לחיינו במדינת ישראל לאור כינון עצמאותו של עם ישראל בארצו, וביניהן: א) המנהיגות התורנית נבחרת מן המצטיינים בחכמה ושאר מעלות התורה. המנהיגות המדינית המתפ־קדת במלכות בימי קדם וכטובי העיר בתקופות מאוחרות יותר — אף היא נבחרת על־ידי העם אשר מוסר לה סמכויות מוגדרות. ברור הוא שהכנסת והממשלה הן שיש לראות בהן את הרשות השלטונית. אלא שמצד הדרישה של „המתום עליהם" צריך שהב־חירות תהיינה אישיות, דהיינו בכל מלך ומלך לבחור התושבים יש־ירות באנשים המייצגים אותם לתקופה מסויימת, ונציגים אלה יהיו אחראים לציבור בוחריהם. ב) חייבת להיות הפרדה בין הרשות השלטונית — היא הכנסת והממשלה — לבין הרשות התורנית. לא הפרדת הדת מן המדינה במובן האמריקני, אבל הפרדה בין שטחי השיפוט של שתי הרשויות. ג) הכנסת חייבת לעסוק בענייני תיקון החברה, בסידור היחסים בין האזרחים ובענייני בטחון ויחסי חוץ בלבד. לכנסת יש סמכויות רחבות לשיפוט וחקיקה, אבל את אלה צריך להגדיר על פי דעת הקהל כולו. סוף הכפייה הוא הכרחי לקיום סדרי חברה תקינים, אבל כוח כזה ניתן לממשלה רק על דעת הציבור ויש למעט להשתמש בו בכל האפשר. אם יש צורך לשינויים מרחיקי לכת בשיטת המיסוי, או הגיוס לצבא, או כיוצא באלה עניינים הדורשים כפייה, צריך לעשות משאל־עם כדי לקבל הסכמת הציבור כולו, וכבר רווחה הלכה שרובו ככולו. ד) כל ענייני תורה וסדרי פסיקה ושיפוט בדברים שבין אדם למקום הם שייכים לסמכות התורנית בלבד. בייחוד אין לכנסת סמכות לחוקק בעניינים אלה.

● כיסופים של מנדלי מו"ס

„דפים למחקר בספרות, חוברת מס' 3. עורכים: של־מה ימב, שלום לוריא, גב־יאל צורן. הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה. 296 עמ' + 16 עמ' באנגלית.

מנדלי מוכר ספרים ידוע בזימה האירונית שבה ממתגים הומור וביקורת חריפה, המאפיינת ר־בים מספריו. אך הוא כתב גם יצירות לירידות המשפיעות בתי־אורי טבע, והדבר בולט בפרקי הזכרונות שלו. בחוברת החדשה של „דפים למחקר בספרות", כתב־העת של החוג לספרות עב־רית השוואתית באוניברסיטת חיפה, מביא שלום לוריא מקור באידיש מול תרגום לעברית של הקטע „א פארבענקעניש" (כיסו־פים), שהוא פרק הזכרונות האחרון של מנדלי שפורסם בחייו (בעתון „אונדזער לעבן", אודסה 1916). לוריא מציין, כי בפרקי הזכרונות שלו נותן מנדלי ביטוי לא רק לאהבת־הטבע לשמה, אלא גם לחוויה הרליגיוזית, החיה וקיימת בהוויה בתיאורי הטבע שלו. החוויה הדתית הפכת לנושא המרכזי בקטע ה„כיסופים" שלו.

כיסופיו של המחבר התעוררו ביום נאה בפרוס חג השבועות, והוא הפליג במחשבותיו לעבר ימי הילדות שלו בחג מתן תורה — אל בית הכנסת המקושט, אל האקדמות, אלא דרדקי ה„חדרי" בליל השי־מורים של התיקון, אל שתיית כוסית הציקוריה לאחר תפילת ותי־קין, אל הטיול לשדות ולהרים — „קשה למסור לזולת את ייסורי געגועי. איש לא יוכל לרדת לעומק טעמם. אף לא להתקרב. אשר שיחשוב שסטיתי מדרך הישר ודיברתי דבר מתוך שגעון". וכדי למצוא הקלה לכאב לבו נטל לידיו את ספר תהילים וקרא את פרק מ"ב, „למנצח משכיל", שבו אבול המשורר געגועים אל כל מה שהיה, לימים שהיה עולה לרגל אל בית המקדש. ואז הוא קורא במשנה ביכורים את תיאור העלייה לרגל והבאת הביכורים — וכל ייסוריו כאילו ניטל כובדם. הוא נרגע. הוא כאילו אומר לעצמו: „מנדל! כאשר המשורר של מזמורי התהילים, בכל היקפו ועוצמתו, מתייסר ייסורים גדולים כל־כך בכיסופיו אל עלייה־ברגל לבית־המקדש, הרי זה סבל רב לאין ערוך מייסוריך וגעגועיך אל כוסית הציקוריה והטיול אל הגבעה שבקאפוליה. אף־על־פי־כן הוא יודע להתנחם, מובטחת לו עזרתו של הקדוש ברוך הוא, והוא מאמין שעוד יבואו, אם ירצה השם, זמנים טובים. הירגע איפוא גם אתה". והתחדשי, הסיפור מסתיים בהתרפקות על ספר תהילים, ומנדלי כו־תב כי הומרוס משורר היוונים ושקספיר משורר האנגלים „אין הם בהשוואה אל מזמורי התהילים אלא כעין פלג מים לעומת ים האו־קינוס הגדול הידוע בעולם".

רוב המאמרים שבקובץ עוסקים ביוצרים שונים של הספרות העברית לתקופותיה, ויש כאן דיונים על יצירות של י.ל. גורדון, שאול טשרניחובסקי, י"ח ברנר, ש"י עגנון, מ"י ברדיצ'בסקי, עמוס עוז, ועוד.

ש. יהושע

ריקנות תרבותית במפגש מאכזב

הערות לסיפור „החצוצרה בואדי" לסמי מיכאל

מאת דב לנדאו

עובדה היא שהאנושות נחלקת לאומות. ועו־בדה היא שהאומות השונות שייכות ברובן לתר־בויות שונות. ידוע גם שבני התרבויות השונות, כל עוד ספוגים הם בתרבותם המקורית, מתק־שים ביותר לקבל על עצמם, במודע או שלא במודע, תרבות של זולתם.

מתמיד התקשו דווקא תלמידי חכמים להתערות בתרבות זרה להם, להפנים אותה ולהשתמש בה שימוש אותנטי. כך בתחום המבודדים בעולמם האינטלקטואלים רווי התרבות הגרמנית לא רק בארץ ישראל, אלא בכל מקושה בגלגוליהם בעולם. המציאות והתרבותית לימדה אותנו, כי אשליה של מיזוג בין־תרבותי אפשרי רק בין פרסים ריקים מתרבות בתחילתם, או בין פרסים שנתרוקנו באחור יותר מתרבותם המקורית.

„הוא בתקדם לא רע אמרתי בליבי. אלכס, אכפת לך שאני ערביה ואתה יהודי? אפיה לא היתה יהודיה, ואיזה מין יהודי אני? אפילו את החגים אני לא מכיר. אני מתבלבל בין כיפורים לפורים. לא הבנתי כלום כשאבא ואמא דיברו ברוסית ־אידיש, ואני לא רציתי לבוא לישראל, בכלל לא רציתי. אבא בשלה את כל העסק."[1] אלכס הוא עולה חדש מרוסיה, בן המהפכה שהסכין עם הזיו החדש, ואף הצליח להתגבר על טביעת האצבעות של בית היתומים על־נשמתו. הוא הפך סטודנט לסוציולוגיה, שבלילות הוא עובד בנמל לפרנסתו. נשמתו מתגלה כקרועה בין התורה שקיימת תרבות לאומית בדמותה של חגים, של לשון ושל לאומיות (ציונות) ובין הנטייה הסו־תפה להתנער לחלוטין מן העבר בדמות הוריו שעלו עמו ארצה מתוך שיקול מוטעה. עבר זה מעכב בידו לנתק ניתוק מוחלט את קשריו הרופפים אל עמו.

בדומה לו, הגם שפחות ממנו, אף הודא, הבחורה הזוטנית הערביה, אינה רואה בתרבות עמה סדר המחייב אותה ואת חייה. תרבות זו נמצאת רופפת לכדי כבר בידי סבה מצד אביה. רק אמה האלמנה ובני משפחתה הכפריים משמשים חוליה מקשרת אליה.

האמת האפית גברה על המגמות של העלילה

מעניין שהאמת האפית גברה בסיפור על הנטיות ועל המגמות הברורות של העלילה. על אף הנסיון לטשטש את ההבדלים שבין שני העמים, את הבדלי התרבות המנטא־ליות ואת ההבדלים שנוצרו על־ידי העוינות הכפויה עלי־הם, אין סמי מיכאל מצליח להגשים את האידיאל הסוצי־אליסטי של טשטוש הגבולות שבין העמים. דווקא מרי, האחות הצעירה ושלוחת הרסן, מוצאת את דרכה בעל כורחה אל העולם הישן, הססטי, המעניק תחושת בטחון והגנה. מרי נכנעת ומקבלת את ההגנה המוצעת לה. לאו דווקא נגד זוהיר, הבריון בנו של אבו־נחלה השחטן הצרי־מוזי, אלא נגד עצמה ונגד יצריותה אכולת הסקס.

הודא, אחותה המבוגרת של מרי, קלטה את העברית מילדות, וקראה בשפה זו לפני שקראה ערבית. שנותיה מבני עמה, חוסר יכולתה להיכנע לתביעות תרבותה גרמו לה להיוותר בודדה, ורק העולה החדש מרוסיה, היהודי הזר והרחוק לא רק לה, אלא אף לבני עמו, הצליח לעורר את נפשה ואת יצריה. — לרגע מתקבל בסיפור הרושם כאילו כל ההבדלים התרבותיים שבין שני העמים נתבטלו, כאילו כל החומות נפלו, ואף־על־פי־כן אף כאן אין סמי מיכאל מסוגל להביא את האידיאל של מיזוג שני העמים לידי בצר. האמת האפית גוברת על המגמות הסוצי־אליסטיות־האוניברסליות של המחבר. הודא, אף שהיא נושאת ברחמה את העובר המשותף לה ולאלכס, לא תזכה להיות אשתו של אבי עוברה. אלכס נופל במלחמת לבנון. דומה כאילו מלחמה זו, בדומה למלחמות ישראל האחרות, היא המבחנת בתבנית המיזוג של שני העמים. גם בלי להזדקק לבדיקת האמת שבממשות, גם בלי לטעון שטשטוש זהויות זה, המאפשר לכאורה מיזוג הדוק בין בני שני העמים, אינו מבוסס על המקובל בממשות שלנו, גם אז ברור שנשזה בתודעתו הפנימית של המחבר לא הניח לו להביא לידי התגלמות את הניסתו — שאיפתו.

אדוארד ספיר, הבלשן והאנתרופולוג, שואל בסיפרו „אנט־רופולוגיה" את השאלה הבאה: „האין זה מספיק לדעת שה־אומות נושאות בתודעתן ובמעשיהן תבנית מסויימת המצוירה ביסודות ידועים של התרבות יותר מאשר באחרים. התרבות הלאומית של אומה בנויה קבוצת יסודות הנושאים בחובם באופן הברור ביותר את סימני התבנית האחת."[2] דומה שברור לכל, כי יסודות תרבות אלה אינם ניתנים לטשטוש על נקלה, ונראה אפילו שאין לאיש הזכות לדרוש טשטוש כזה. יסודות התרבות הללו טבועים בנו כה עמוק, עד כי אין בידינו לקלוט קליטה של ממש שום תרבות אחרת. פני הדברים אינם שונים אפילו בשעה שכבר הצלחנו להתנער מתרבותנו העצמית, כפי שקרה הדבר בסיפור שלפנינו.

איב טיילור אינו מכחיש להתפתחותן של התרבויות בסימוד הזמן, אבל הוא גם ידוע על יסודותיהן האוניברסליים.[3] כמו טיילור כך גם ג'ורג' פ' מרדוק דן במכלול עצום של נטיות, רגשות, אמונות, מנהגים, הרגלים, חוקים ופעולות המתארגנים בתרבות באינטגרציה מלאה בינם ובין עצמם, וכן בינם לבין השלבים הקודמים להם בתרבות.[4] גם הרמן גולדברג, אורית זיו ואיילין בספר יודעים שיש מידה של פלורליזם ותהליכים של שינוי בתרבות, בכל זאת אף הם מדגישים דווקא את חשיבותם העקרונית של שני היסו־דות המנוגדים לפלורליזם ולשינוי, הלא הם הלכידות וה־המשכיות שבדפוסי התרבות.[5]

שבירה ולא לכידות והמשכיות

לאור ציון זה, שאין כל קושי לאששו על יסוד עבודו־תיהם של חוקרי תרבות נוספים, צריך להיות מובן מאליו, כי המגמות של סמי מיכאל לאוסמוזה בין ערבים ליהודים אינן מביאות לא ללכידות ולא להמשכיות אלא לשבירתן, ועל כן הן אנטי־תרבותיות, שיש בהן מידה מסויימת של כוונות טובות, תרבויות בריאות אינן מסוגלות לוותר או להתפשר על עקרונותיהן; בלי לערער את כח עמידתן, ועל כן אין הן יכולות להתמזג מרצון החופשי. כל נסיון למיזוג מלאכותי וכפוי גורם בהכרח להתנגדות ולדחייה, ואם אלו אין בכוחן למנוע התערבות דרסטית של יסודות זרים, גורמת ההתערבות להתמוססות טוטאלית.

ברור, כי מגמות אלו לשינויים מכוונים הן גם אנטי־דמוקראטיות באשר הן שואפות לבטל את ייחודן התרבותי של הקבוצות האתניות המתפקדות בסיפור. סיפור זה מעלה לפני הקורא מצב הקרוב לביטול כזה של הייחוד התרבותי. עושר של תרבות מקורית, מערכת מנהגים יצירה ותפיסות ועמדות משותפות מצויים בסיפור רק אצל בני הכפרים הערביים, ואף אצלם הם עוצבו כמיושנים וכמאובנים. בני העיר עברו התהליך של סקולריזציה שהסירה מחיי אדם כל הילה של קדושה, עד שהאדם חדל לראות עצמו חשוב כמי שמצוי במרכז העולם, ואבדה לו התחושה שמקומו הוא „מקום אכסיסטנציאלי מקודש המעניק מבנה שונה לחלוטין (מן המציאות החילונית) ...ולכן מאפשר את הקשר עם הטרנסצנדנטאלי", כפי שניסח את הדבר מירצאה אליאד.[6]

הסיפור מגלה בבירור, וכבר רמזנו לדבר זה, כי רק במצב של התרוקנות תרבותית אפשר להעלות על הדעת קשר בין בנים של תרבויות שונות. ואולם גילוי זה יצא שכרו בהפסדו, ולא הביא כל תועלת למחברנו. כדי להיות נאמן לאמת יש לומר בבירור שבסיפור „חצוצרה בואדי" לא נוצר כל מפגש בין התרבויות, והמחבר נאלץ להסתפק במפגש סקסואלי בין רווקה מזדקנת לרווק מזוקן שהמשותף ביניהם מצטמצם לבידודם החברתי ולריקותם התרבותית. מובן מאליו שבמפגש סקסואלי אין משום מפגש בין תרבויות, והוא כשלעצמו אין בו כדי להצדיק טיפול אמנותי. זאת ועוד, מפגש זה לא התהווה מתוך כמיהה הדדית לאיחוד, אלא כשורות חיפוי לתחבולת הריקונסטרוקציה של הבתולים שתור־כננה על־ידי האחות הסוררת מרי. אפילו גורלו של הוולד ברחמה של הודא מוטל בספק. לפי סיומו של הסיפור נראה, שאף תוצאה מקרית זו של הייחוד הסקסואלי בין היהודי לערביה היתה עלולה להיעקר לאחר מות האב על־ידי טיפול גינקולוגי. דבר זה מרמז כמובן על ביטול כל קשר אפשרי בין שני העמים. סיום זה של הסיפור מעורר את החשד שסמי מיכאל מעולם לא הבין, מה מסקנות עיוניות עלולות לצמוח מתגזותיו ומגמותיו.

האשמה כלפי הערבים

נוסף לבחינת המצב התרבותי נראה, שאף בחינת דמותו של בן המיעוטים אינה מחמיאה לאומה הערבית. מעניין שאפילו סמי מיכאל, שגישותיו קרובות לגישות אנשי הקידמה מבין סופרי דורנו, לא הצליח להימלט מן החטא שבו הא־שימו אצלנו את הספרות של זמננו. דווקא מתחת ידיו של איש השמאל יצאה דמותו של אבו־נחלה ודמותם של בנו זוהיר וידידיו הבריונים. בני הכפרים נתפסים כמיושנים חסרי תקנה, והפריותם מלווה בחוסר השכלה ובמידה רבה של בטלנות. אפילו עיצוב קיפוחם של בני המיעוטים אינו עולה יפה.

„בחודשים הראשונים היפנו אלי רק את הלקוחות הער־בים, הללו הם הלקוחות הנוחים ביותר. ערבי ישראלי כשהוא נכנס למשרד הוא רואה את עצמו כפולש להיכלה של השררה ומתנהג ביראה וברתת, הוא מתבייש לשאול אפילו שאלות חשובות, ומבקש להוכיח שידו משגת (ופתוחה)."[7]

דווקא היהודים (פרט לאימו של אלכס) מצטיירים בסיפור כלבביים וכידידותיים ביותר, ועל־כן התנהגות זו של הציבור הערבי לא זו בלבד שאינה מוסברת, אלא שהיא נעשית להם לרועץ, בני עם הידועים כגאים בתרבותם העתיקה ובמנהגיהם הלאומיים, מוצגים כאן כבני כיבוש כתרפס. לי נראה ברור, שאין לתפיסה זו כל אחיזה במבשות. איני רוצה לומר בזה שיש אצלנו שוויון חברתי מלא. דבר זה אפשרי רק אם באמת ישמרו שני הצדדים על תרבותם בגאוה ובתבונה. מה שסמי מיכאל מציג לפנינו איננו האשמה כלפי היהודים אלא דווקא כלפי הערבים שאבדה להם זקיפות קומתם.

אם יש בין הערבים קבוצה המוצגת לא רק בעוצמה אלא אף באור חיובי ובחיבה, הרי זאת היא משפחתה של הודא. ואולם משפחה זו היא ערבית רק לכאורה. באמת הם קופצים לפתות מצד הסב אליאס, ואין הם אלא כמהגרים חדשים בקרוב באי. בעניין זה דומים הם לעולים החדשים אצל היהודים. כתוצאה ממצב זה, הן ההתייחסות האוהדת אל הזקן, אל כלתו, אל הודא ובמידה מסויימת אפילו אל מרי, אינם מכוונים אליהם באשר הם בני האומה הערבית. הסיפור ההירואי בפרק שנים־עשר הוא כעין אפוס משפחתי מרתק ומרגש, היודע להצריך לא רק את עולמו הרציונלי של האדם, אלא אף את עולמו הרגשי האירציונלי. בפרק זה מתגלה סמי מיכאל במיטב כשרונו ומזכיר לנו את „הזקן של ערפלי". אמנם גם כאן אין הקופסה־הכצורי מתגלה כדמות שבולה שלימה, אבל דבר זה הוא מדרכה של הסיפורות, שבה אפיונו של העולם הוא דיאגנוסטי, וכה שמתגלה הוא הצד האפל של דמות האדם ושל חייו.[8]

חושש, שאף תקיעות החצוצרה של אלכס אינן ממלאות את התפקיד שבעצם להן כראוי. אם התקיעות מגבתן לשמחה ולשביעות רצון נראות הן מוקדמות כדי, ויש לשאול „לשב־זה מה זו שיש די" ואם באות הן להזהיר ולעורר בדומה ל„תוף הפח" של אוסקאר יציר כפיו של גינטר גראס, הרי שאין הן כשתיות כלל לעוצמתו של אותו תוף. והקורא יתקשה ביותר להבין מפני מה באות הן להזהיר ומדוע הן באות להפריע את מנוחתו. דומה שהחצוצרה זו, שרוב הזמן היא על הגג ובכל זאת נאמר עליה שהיא בוואדי איננה מעוררת איש, והיא כתם עושה רעש מיותר.

אילו נכתב סיפור זה בידי סופר ערבי, אפשר היה לומר שיש כאן רצון טוב לכנות והריצות יתר לגילוי אמיתות. אמיתות אלו אף אם אין בהן אמת של ממש ברגע זה, אפשר שתהפוכנה לאמת ברגע מן הרגעים, ואפשרות זאת נתפסת ביצירה כאיום על הווייתנו. לי נראה כי אפשרות זו שמורה גם לסופר עברי, אך האם יסכימו עמי סמי מיכאל וידידיו לצט ולדעה? בכל מקום ראוי שנכיר בכך, כי מיזוג בין תרבויות דורש רק מי שאינו מסוגל לכבד כראוי את תרבות זולתו. מצד אחר נראה ברור, כי רק מי שמתייחס בכבוד ובכובד ראש אל התרבות שבה נולד מסוגל ליחס דומה כלפי תרבותם של אחרים.

סיפורנו כמאה עדים, שכשרון כתיבה לבדו אינו מספיק כדי לכתוב ספרות גדולה. ספרות גדולה צומחת רק מתוך תרבות גדולה או לפחות מתוך מאבק עם תרבות כזאת. מאבק כזה יכול להתרחש כמובן רק מתוך עבודה בצוקה של התרבות, ולא כאשר המחבר או הדמויות או שניהם עומדים רחוק מחוץ לתרבותם. סמי מיכאל מצטייר לי כאחד מאותם הסופרים שאין להם התקנה כל עוד לא יעמיקו את מעורבותם הרוחנית שלהם ושל דמויותיהם בתרבות העקרית של ישראל סבא. טוב מאוחר מאשר בכלל לא, שאם לא כן סכנת הלבנטיניות מרחפת מעל לראשנו. מסכנה זו אפילו את הפרק האחרון הסנטימנטאלי של הסיפור לא יוכל להציל אותנו.

1. סמי מיכאל, „חצוצרה בוואדי", הוצאת עם עובד, תל־אביב, תשמ"ז, עמוד 140.
2. Edward Sapir, Antropologie, E'd. de Minuit, Paris, 1967, P. 281.
3. ד"ר דן סואן, „מהותה של תרבות" (מקראה — אנגלית), ביה"ס לעובדים סוציאליים אוניברסיטת בר־אילן רמת־גן 1968, עמוד 1.
4. שם, שם, עמוד 21.
5. ה' גולדברג, א' זיו, א' בסקר, „אנתרופולוגיה" הוצאת גומא ת"א, 1978, עמוד 131.
6. Mircea Eliade, Le Sacre et le Profane, Gallimard (NRF) Collection Idées Paris 1965 (1957) p. 52.
7. סמי מיכאל, שם עמוד 23.
8. בעניין זה של הצגת הצד השלילי של האדם בספרות, עיין במאמרי: „הקול קול עשוף", „הצופה" ה' סיון תשמ"ו.

לפרשת השבוע — במדבר

ובל פקודי הלוויים שנים ועשרים אלף

מאת הרב חיים פרדס

כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן על פי ה' למשפחותם, כל זכר מבן חדש ומעלה **שנים ועשרים אלף** (ג', לט). והנה יש להבין, מדוע היה מניינם ומספרם של הלוויים עשרים ושנים אלף דווקא, שהרי ודאי הוא שאין המניין של הלוויים שומרי משמרת הקודש ומשרתי המקדש, מקרי בלבד. שהרי הכתוב מציין כאמור בפירוש, כי מניינם של הלוויים היה „שנים ועשרים אלף". וכדרך שהדגישו חכמים בקוהלת רבה י"ב, ח: עשרים ושנים אלף לוויים הניף אהרן (הכהן) ביום אחד.

ונראה לי, כי אמנם אין המניין הזה מקרי, וכי יש עניין רוחני גדול ומופשט במספר זה של **עשרים ושנים**. שהרי אמרו חכמים במס' יבמות ס"ג, ב: תנו רבנן. ובנוחה יאמר, שובה ה' **רבבות אלפי ישראל** (במדבר י', לו), מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל. הרי שהיו ישראל (במספר של) שני אלפים ושני רבבות חסר אחת, וזה לא עסק בפריה ורביה, לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל. הרי למדנו מכאן כי השראת השכינה בישראל מותניתותלויה במניינם המינימלי של ישראל, בעשרים ושנים אלף מישראל לפחות. ומצינו עוד בשמות רבה כ"ט, ב, שאמרו, כי **עשרים ושנים אלף** מלאכים ירדו עם הקב"ה להר סיני, כאשר בא הקב"ה לתת לישראל את התורה. ומפרש המהרש"א בחידושי האגדות שלו ליבמות שם, כי מניין זה של עשרים ושנים אלף, הוא הבסיס למרכבה שהשכינה שורה עליה. ולכן מהווה המרכבה העליונה עשרים ושנים אלף מלאכים. ואילו המרכבה שבעולם הזה יש בה עשרים ושנים אלף לוויים, שדרכם שורה השכינה בעולם הזה. וכמו שאמרו בפסיקתא רבתי כ"א, ז, כי **עשרים ושנים אלף מרכבות** של מלאכים ירדו עם הקב"ה להר סיני, ועם כל מרכבה ומרכבה היו מלאכים כמניין שראה יחזקאל בחזון מעשה המרכבה שלו. ועוד אמרו שם בפסיקתא, כי כל אחד ואחד מעשרים ושנים אלפי המלאכים שירדו על הר סיני, החזיק בידו עטרה כדי לקשט בה כל אחד ואחד משבט לוי, שאף מניינו היה כזה.

מצינו עוד במדרש תדשא פרק ו', **כי עשרים ושנים** מינים נבראו בעולם בשבעת ימי הבריאה, כנגד **עשרים ושתים** האותיות של לשון הקודש, שעל פיהן נבראו השמים והארץ וכל צבאם. ובויקרא רבה ל"ד, א, אמרו, כי **עשרים ושתים** פעם נאמרה המלה **אשרי** בספר תהילים, ואף זאת כנגד עשרים ושתים אותיות הא־ב שהן יסוד הקדושה בעולם ובישראל. ובמסכת מנחות כ"ח, ב אמרו, כי **עשרים ושנים גביעים** היו במנורה שבמקדש. וזאת, משום שהמנורה היתה הבסיס המרכבה בעולם, להשפעת חכמת התורה. וכמו שאמרו במסכת בבא־בבתרא כ"ה, ב: הרוצה שיחכים (בתורה), ידרים (בתפילתו בכיוון לצד דרום). שכן מנורה בדרום (המקדש היתה עומדת, ומשם היתה שופעת חכמה של תורה לעולם). ולכן היה מספר גביעיה של המנורה, עשרים ושנים דווקא. ועוד אמרו במדרש חדשא פרק כ"א: **עשרים ושתים נשים ישרות גדולות** בצדקות היו בישראל, שרה, רבקה, רחל ולאה וכו'. ואף כאן הסיבה למספר זה דווקא, היא משום שאותן האמהות והנשים הגדולות נעשו למרכבת השכינה בעולם. ובמדרש „תנא דבי אליהו רבה" פרק ב' אמרו: **עשרים ושתים** שנה שנסתלקה רוח הקודש מדוד, בכל יום ויום היה (דוד) מוריד דמעות ואוכל פתו באפר (ומצטער על סילוק השכינה ממנו. עד שחזרה אליו הנבואה). והנה, דוד שהיה ראשון למלכות בית דוד ואביה של הגאולה השלמה, הרי נבואתו היתה עניין השייך לכלל ישראל. ומכיוון שכך, הרי סילוקה היה עניין רוחני שנגזר משמים, והדבר בא לידי ביטוי במניין השנים, עשרים ושתים שנה דווקא. וכך יש להסביר גם את מה שאמרו במדרש תנחומא מהדורת בובר לפרשת מקץ אות ו': **עשרים ושתים שנה** שעשה יוסף במצרים חרץ מ...יו (יעקב), נגנז (הסתלק) רוח הקודש מיעקב ומב...יו. משום שחסרונו של יוסף הצדיק שהיה ראש קדקד ונזיר אחיו מבית יעקב, הותיר אחריו חלל שבקדושה ובהשראת השכינה, שבא לידי ביטויו במניין שנות היעדרותו ובסילוק רוח הנבואה מיעקב וביתו.

כך גם אמרו במסכת סוטה י', א על שמשון, שאמר: עשרים ושתים שנה ששפטתי את ישראל, לא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום (ושרת אותי, אפילו בדבר של מה בכך). וכוונת הדבר לומר, כי מכיוון ששמשון לא היה תלוי ולא נצרך ולא זקוק לעזרתו, לסיועו ולתמיכתו של אף אחד מישראל, אלא היה עומד כולו ברשות עצמו לחלוטין וללא כל שיור, לכן זכה להיות המרכבה לשכינה בדורו, ולשפוט את ישראל עשרים ושתים שנה דווקא. וכבר אמרו במדרש, כי עשרים ושתים מידות טובות ברא הקב"ה בעולמו, וכולן בטלו חוץ משתים שלא בטלו (והן) תורה וגמילות חסדים. וזאת משום שהמדות הטובות שבעולם הן יסודה של תורה, ואם אין דרך ארץ אין תורה. ולכן משמשות אף המידות הטובות כמרכבה לשכינה בעולם. ומשום כך מניינן הוא כאמור עשרים ושתים דווקא. ובמסכת כתובות ק"ו, א, סיפרו, כי אוכלי שולחנו של אלישע הנביא היו עשרים ושתים מאות, שהם אלפיים ומאתיים איש. ונראה, כי מכיוון שאלישע איש האלוקים היה עמוד התורה והחסד בעולם, ושימש כבסיס וכמרכבה להשראת השכינה בישראל, לכן היו אוכלי שולחנו שהיה דומה למזבח בקדושתו ובטהרתו, אלפיים ומאתים איש דווקא.

וכך יש להסביר גם את מה שאמרו במס' סנהדרין ק"ב, ב: אמר רבי יוחנן, מפני מה זכה אחאב למלכות (על ישראל) **עשרים ושתים** שנה, מפני שכיבד את התורה שניתנה בעשרים ושתים אותיות. שנאמר (מלכים־א' כ"ב, ט) וישלח (בן הדד מלך ארם) מלאכים אל אחאב מלך ישראל העירה (לשומרון הנצורה). ויאמר לו, כה אמר בן הדד, כספך וזהבך לי הוא ונשיך ובניך הטובים לי הוא. כי אם כעת מחר אשלח את עבדי אליך וחפשו את ביתך ואת בתי עבדיך, והיה כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו (והוכיחו שם בגמרא, כי כוונת בן הדד היתה לספר התורה שהיה ברשותו של אחאב). ויאמר (אחאב) למלאכי בן הדד. אמרו לאדוני המלך, כל אשר שלחת אל עבדך בראשונה אעשה, והדבר הזה (למסור בידיו את ספר התורה) לא אוכל לעשות. ובזכות אותו קידוש שם שמים ברבים ולעיני כל הגויים, זכה אחאב לעשרים ושתים שנות מלכות. וכך יש לפרש את מה שאמרו במס' בבא־בתרא י"א, א, כי בזכות שפירנס בנימין הצדיק אשה ושבעת בניה בשנת בצורת והחיה אותם, הוסיפו לו עשרים ושתים שנה על שנותיו. ובמס' כתובות מ"ב, ב, סיפרו על רב יוסף, שזכה לתרץ קושיה לאחר שנתמנה להיות ראש ישיבה, אחרי עשרים ושתים שנה שלא יכול היה לתרצה, ובמסכת מגילה י"ז, א אמרו, שנענש יעקב על שפירש ללבן עשרים ושתים שנה מביתו של יצחק אביו. ושם ט"ז, א אמרו: שעשרים ושתים שנה שימש המן בספר עד שנעשה לשר אצל אחשורוש. והעניין התוכן והמשמעות הרוחנית למניין זה, באים לידי ביטוי בעשרים ושנים אלף לוויים.

יבטושנקו - אדם לכל עת / מאת בת שלום

יבגני יבטושנקו, המשורר הרוסי שאוהבים לאהוב במע־רב — נחשב מקרב עמיתיו בבריה"מ לזתגלן וגמיש עד כדי חשד. תמיד ידע, הם או־מרים, להתיישר לפי הקו ה־רווח, ללכת בין הטיפות, ולא להיות מהרב. כך בימי סטלין שציב, כך בימי ברז'נייב וכך גם היום בימי גורבצ'וב.

ההוכחה האחרונה — ספר שי־רים וקטעי פרוזה שכתב וליקט ואף דאג שיתורגם לאנגלית וי־יודפס בארה"ב ושמו: „כבשם לקראת הסוף".

יבטושנקו תוקף בספר „יע־דים בטוחים" או מפלצות מן העבר (סטלין ושות') או את הביורוקרטים הנוקשים של ה־הווה שגורבצ'וב הכריז עליהם מלחמה.

הדחף הגורף של ימי העבר בשירות כמו „באבי יאר" ו„יור־שיו של סטלין", אומרים המב־קרים, מפנה את מקומו ביצירה המאוחרת של המשורר הסובי־יטי בן סיביר הזה לביקורת רטורית על הטוטאליטריות ול־אוניברסלאליזם מצורפל.

יבטושנקו כותב למשל: „איי־חי היצה להוולד בכל ארץ וארץ / ולהגות בספטורם לכולה".

במרכז הספר החדש — אוטו־ביוגרפיה המשלבת פיוט ופרוזה בשם „פוקרי", מלה לסינר־אמרי־קנית השגורה בפי השחורים של דרום אמריקה שפירושה: כוכל, להמסתן, אדם לכל עת.

חייו נפרשים ביצירה זו כלה־סריט של סדרה בטלוויזיה החל בגן הילדים בעומת צימה שב־סיביר. יבטושנקו כבבא את ה־יוהרה והבטחון העצמי המשק־פים את מקומם האיתן של מ־שוררים וסופרים בתרבות וב־חברה הרוסית. הוא גם מנפנף במסעותיו המרובים לכל פינות העולם ובעובדה שזכה להת־ארח אצל צ'ה גווארה, רוברט קנדי ו„פסטיבל הסרטים בוונ־ציה. אכן אדם לכל עת. אביב הדור, כזכור, ביקר אפילו ב־ישראל הקריא בה משיריו, אך על כך אין הוא אומר ביצירה. „לא כמתי על הבמה / הייתי הבמה עצמה: מובלת כדם התקופה / בקיא יהדיה".

על התפארויות שוא שכאלה מבצר יוצר שפונק ע"י שליטי ארצו, אין סולחים ליבטושנקו גדולי הכופלים הרוסים שסבלו מרדיפות, ממאסרים, מהגליות שמה שהוא שיגשג ובהבה מוכר־יות יותר.

את יבטושנקו — זה כנבואה לא מטריד. הוא כותב: „יותר מאשר מטולסטוי למדתי מקבצ־נים שבקרונות רכבות זמרו על הרובה פולפוני / מקטרקטינים למכתי יותר מאשר מפסטרנק..."

ומי שאינו אוהב את יבטוש־נקו, ה„מסתדר" הנצחי, אומר בעקבות שורות כאלה — אכן „בית ספר" ניכר בשירתו.

✶

לא הכל יפה ב„הספרות היפה"

השטף לביקורת פסיהזית של ה„ניו־יורק טיימס" נחשב לייקרתי ביוהר בסוגו בעולם. צירלס סימונס עבר שלושים ושלוש שנה כעורך במשפ' ה־זה. זמן מספיק כדי לאגור את ההומר לספרו האמיתי ה־פוגע שיצא זה עתה ושמו: „יפי הספרות היפה".

מספרות העולם

בהיורות רבה נמנע סימונס מלנקוב בשמות הבדוייקים של היצרים להציג השנונים אבל אין מי שיפקפק בכך שהשבו־עון „הספרות היפה" עליו הוא כותב כאן איננו אלא המוסף ה־ספרותי של ה„טיימס". בג"ל הוא משתעשע בשמות העורכים וה־יוצרים והמאכלסים את השבועון וכל ניו־יורק עסוקה עתה בפע־נוח רזכן המשתה ובזיהוי מי הוא מי. לפי סימונס, שבועון „הס־פרות היפה" איננו אלא צעצוע יקר בידיה של יורשת עשירה בשם וינפרד באקרס, שמינמה אותו ביכוי הראשונים. עתה — נטל השבועון לידי מיליונר חדש בשם סירוס יסוליגב, שמקשוי במסוגל לשיים רומן אחד. „מי לכל הרוחות הוא ההרמן ווק ה־זה ?" שואל האיש כשהוא עובר על רשימת ספריה הבולטים של אמריקה, וכך לגבי רבים ומ־פורסמים אחרים. קטעים מבדי־חים מוקדשים כאן לישיבות כצ־רכת בהן מחליטים על איזה ספר כותבים ביקורת בשבוע ה־בא ויש גם אותו עתונאי מזקן הפרוזה כהבד ככבירת הגהות של מאמרי ביקורת לפני שהם נדפסים בעתון — למ"לים ול־מצוינים אחרים. אותו עתונאי גם מוכן תמורת תשלום מתאים, לבקש ספר במקום גבוה יותר ברשימת רבי־המכר המופיעה כל שבוע בעתון ומשפיעה על ציבור הקוראים ועל המכירות.

בפרק אחר מספר סימונס על שערוריה מבדחת נוספת. כיסהו המוכד לצוץ ואולי חומר לרכוש פרסום וממון. מחבר את „חשש הסוניטות האבודות של שקס־פיר" (סימונס בעצמו מוכיח מ־יומנות בצורה האפשית הוו די מחבר את הסוניטות בעצמו). אחד העורכים הראשיים של שבועון „הספרות היפה", אדם שאינו מצטיין בהשכלה ספרו־תית רחבה — נופל על הסוניטות כמוצא שלל רב, מפרסמן בקול תרועה בשבועון היוקרתי ונאלץ לאחר מכן להתפטר בבושת פ־נים. לעקיצת פרידה לקוליגות שלו לשעבר (וסימונס בילה ב־כחיצתם, כזכור, למעלה משלו־שים שנה) הוא כותב: איש לא יכול לטעות בין מבקרי ספרות וכותבי רעצוות על ספרים לבין אנשים חכמים, דיסקרטים וה־גונים...

✶

„היתום היהודי" — בנו העובד של היטלר...

אם כמה מן הרומנים היהו־דים בישראל נראים בעינינו כבעלי עלילות אבסורדיות או־טעם מפוקפק — פינק' ש־אינם נופלים קרבן לזיבודית המתפקפקת בהוגי היוצרים היהודים בארצות הדוברות אנגלית. הדוגמא שבוז הוא ספרה של קארן גרשון, „ה־דור החמישי" (בהוצאה גו־לאנץ).

ליקויים בטעם הטוב אינם מא־פיינים רק ישראלים המתעקשים להציג את „הפלשתינאית" ב־גרמניה. ברומן הזה יש גיבורת יהודיה ילידת גרמניה שבילד־תה הגיעה לבריטניה כפליטת מלחמה ועם התבגרותה נישאת לאנגלי וולשי. הזוג הבצורב מא־מץ יתום, גם כן ממוצא גרמני, שבמשך עשר שנים גדל בבי־תם כיהודי. ביום בהיר ומדהים אחד מקבל הילד, שעתה הוא בן שש־עשרה, מכתב מגרמניה לקירגזול. מתפתחת חליפת מכ־תבים מסובבת ולאט־לאט מתברר לנער, להוריו ולקוראים ש־„היתום היהודי" איננו כלל יהו־די, אלא, לפי אמונתם המלאה של נאצים גרמנים רבים — בנו האבוד של היטלר...

בהמשך הרומן מנסה המחברת לנתח את המשבר הנפשי שעו־בר על נער יהודי המגלה, דווקא בגיל ההתבגרות הביישתי, שהוא ששים שהוא הבן של היטלר.

לקארן גרשון יש ודאי כוונות אלגידיסטיות (לדעתי, מצחות וחולניות) בסיפור הזה על יהודי המגלה שהוא גרמני. בספרות ה־מערבית קיים ז'אנר או תת־ז'אנ־ר על יחסי האהבה־שנאה. מער־בה־שלידית שבין יהודים וגרמנים.

משרד המשפטים | לשכת עורכי הדין

משפט עברי
סמינריון בסדר הדין

יום ה' - מוצ"ש, 4.-6.6.87
בית הארחה קרית ענבים

דברי פתיחה: **מר אברהם שריר**, שר המשפטים

יושב ראש: **עו"ד יעקב רובין**, ראש לשכת עורכי הדין

מרצים: **השופטת מרים בן פורת**, המשנה לנשיא בית המשפט העליון
הנושא: מה בין הוראה דיונית להוראה מהותית

ד"ר אליאב שוחטמן, המכון לחקר המשפט העברי האוניברסיטה העברית
הנושא: סופיות הדיון

פרופ' יוסף נדבה
הנושא: בעיות מוסר בגיטו בתקופת השואה

מנחים בסדנאות: **עו"ד אריה אדרעי**, המכון לחקר המשפט העברי האוניברסיטה העברית

ד"ר שמשון אטינגר, המכון לחקר המשפט העברי האוניברסיטה העברית

דברי סיכום: **פרופ' נחום רקובר**, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה

✶

פרטים והרשמה: **משרד המשפטים 02-270266**

✶

הסמינריונים הבאים:

דיני שכירות — 9-11.7.87 בית הארחה ניר עציון
דיני ערבות — 27-29.8.87, בית הארחה שורש

هكذا من الأصل

„הזורעים" בבקעת יבניאל

(סוף מעמוד 4)

באותה עצה עלו גם חלוצי „ארגון עומרי" של הציונים הכלליים לישובם שליד הכפר לוביה וארגון מקוי על אדמת שצ'רה. כיום — שדמות דבורה, שלמרגלות הר תבור. אל שלושת גרעיני ההתישבות, הצטרפו מאות חלוצים מבני קיבוצים שבעמק וראשי הישובים באו אז לצפות, ובין אלה, גם אחד מקציני משטרת המנדט, שעודד את הבחורים והפציר בהם „לגמור כבר את בניית הגג", שכן הצבת גג על הבניה אפשרה לשהות בבקים, על פי חוקי המנדט...

בבוקרו של היום, כשהבחורים עמדו עטורים בטלית ותפילין. התפללו שהריית היה הישוב „הזורעים" לעובדה מוגמרת. אך מים לא היו. המים שהובאו עם חוג הפרדות מטבריה, בים הספיקו רק לשתיה ולא לעיבוד החקלאי. לימים, הונח קו צינור של מים מאיזור יבניאל, אך ערביי הסביבה, שהתנכלו לישוב, גנבו את הצינור, הם החזירוהו רק כששולם ה„בקשיש" לשומר הערבי, שאגב, זוהר לא מכבר מ„גלות" בסוריה התיישב בכפר ילדותו, בטבריה, כשאנשי „הזורעים" מסייעים לו!...

„הזורעים" כשומע, איפוא, בזכרונות של ימי חומה ומגדל, כיבוש הגבעה, עבודה הכשרה, אך אותם ימים, מספר שלמה אלון, לא היו משופעים דווקא בהצלחה. מסתבר שקשה לנהל אורחות חיים באיזור זה, שאין בו מקורות המים, ש„חם בו ביום וקר בו בלילה", ולא מעט חברים, פשוט לא החזיקו מעמד, ועזבו, וגם ההשלמה של חברי הפועל המזרחי, כגרעין ההכשרה ב„ביתניה" מיוצאי צ'כיה והונגריה לא עלה יפה, והוב גררה נטישת חברים שעברו לישובי חיבת ציון, כפר הרואה ובני ברק, כך שמחבורת הראשונים, נותרו כמעט בודדים — חמש משפחות בלבד, ומשפחת אלון, בנוית עליהם.

מימי „חומה ומגדל"

אך מושב „הזורעים" שעבר, אגב, מהנקודה שהוקמה בה בימי „חומה ומגדל" אל תוך הבקעה, במקום בו ישב גרעין התיישבות אחר, שנבסס קלט עוד ועוד חברים, בני גלויות שונות וחוזרים בשאלות, וגרעיני בני עקיבא, עד שבסופו של דבר התגבש גרעין הקבע, שביסס את הישוב והצעידו להצלחה.

אלמלא הריבית ההורבות המציקים, יכול היה מיטב „הזורעים" להימנות על טובי הישובים החקלאיים בארץ, אומר איש שיתנו, ובפרט כי הגיבוש החברתי עלה יפה והעובדה, בני הדור השני והשלישי, המהווים כיום את מחצית המושב, ממשיכים את הדרך, ברוח החזון של הראשונים.

מושב „הזורעים" סבל שנים רבות מהתבודדות החברתית, עד ש„גאלו", כשהוקמו את קיבוץ לביא השכן ואת המושב שדה אילן. כך הפך האזור לגוש התיישבותי דתי, המשודד המספיע נה לזה.

ב„הזורעים" יש משק מעורב של גידולי ירקות, פירות נשירים, רפת בקר ולולי תרנגולות, פלחה על שטח ברוחב עד 4000 דונם. המעובד בשמיטה, השנה, שנת השמיטה, רבו מבני המושב שביקשו לקיים את מצות השביעית, כהלכתה והקדישו את זמנם הפנוי ללימוד התורה.

ילדי המושב לומדים בבית הספר האזורי שליד קיבוץ לביא. הבוגרים, רבים מהם, חניכי סניף בני עקיבא במקום, יצאו להגשמה בהקמת ישובים חדשים ביהודה, שומרון, רצועת עזה ומעלה הגולן. אחרים ממשיכים את מסורת בית אבא כחקלאים, וכאשר לא לכולם יש אפשרות לעבוד בחקלאות, בחרו לעבוד בשירותים, כבעלי מקצועות חופשיים אך ממשיכים להתגורר ליד חלקת ההורים. חמשת בניו של שלמה ודבורה אלון, הקימו את „השבט לבית אלון" עם 26 נכדים כן ירבו!...

והותיקי „הזורעים" זוכרים גם את מאמציהם של השר חיים משה שפירא והשר מיכאל חזני ז"ל, שלא פעם ולא פעמיים באו אל הישוב, כדי לעודד את הבחורים, ל„החזיק מעמד". סיפרו עד כמה חשוב, שבאיזור זה, דווקא, יוקם ישוב דתי, „שיאיר באיור יקרות את הסביבה הקרובה והרחוקה"...

הם החזיקו מעמד. „הזורעים" עלתה יפה על מפת ההתישבות הדתית בארץ. כאן מציינים במיוחד את מיזוג הגלויות. „משפחות מבני עדות וכוכבות נקלטו כאן יפה. רבו גם „נשואי התערובת", תביה דנוך, הגננת התימניה שהגיעה ל„הזורעים" מקיראון, נישאה לחנוך, בנם של שלמה וחנוך אלון. נכדתם יעל, תלמידת כתה א', בבית הספר האזורי, גאה בישובה. יש התעסקות חברתית ראויה לשמה „ובכלל לא משעמם כאן", אך אימה מבהירה כי המצב הכלכלי הקשה, מכביד על הפעילות החברתית.

בבוקר היום, רבתה הפעילות כאן. טרקטורים עמוסים לעיפה, נעים מהכא להתם, מיכלית ענק „יונקת" את תנובת החלב ומביאה אותה אל מקום חריכה, ב„ים השבלים" ההובות. ממשיך הקוציר במלאכת הקציר, ומבית הכנסת, עולה קולה של תפילה ומתחיל סדר הלימוד של הגימלאים. כך חיים ב„הזורעים" אנשי תורה־ועבודה..

החמ"ד על פרשת דרכים

מאת ישראל איכר

החינוך הממלכתי דתי ניצב בפני פרשת דרכים. החרב המקצצת בתקציב מורנפת לצערנו בדרך קבע ביותר תוקף, וביתר חוזק על המגזר הדתי ועלולה להביא חלילה לכך שהמערכת המהווה 20% מכלל מערכת החינוך תקטן עוד יותר.

מגמה זו הפגע קשות בתנועתנו כיוה. מה גם שכבר היום ישנם 15% תובעי כיפה בחינוך הממלכתי ואין לנו דרך זולת מאבק חסר פשרות כדי להעניק החל ביד לאחר ירידה המבהיל והתיק החינוך הועבר לידי חברינו מ„הברית ההיסטורית". הוצאת הרבנים מבתי הספר היה הסימן הראשון. קיצוץ בתקציבים, והמצאה כמאבים מסייעים לעמותות „אל המעיין" ש"ס, תורה ויהדות לצם של „האגודה", הביאו לכך שהיום, בשלוש שנים מאז הקמת ממשלת האחדות אנו ניצבים בפני סגירת 24 בתי ספר ממלכתיים דתיים. התנועה הדתית הלאומית, שיראה כי אך בבלכתי את הבעיית הקיומית של מדינת ישראל, חייבת לדאוג למגזר ממנו היא שואבת את העורף הציבורי שלה, היא חייבת לעשות חשבון נפש ולהתמקד בבעיות המגזר הדתי לאומי. אין לנו ברירה אלא לנהוג בדרך שונה אם חפצי חיים אנו.

במשך כשלוש שנים אני משתתף בכינוסים שונים של המרכז לחינוך דתי, הדיונים, בדרך כלל על עיוותי החלוקה התקציבית. אני פונה ומבקש לפעול באמצעים דרסטיים, כולל הפגנות, השבתות ועוד, שיישמע קולנו ברבים, ולצערי הכל מסתיים בקול דממה דקה.

לצערנו קולנו נשמע רק באילוצים קיצוניים ומצערים. ואמנם שיטה עלינו לפעול ברוח התורה אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, אולם למען החמ"ד אסור לנו להחריש ועלינו לצאת למאבק לאחוז בכל האמצעים החוקיים העומדים לרשותנו, וכאלה לא חסרים, כדי למנוע את הגזרה הנוראה של סגירת 24 בתי ספר ממלכתיים דתיים קטנים.

אני מתגורר במושבה קטנה, גבעת עדה שמה. 78 תלמידים בבית הספר הממ"ד שלנו. לצערנו, אלה שבנו את בית הספר בנו אותו לא בלב שלם. בית הספר נבנה לאחר מאבק קשה בפאתי המושבה בדרך המובילה בואכה כפר קרע, דבר המקשה מאד. אנו רוצים להקים כולל בזה „מרכז הרב" ולהביא זוגות צעירים דתיים אלינו לגבעת עדה שיחזקו ויגדילו את מספר הילדים והתכנית „בנה ביתך" עומדת על הפרק.

לשם כך אנו זקוקים לסיוע של הרבנות הראשית, לקבל את ברכתם של הרבנים הראשיים לישראל.

יש צורך לקבוע אחת ולתמיד שהתקנים לחמ"ד יהיו קטנים יותר מהתקן הממלכתי הרגיל. בסדר גודל של 10 ילדים לכיתה יקבלו תקן מלא. וכשם שבוטלה הגזירה לסגור בתי הספר בקיבוצים כן בעזרת השם תבוטל הגזרה לסגור 24 בתי ספר ממ"ד.

בימים האחרונים פנו אלינו גורמים שונים מטעם החינוך העצמאי במטרה לבדוק אפשרות שבית הספר יהפוך לחלק מהחינוך העצמאי. ונשאלת השאלה, מה יעשו אותם הורים החפצים בחינוך דתי; מה יעדיפו — לטלטל את ילדי הגן וכיתה א' באוטובוסים או חינוך עצמאי במקום או חלילה חינוך ממלכתי כללי?

אני פונה ומבקש מהרבנים הראשיים, חבר הרבנים מנהיגות התנועה, השרים, חברי הכנסת חברי הלשכה, ראשי האגפים, חברי המרכז, חברינו במרכז לחינוך דתי, לנהל מאבק חסר פשרות בעניין הזה. אם החינוך לא יעמוד בראש מעיינינו, איך נבוא לבחירות הבאות? מה נאמר להורים שבית הספר שלהם נסגר? וזאת לאחר המאמצים העצומים והמשאבים האדירים שהושקעו בשיקום התנועה.

(גבעת עדה)

כוורי ורבותי, אחי ורעי

אישי תורה ודעת תורה (ב)

חבר הרבנים – יצירה ייהודית

מאת משה קרונה

מובן מאליו שלא היו אלה האישים היחידים אשר הקפידו על הצמרת התנועתית ובכללה — על איכות. היה לנו בתנועה חבר הרבנים שמקום של כבוד נתבצר לו במחננו, ורגוב, הדבר לא היה פורמלי לגמרי. בשום מקום לא היה כתוב כי על התנועה לקבל על עצמה בכל ענין את דעת חבר הרבנים וצריך לומר, כי הרבנים עצמם לא דרשו זאת. הם אמנם דרשו כי יתחשבו בהם יותר מכפי שנהגו לעשות, להפרכתם. לא היתה לרבנים שלנו בשום זמן מן הזמנים הצעה לראותם כמעין „מועצת גדולי התורה".

ואכן „חבר הרבנים" היה יצירה יהודית במגימה. החילה הדברים בצעדים איטיים והססניים. חברים בערים הגדולות, ובראש ובראשונה בתל־אביב, הרגישו כי זקוקים הם לרב (לפחות לרב אחד) מאנ"ש ממש בתוך ציבור הרבנים הכללי. אחר כך, כאשר התחילו חברי הפועל המזרחי להקים מרכבים חקלאיים ולבססם, נתעוררה כבר כל שאלת הרבנות וברור היה כי במישב עובדים דתי מוכרח להיות רב המכיר הדבר שהרב הזה יהא אמון על דרך חשיבותה של התנועה, לאט לאט נתלקטו הרבנים בהשג הזה וככל שנתפשטה מפת ההתיישבות של הפועל המזרחי וככל שרב ועצם מספר הפעילים הדתיים בישובי הפיתוח, במושבות ובערים — כך נתבצר ונתגדל כוחו של חבר הרבנים.

היה בהתארגנות הזו היה חברנו הרב גבריאל פישל מכורש. הרב הזה שחה כדג במים בעניני הרבנות כולה. עסקן חרוץ ושוקד ולא ליאות על עבודת התנועה היה עוד בפולין, כמפעלה על כס הרבנות בשכונת שפירא — הציבה, בתל־אביב, התרכז כל כולו בעבודת ארגון חבר הרבנים וחיזוק הקשרים בין הצעירים הרבני התנועה. הפעלת הרבנים בעבודה תורנית־חינוכית, הרכבת רבנים חדשים בכל נקודות ההתיישבות, העלאת רמת החיים הדתיים בישובים וכיוצא באלה. את כל הלהט והמסירות ללא סייג לעניני הציונות הדתית והתנועה שקיבל וקלט בבית אביו ולמד מרבו המובהק הרב יהודה לייב קובלסקי (והיה ממייסדי המזרחי העולמי רב יעקב ...מחנכת הבקיע בציונות ובמזרחי) — את כל אלה הפעיל הרב מכורש ברוב מרץ בתחום עבודתו החדשה.

רשמית ובפועל היה הרב מכורש מנהל מחלקת הכשרות ברבנות הראשית בתל־אביב אולם אחר כלותו למלא בנאמנות את העבודה הזו היה פותח כאילו „יום עבודה חדש" שכולו קודש לעבודה גיבושו והרחבתו של חבר הרבנים. הרב מכורש היה נואם ודרשן הרבה ואף על פי שלא הצטיין במיוחד בכשרונות אורטוריים היו מקשיבים לדבריו המעניינים בדברי תורה ודרוש. בענין זה משתדל היה לילך בדרכיהם של הרב יצחק ניסנבוים והרב משה אביגדור עמיאל. בספרי הדרשנים ניכרים סימנים מובהקים לכך. הוא קירב לעבודת התנועה הרבה רבנים צעירים בכל העדות והפך את „חבר הרבנים" לבית חם לכל הצבור הרבני שהלך וגדל. מארגן היה בהתמדה כנסים של רבנים, בחוץ, בדרך קבע, „כאבצים" בישובים חדשים של עולים ומבקרים אצלם לעתים קרובות. „המצב הדתי" בכל הישובים האלה ריתק אותו. הוא השתדל בכל כוחו להדביק את כל חבריו הרבנים בדאגה ובהרגשת האחריות להעלאת קרן התורה והדת בכל הישובים. הרב מכורש שלח ידיו בכתיבה עתונאית רצופה בבטאונים שונים. היה גם מגיב (בשם: אלמגור) על עניני הזמן. אף הוא היה מהיוזמים הראשיים של הוצאת קובצי „התורה והמדינה" ו„שבילין" שהיו משך שנים הרבה לכלי מבטא לרבנים מרכזיים במדינת ישראל, גדולי הרבנים והלמדנים בארץ התרכזו סביב כלי המבטא האלה.

הרב מכורש לא חסך כל מאמץ כדי להשפיע על התנועה ובתוכה. משתתף פעיל היה בכל המוסדות והדיונים התנועתיים ובענין זה לא ידע כלל מהו בג של „שמירת מרחק רבני" כלפיהו מהציבור הרחב. שמתי לב לענין אופייני אצלו: הוא לא היה מוכן בשום פנים לוותר על ציוניו ירושלמת הצירים התנועתיים לקונגרסים ציוניים גם בזמן שמצלתם של הקונגרסים האלה כבר יורדת במקצת לצומת הצבור. „רבנים מוכרחים להיות נוכחים בקונגרס הציוני" — היה אומר. „הזירה הציונית היא היא הזירה שבה אנו חלוקים עם רבים בתוך היהדות הדתית. שם אנו מוכרחים להופיע ולהיראות". כשהייתי שומעו מדבר כך נדמה היה לי כי מגרונו מדבר מורו ורבו הראשון בציונות הרב ר' יהודה לייב קובלסקי. קובלסקי היה ידוע ומפורסם בזמנו כרב ציוני אמיץ שהיה ציר לוועידת היסוד של המזרחי העולמי וציר לקונגרסים ומנאמניו של ד"ר הרצל. התלמיד רצה לילך בדרכיו של רבו הגדול — גדול בלמדנות וגדול בציונות.

מקום מאסף של כל ציבור הרבנים בארץ

בזה אחר זה עלו על בימתי התנועה — דרך „חבר הרבנים" ובאופנים אחרים — רבנים צעירים שכבר מתחילת דרכם אפשר היה לראות כי נועדו לגדולות. ראש וראשון היה הרב שאול ישראלי מבחירי התלמידים של מרן הרב קוק זצ"ל. הוא קבע את מקומו במושב „כפר הרא"ה" וישב שם כרב הרבה שנים. דמות אידיאלית כמעט בעולמה של תורה ועבודה. מרצה, מגיד שיעורים ומחבר חיבור בסוגיות הלכתיות סבוכות, בעיקר בתחום מצוות התלויות בארץ ושאלות החקלאות על פי תורה. שמו ושמעו יצאו למרחקים ומקום נכבד נקבע לו בעולמה של תורה. לראשונה ראיתיו פעם בוורשה בביתו של הרב ירוחם ורהפטיג, יחד עם כמה מחבריו (הרב דוד סלומון — לימים רבו של כפר אברהם והרב ה' שדמי) „גנבו" את הגבול הרוסי־הפולני מחמת המציק הסובייטי כדי לבוא תורה כאלה. הגיעו לוארשה. מובן שהיו באים לביתו של ר' ירוחם כדי לשהות בדברי תורה. אז גם „התלבשו" יעקב גרינברג יורה והפטיג על בני הישיבה הצעירים הבורחים האלה שבאו מברית המועצות ושדירי בשבילם (בהשתדלות הרב הראשי הגראי"ה זיה) רישיונות עלייה לארץ. עכשיו בתקופה שאני מדבר עליה, כבר היו הצעירים האלה רבנים בישובי הפועל המזרחי, שמחים בחלקם וטובים בהיותם שרויים בקהילות התיישבותיות של תורה ועבודה ממש.

הרב שאול ישראלי המציק בשקידה על מבועי דעת תורה ונדרש לעסקנות ולפעילות רק לפי ההכרח. הוא לא נמנע כלל מפעולות כשהשעה היתה צריכה לכך והיינו מוצאים אותו בהרבה מאד ישיבות וכינוסים ושומעים בעניין רב את דבריו. הוא עצמו העדיף, כך נראה לי, ללון באהלה של תורה, ללמוד וללמד בקרב עדתו ובמדרשיית נועם בפרדס חנה, לערוך את „התורה והמדינה" ו„שבילין", לחבר ספרים בהלכה („ארץ חמדה", „עמוד הי־

ימיני"). בקיצור: לבאר ולשנות את הבסיס הרעיוני של התנועה באספקלריה הלכתית עמוקה וברורה. כלום אפשר היה בכלל בלי פעילותו של רב מסוג זה בקרבנו תנאו, הלילה, בלי השפעה? אכן, הדבר היה בלתי אפשרי כלל. ההשפעה הנזקקת היתה רבה.

והנה, אחי הקוראים — אני מצוי במקום זה במצוקה מכמה. רבו גם רבו בקרבנו בתקופה הזו שבה אני מדבר אישים רבניים חשובים ואנשי סגולה שהיו משפיעים אצלנו, עלינו וסביבנו, ואני מתקשה לספר עליהם את כל מה שבלבבי ובזכרוני. למנות את כולם, אולם להתעלם לגמרי מהם גם כן אי אפשר, ולכן נוהג אני כפי שנהגתי בפרשיות אחרות במסכת הסיפור שלי: אני עושה פשרה עם עצמי...

הנה עומדת נגד עיני דמותו המאירה של הרב אלימלך בר־שאול — רבה של רחובות, מתלמידי ישיבת חברון, תלמיד חכם גדול ופוסק גדול: תמיד סוער ונרגש, חושב ומדבר בהתפעמות הלב. איש „תורה ועבודה" עד עמקי הנפש ומצליח למצוא מסילות ללבות הנוער ולאנשי הקיבוץ הדתי בהיותו איש רוחני נרגש ולא „ירא הוראה" הססן. היה נמנה עם „פעלים" בתוכנו — לא במוסדות הפורמאליים דווקא כי אם בדרך ההסברה האישית ובחוגים מצומצמים. כמה נעים היה לי כאשר כדי ערב שבת בשבתו היה מבקר במשרדנו ב„קסטל" בתל־אביב ומבלה עמדי זמן ניכר בשיחות בענייני הזמן וה„נצח". ביקוריו אצלנו היו כמעט קבועים כי סמוך לבית ה„קסטל" היתה גרה אמו של הרב שהיה זהיר ומקפיד גדול ב„כיבוד אם" ומבקרה בערבי שבתות. ומכיוון דאתא להכא — בא „כמובן" גם אלינו. פעמים הרבה הייתי מבקרו גם בביתו ברחובות. אכן, הרב אלימלך בר־שאול היה משפיע גדול בפועל, אף על פי שלפעמים חלוקים היינו על כמה מדעותיו. על הדור שלנו דווקא השפיע בדבריו ובספריו הנלבבים במחשבת ישראל.

עם מעשה המיזוג עם המזרחי נתווסף לציבורנו הרבני גם הרב בנימין יהודה אייזנשטאט, שכבר נודע היה בצעירים כרב בפועל ועסקן פעיל ב„מזרחי". ללא בעיות וקשיים „התמזג" הרב ה„מזרחי" הזה בקרב רבני הפועל המזרחי ותפס מקום חשוב. למדן, מבית מדרשו של „מרכז הרב" והיה גם הראשון ממש מתלמידי „מרכז הרב" שמרן הרב קוק בעצמו כמעט שגזר עליו לקבל על עצמו עולה של רבנות בפועל. והוא, בשינוי מה מחבריו הרבנים שבהפועל המזרחי, נטה גם לפעלתנות ולעסקנות רבה. את אלה הביא עמו מימי היותו מפעילי השורה הראשונה ב„מזרחי". על כל פנים — גם הוא היה בין המשפיעים ותפס מקומו ב„חבר הרבנים".

זו התקופה שבה נוצקו במדינה הדפוסים הראשונים לחיי דת באירגונים במבנים ממלכתיים. ביצירת התקדימים ליכים רבנים רבות, וציבור הרבנים שלנו, שכבר היה מורכב בשנים ההן בהרבה עולים חדשים שלא כל העניינים הציבוריים בארץ היו נהירים להם במידה מספקת, לא היה מוכן ומזומן להחליט ולהכריע כהר ובאופן הרשמי בעניינים הרבים שעלו על הפרק. לא אוכל במובן למנות את כל העניינים כי רבים הנה, עד למאות. אסתפק בהצגת עניינים אחדים לדוגמה, כדי להכניס לסיפורי מהם במסגרת התקופה של ההוכחים ההם.

הנה עצם ענין ההנהגה של שני רבנים ראשיים — אשכנזי וספרדי. לא היה שבור אצלנו בהחלט. לא בציבור הרבני ולא בציבור התנועתי. אך היתה הסכמה כללית לכך שהכפילות צריכה להתקיים גם במיבנים הציבוריים ברובד האיבלי. אולם כלום צריך לקיים כפילות בכל הקהילות כולן? כלום אין בכך סתירה לעקביות כלפי העיקר האחדות הדתית הלאומית? האמנם כל המוני ישראל יהא ראשי לכנות לעצמי רבנים ראשיים? האין בכך פתיחה רבתי לכל המסגרות המרובות?

יתירה מזו: שאלת ההפרדה בין הרבנות והדיינות בישראל, שהיה בה משום הדהוד, עוררה אצלנו ויכוחים ובירורים רבים. ברור היה לכל כי הפרדה כזו של סמכויות והאריה עשויה להקל מבחינה תפעולית. אולם כלום נכונה היא ורצויה היא? כלום אינה כפילה בין רבנים לדיינים? כלום אינה גורמת לכך שקרן הרבנות עלולה לרדת? האין להסדר גם בורות ההיה, דינונה ציבוריים כמייסדים על הדיינים כפי שהיה מקובל בישראל בדורי הדורות? — אכן על נושאים אלה נסבו אצלנו. גם בחוגים הרבניים וגם בחוגים הכלל תנועתיים. דיונים רבים. התבונה שלנו וגם המציאות היום יומית עשו ביובן את שלהן ועכשו אין לנו אלא מה שעינינו רואות.

והיו כמובן הרבה דיונים מהותיים עוד יותר, בענייני התחיקה הדתית הממלכתית. שעוצבו וגובשו בתקופה ההיא העסיקו אותנו הרבה. דעת תורה של חברינו הרבנים הנוטלת וכי מידה רבה גם בלקיחה בחשבון. נציגי התנועה בממשלה ובכנסת לא פעלו, חלילה, בחלל ריק, ופעילות ציונית רבה ההנהלה במוסדות התנועתיים ובעתונות שלנו בהשתתפותם של חברינו הרבנים. כמה וכמה מהעניינים המהותיים האלה לא תאמו באופן מדויק את דרכיה של פסיקה הלכתית ברורה. היה צורך בשיקול דעת רציני כללי שבו גם רבים מן הרבנים החשובים היו חלוקים בדעותיהם.

(המשך יבוא)

והנה עולה נגד עיני דמותם המאירה של שני „לחיים" שהסבירו בימים ההם והותם מובהק על עבודת התנועה ו„חבר הרבנים" שלה. הראשון בהם היה הרב משה לוי — רבה של בת־ים (ספרדי) שהלך לעולמו בעודנו צעיר לימים. הרב מעט לוי היה מחניכי „פורת יוסף" — איש פיקח ובעל השכלה תורנית עמוקה ויסודית, מבריק היה בהגיונו וחכם גדול בהליכות עולם. דבקותו בתנועה היתה בתכלית השלימות ופעילותו, גם ברבנות וגם התנועתית, הצטיינה במרץ רב ובהתמדה. הוא היה אצלנו מעין קשר (הי פתוחה) עם העולם התורני, הרבני־הישיבתי של אחינו יוצאי ארצות המזרח. פעולתו היתה גבוהה והשפעתו היתה ניכרת. לא ממשבר אחד הצליח להוציאנו ומתמיד גדול היה בשיפוט. היחסים הבינתנועתיים בין העדות השונות. כיוון שהכרנו אותו היטב והיה אמון עלינו בתכלית, היינו מנצלים אותו פעמים הרבה. שומצים לעצותיו הנבונות. נסתלק מאתנו בעיצומה של התפתחותו הרוחנית־התנועתית.

השני הוא מי שלימים נהיה הרב הראשי לתל־אביב — יפו ר' חיים דוד הלוי ובימים ההם רבה (הספרדי) של ראשון לציון. אף הוא היה מהאברכים המצטיינים של ישיבת „פורת יוסף" ומתחילת הכרותנו והשתלבותו בתנועה ובחבר הרבנים שמנו כולנו את עינינו בו. האיש, כבר בצעירותו, היה בעל ידע תלמודי רב מאד ובעל זכרון כמעט פינומנאלי. „כתבא רבא" היה מהתחלה וכתב הרבה בהלכה, באגדה וגם מדברי רז וקבלה לא הדיר עצמו.

„חבר הרבנים" שלנו הפך במשך הזמן למעין מקום מאסף של כל ציבור הרבנים בארץ. שם מצאו את ביתם הטבעי כל הרבנים העולים החדשים שהגיעו מירכתי הפזורה. כאן היתה גם מעין מעבדה למיזוג ולשילוב של כל הנוסחאות הרבניות השונות. מזרח ומערב נפגשו ונתקרבו הלבבות והמושגים. בהנהגתו הדינאמית של הרב גבריאל פישל מכורש ובניהולו של הרב יהושע אביגדור, שבעצמו היה בן תורה לציני וחניך הישיבות הליטאיות הגדולות ומבין בענייני הרבנות ובקי בשבילים — היה „חבר הרבנים" שלנו למקום שבו אוחזו. שילבו ותיאמו עלינו הרבנות והותוו קווי המדיניות הרבנות שלנו. החזות ל„חבר" הזה נתאפשרה עלייתם של רבנים עולים על זירת הרבנות בארץ שרבים מהם היו גדולי תורה לא רק בארצות המוצא שלהם כי אם גם בקנה מידה ישראלי־עולמי.

לא קלה היתה המלאכה הזו של שילוב ומיזוג, אף על פי שכמה וכמה מרבני צפון אפריקה היו מתבחים לפעמים שכבר בעבר, עוד בהיותם יושבים על כסאות הרבנות בקהילות צפון אפריקה, קשורים היו בקשרי מכתבים עם רבני פולין ומזמינים היו ספרים בהלכה ובאגדה אצל מוכרי ספרים ומו"לים ברחוב נאלווקי שבוורשה. הרי בכל זאת היו גוונים, נוסחות־עבודה וגישות שונות בין יוצאי המזרח והמערב. במלאכת השילוב עמלו לא מעט האחראים ל„חבר הרבנים" ובתוכם הרב הפעלתן המיוחד ר' יצחק אבו־חצירא — רבה הראשי של רמלה שנרתם בפועל ממש לעבודת התנועה, הן בתחום הרבני והן בתחום הציבורי־הכללי. האיש הזה נהנה היה כל הימים מיחס של כבוד לא רק מצד המוני העולים מכל צפון אפריקה כי אם גם — מציבור הרבנים והעסקנים הפעילים האחרים. תרומתו היתה גדולה בכל הנוגע להנהגה דתית־רוחנית ביישובי העולים, בקירובה של יהדות צפון אפריקה למערכת החינוך הממלכתי־דתי ולפעולות תנועתיות בכלל. הוא לא חסך זמן ולא מרץ ונענה לכל קריאה. ואמנם כל החוגים בתנועה ידעו להעריך את מאמציו, שיקול דעתו ועצתו.

תקופה שבה נוצקו הדפוסים הראשונים לחיי דת

אכן, העניינים הבעייתיים שבהם נתקלה התנועה, ועמה „חבר הרבנים" שלנו, היו כבדים ביותר. הן נוסף על כל העניינים הסידוריים המעשיים של מלוי מקומות ברבנות, הדרכה בעניינים מעשיים שוטפים (לצד משרד הדתות), הסדר יחסים עם מועצות דתיות, שאלות שכר ורמת חיים מינימאלית — עמדו על הפרק שאלות מהותיות רבות: שהיו מחייבות לשיקול דעת קולקטיבי, לחשיבה הלכתית וציבורית רצינית ולהכרעות כלל תנועתיות; הן היתה

ערב חגיגי ליהדות תימן נערך בסניף ברמה"ש

במעמד השר יוסקה שפירא נערך בסניף התנועה ברמת השרון ערב מגיני ליהדות תימן.

השר שפירא דבר על חשיבות ההתישבות בכל שטחי ארץ ישראל ויו"ר הסניף שמריהו בן צור עמד על זכותה של התנועה וחלקה הגדול בקליטת יהדות תימן. תת אלוף ציון מסורי סיפר על המאמצים להעלות ארצה את שארית הפליטה מתימן.

את הערב פתח שמעון קשתי ראש מחלקת המיסים וברכו ראש המועצה המקומית משה ורבין, חבר מועצת הסניף יוסף נחום ומנהלת בית הספר „אור התורה" מזל בולמברג.

שמואליק שוכטמן הקריא את ברכתו של אילן הדר סגן ראש המועצה השוהה בחו"ל. סיימו חזי עובדיה (רס"ר חזי) נציגי המחלקה לעלייה וקליטה (שהערב נערך בחסותה) וחיים נחשוני.

אורי שבח, אהרן צמרם אורי חנעמי ולהקת הריקוד קרית אונו בניצוחו של מנחם צליפי הופיעו בהתנדבות ושמריהו בן צור העניק להם שי הוקרה. וכן למנהל המרכז הקהילתי אברהם ניסים שטרח באירגון הערב.

לסיום הערב מזכיר הסניף לציונה כהן, סעדיה בצלאלי, שבזיה בגלוש וסמי קוקרן חברי ועדת תרבות למחלקות הארגון תרבות על חלקם באירגון הערב.

הקלות המס לא צמצמו העלמת ההכנסות

מאת שאול שיף
כתב „הצופה"

כ־350 מיליון שקל הוכות ספריים לכס הכנסה מרוויחים מהוצאה לפועל — 15,000 תיקים, כממוצע 3000 שקל לכל תיק, והכל הארץ מטפלים כ־25 איש בהוצאה לפועל של התיקים הללו, ומשך הטיפול הצפוי להם, לפחות כחמש שנים.

זאת אמר אתמול יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת, ח"כ אליהו שפייזר במהלך דיון בוועדה על ממדי העלמת הכנסות.

ועדת הכלכלה החליטה לפנות לנשיא בית המשפט העליון, להעציל מתחתית סולם העדיפויות את הטיפול של בתי המשפט המחוזיים בתיקי מס הכנסה. זאת, נוכח התחושה לפיה בתי המשפט נמנעים מלדון בתיקים הקשורים במס הכנסה. הוועדה הביעה תמיהה על כי הנהלת בתי המשפט דוחה את הצעת משרד האוצר לממן שלושה שופטים מומחים מיוחדים לנושא המס.

לדברי ח"כ שפייזר הפחתת שיעורי המס לא שינתה את הרגלי העלמת ההכנסה ואין ערך בכך בהעדר מערכת הרתעה.

נציב מס הכנסה, י. רבינוביץ, אמר כי כל מפקח מס מביא תשואה שנתית של 1—4 מיליון שקלים מעל השומות המוצהרות. אולם כוח האדם קטן בשנים האחרונות ב־20% והאוצר לכלכלה השחורה לגדול. מר רבינוביץ הוסיף: כי זה חצי שנה פנויים תקנים לצירביידין בכירים שאי־אפשר לאיישם נוכח תנאי השכר הנמוכים לעומת הסקטור הפרטי. המחסור בכוח אדם גורם לעיכוב של חצי שנה בטיפול בהשגות הגן.

המשפחה מתרחבת הקוטג' גדל

פסגת ממרא — שכונת הקוטג'ים החדשה בקרית ארבע

■ קוטגיים 3־2 מפלסים, הקוטגי ניתן להגדלה מ־3 ל־5 חדרים ומ־4 ל־6 חדרים בהתאם לגודל המשפחה ולפי יכולתה.

■ בפסגת ממרא הצמודה ליבנה ביתך נוף מרהיב, 35 דקות נסיעה מירושלים. חיים של איכות בבתים המצטיינים בעיצוב חיצוני נאה ותכנון פנימי מיוחד. גימור באיכות גבוהה ופיתוח סביבתי מלא, הסקה דירתית, גינה וחניה צמודה. בשכונה רחוב הולנדי מרוצף באבנים משולבות.

■ בפסגת ממרא בשישה קוטגיים בלבד הדירות מוגדלות ומתאימות גם לחנות, בית מלאכה, משרד או סטודיו. ליחידה כניסה נפרדת.

■ בפסגת ממרא קרית ארבע ליד עיר האבות תוכלו להנות משרותים קהילתיים מפותחים: מוסדות חנוך מתניים מוסדות דת, מרכז ספורט ומרכזי קניות.

האיכלוס שישה חודשים עד שנה.

אביב
מ.אביב-מפעלי בניה בע"מ

פרטים והרשמה: משרדי חברת מ. אביב, מפעלי בניה בע"מ,
רח' כורש 10, ירושלים. טל' 231331/2, 02-246535.
משרדי המכירות פתוחים לקהל: בימים א'־ה' 9־12 לפנה"צ, 4־6 אחה"צ

הצופדיס

ב"ה
יום שישי, א' בסיון תשמ"ז (29.5.1987)
גליון מס' 285
בעריכת עפרה ורד

נעשה ונשמע

שלום, ילדים

חג השבועות קרב ובא.

שבעה שבועות סופרים אנו מפסח ועד עצרת. ואכן, שני החגים קשורים זה בזה, הכיצד?

את חג הפסח, חג החרות, אנו חוגגים לזכר הנס הגדול — יציאת מצרים, בו יצאנו משיעבוד פיזי, כלומר, מעבודת גופנית קשה תחת עול המצרים, ונהיינו בני-חורין.

ולשם מה הוציאנו ה' ממצרים? כדי לתת לנו תורה ומצוות, וכדי לקיים את הבטחתו לאברהם אבינו — לתת לנו את ארץ-ישראל. רק כאשר קיבלנו את התורה במעמד הגדול והנשגב — מעמד הר-סיני, נהיינו לעם כפי שנאמר, „היום הזה נהיית לעם!".

ואכן „אין אומתנו אומה אלא בתורותיה" (תורה שבכתב ותורה שבעל-פה). אמנם קיבלנו את התורה במעמד הר-סיני...

שבת שלום, חודש טוב וחג שמח!
שלכם, עפרה

חג השבועות - זמן מתן תורתנו

וספרתם לכם...

היום חמישה וארבעים יום שהם שישה שבועות ושלושה ימים לעומר.

משיב בהלכה:

הרב יונה מצגר

שאלה: מדוע נוהגים לקשט את הבתים בירק לקראת החג?

תשובה: יש המסבירים את מקור המנהג על-פי המדרש בפרשת „אחרי-מות" האומר: משל למלך שהיה לו פרדס נטוע בתאנים, גפנים, רימונים ותפוחים ומכרו לאריס. לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס כדי לראות מה עשה האריס, ומצאו מלא קוצים. הביא המלך גנן שקצץ והסיר את כל הקוצים ומצא בו שושנה אחת של ורד. נטלה המלך ונהנה מאוד מריחה. אמר המלך: בשביל שושנה זו יינצל כל הפרדס. כך העולם — כולו נברא בשביל התורה ולאחר כ"ו דורות הציץ הקב"ה בעולמו לראות מה טיבו, וראה בו קוצים — דור אנוש, דור המבול, דור הפלגה. אך ביום מתן תורה ראה שושנה אחת של ורד — אלו ישראל. ונטלה והריחה בשעה שאמרו: נעשה ונשמע. אמר הקב"ה: בשביל שושנה זו יינצל הפרדס — בזכות מתן התורה לישראל, יינצל העולם כולו. לכן נוהגים לקראת חג השבועות לקשט את הבתים בשושנים ובוורדים.

יש המסבירים ששמות החג: עצרת, שבועות, ביכורים — ראשי תיבות, עשב. יש המוסיפים ואומרים כי התורה: „עץ חיים היא למחזיקים בה".

חז"ל הוסיפו טעם נוסף — כשיצא הדיבור מהקב"ה במעמד הר סיני, נתמלאה התורה ריח בשמים. כרמז לכך נוהגים אנו לשטוח עשבים ריחניים ביום מתן תורה.

פרשת השבוע — במדבר

וידבר ה' אל משה במדבר סיני... (א', א')

תמר וחג הביכורים

מאת הרצל ובלפור חקק

מיכה קורא בתורה

מאת יצחק בון

בית אבא

רולדת חלה בגבינה

בשדות בית-לחם

מאת ד"ר ג. ד. סרבר

חידון

את הפתרונות יש לשלוח ל„הצופה לילדים" רחוב המסגר 66, תל-אביב

תורתך שעשועי

מהו הפסוק?

חידון הקציר

בהצלחה!

صكا من الاصل

בחוג המשפחה

בעריכת
נעמי גוטקינד

המלחמה בפיגור השכלי

מאת דליצה גונן

האוכלוסיה האנושית מתחלקת לשלוש קטגוריות: האנשים ה„רגילים" שמנת המישכל שלהם ממוצעת והם מהווים את רוב האוכלוסיה; קבוצת המחוננים שמנת המושכל שלהם גבוהה מהממוצע; ואנשים שאיתרע גורלם ומנת המישכל שלהם נמוכה מהממוצע, המכונים „מפגרים". שתי הקבוצות האחרונות קטנות יחסית לקבוצת הממוצע. כשם שמבקשים להגדיל ולגרף יותר אנשים לקבוצת המחוננים, כך מנסה הרפואה באמצעיה להקטין את אוכלוסיית המפגרים.

ביום עיון שנערך באוניברסיטה „בר-אילן" נדון הנושא: „כיצד ניתן למנוע פיגור שכלי בישראל"?

רופאי ילדים גנטיקאים, אנדוקרינולוגים ואנשי הינוך הבאים במגע עם אוכלוסיית המפגרים שאלו את עצמם מהן הסיבות שמביאות להיווצרות פיגור?

נמצא שהסיבות לפיגור ניתנות לחלוקה ל־3 זמני התהוות:

1. פיגור שנוצר קודם הלידה, עקב גנים פגומים, שינויים בכרומוזומים, סיבים מולדים והפרעות שונות בהתפתחות העובר.
2. בתהליך הלידה — לא הגיע המצע לכוח, והמוח ניזוק, או עיכוב וזהומים תוך־רחמיים.
3. אחרי הלידה — אוטיזם שעדיין לא הוברר סיבתו, ומחלות קשות בתקופה הראשונה להיוו של היילוד שעלולות לפגוע במוח.

הרפואה תוקפת כל אחד משלושת הסוגים בצורה שונה. למשל: לגבי הפיגור שנוצר קודם הלידה נמצא שעל כל אלף ילדים 1.7 מהם מפגרים. הסיבה לפיגור של 1.2 מהם היא תסמונת דאון (מונגולואידיזם). במחקרים נמצא שהסיכוי היה תסמונת דאון עולה ככל שגיל האם עולה. (בגיל 20 הסיכוי ללדת ילד מונגולואידי הוא: 1:1800 ובגיל 40 הסיכוי הוא 1:200).

ניתן היום לבדוק נשים מגיל 37 ומעלה ולגלות האם העובר בריא.

קיימות לכך שתי סוגי בדיקות: בדיקת מי השפיר הנערכת בסביבות שבוע 20 להריון, ובדיקת שליה שנערכת בשבוע 9—10 להריון. במידה והעובר פגום נערכת הפלה או לידה מוקדמת.

מחלה נוספת היא טיי־זקס. נושא המחלה הוא אדם בריא שיש לו גן אחד פגוע. החשש הוא שאם אותו אדם ישא לבת־זוג שנושאת גם היא גן פגוע — יוולדו להם ילדים חולים. לכן נערכות בדיקות דם מוקדמות לגילוי נושאי המחלה. בקרב האוכלוסיה היהודית האשכנזית שיעור נושאי גן פגוע הוא: 1:30 לעומת יחס גבוה הרבה יותר בעדות אחרות. בזמן האחרון נתגלה שגם יוצאי מרוקו נושאים גן פגוע בשכיחות גבוהה שמתקרבת לשכיחות של האוכלוסיה האשכנזית. החוקרים איתרו מספר מחלות נוספות שניתן למצוא להם סימנים בבדיקת דם שנערכת לאשה ההרה ובכך למצוא האם העובר שהיא נושאת בקרבה היא בריא (כמו: ...כרומוזום X שביר...).

אחר „פיגור" בתהליך הלידה: — חשוב לאבחן בבעוד מועד אימהות הנוטות ללידות מוקדמות ולטפל בהן כדי למנוע לידת פגים.

בעזרת בדיקות אולטרה־סאונד ניתן לדעת מראש על הצורך בניתוח. בדיקת ההיסטוריה הרפואית של האשה קיסרי וכך לא לחשוף את העובר לתהליך לידה קשה.

ולבסוף — בפיגור שלאחר לידה נמצא שבלוטת התריס שאינה מתפקדת בחודשים הראשונים עלול לגרום לנזק מוחי ולפיגור. שכן כל הילודים בישראל נבדקים ביום השני ללידה לגבי תפקוד בלוטת התריס. ברגע שמתגלה ילד עם אי תיפקוד הבלוטה ניתן לו טיפול תרופתי והתפתחותו השכלית והגופנית תהיינה תקינות.

מחלה אחרת שיש הסיבות לגילויה המוקדם היא הפנילקטונוריה: הפרעה ביוכימית הגורמת לפיגור. ע"י מתן דיאטה חריפה (איסור אכילת חלבונים) ניתן להביאו להתפתחות תקינה. אמהות שסובלות מפנילקטונוריה ואינן שומרות על דיאטה — ילדיהן יהיו מפגרים.

המחקר הרפואי בעולם וגם בישראל עושה איפוא צעדים גדולים קדימה כדי להבטיח שבדורות הבאים יקטן מספר המפגרים.

הרגישות למצבם של ילדים נפגעים הודגמה מגבולות של גזע, לאום או דת. דוגמא יפה לעניין זה גולה זמר שחור מחוף השנהב באפריקה הנקרא אלפא בלונדי. כאשר הפיק הזמר תקליט בשם „ירושלים" המופץ בישראל ע"י חברת סי.בי.אס. זכה מוסד של מיח"א המטפל בילדים חרשים בכל ההכנסות ממכירת תקליטו.

בתמונה — ילדה לקויית שמיעה הצוהבת מהאזנה לתקליט. מסתבר שאחת הדרכים לשיקום שרידי השמיעה של ילדים באלה היא באמצעות השמעת מוסיקה.

„אנחנו — והמפגרים"

מאת אסתר וסרלאוף

שאלה אחרת שהועלתה ביום העיון הנ"ל היתה האם כדאי להשקיע מאמץ בקידום ילדים כדי להאיץ את התפתחותם. ההשקעה במשחק, בריפוי בדיבור, בהתמסרות המתמדת לעבודה עימם — היא עצומה. האם התוצאה מצדיקה אותה?

ד"ר א. רימרמן, ד"ר ש. הראל והגברת ג. לבינגריק מהמרכז להתפתחות הילד הכיתו שהתשובה חיובית. לכל השקעה בגיל מוקדם, יש השפעה הן על המוטוריקה והן על התפיסה השכלית. הן לתינוק היושב והן לזה היושב — כמו גירויי ראיה ושמיעה — מזרז את ההתפתחות. ואפילו אם יש לילד קשיים בתחומים אלה צריך לתת לו להתנסות בכל מיני חוויות. ואם אינו יכול — לנסות להושיבו, ולהביא את הצעצועים אליו. כדי שיחוש אותם ויתבונן בהם

לפעמים מנחים אותנו שיקולים כלכליים. אסור שזה יקרה. גם אם ישנה אבחנה ברורה שהילד מפגר — ההשקעה בו השובה אפילו למשפחה עצמה. שכן היא עזרת מבחינה מוראלית להתמודד.

אנחנו — והמפגרים

ד"ר חיה עמינדב — פסיכולוגית ראשית של השרות למפגר ומזכירת העמותה המדעית לחקר הפיגור השכלי בישראל, דיברה על עמדות הציבור בישראל כלפי פיגור שכלי. האם לציבור ידוע, שאלה, על המנגנון האדיר העומד לשרותו ביעוץ גנטי במניעת מחלות תורשתיות הקשורות בפיגור באיבחון טרום־ילודתי למניעת מומים, בסיקור בהריון של הלבן שוברי רפוד? ד"ר עמינדב ערכה מחקר בנידון ומתברר שהאינפורמציה המגיעה לציבור היא מצומצמת: מכירים את האולטרה־סאונד ובדיקת מי־שפיר בלבד וגם אז אין יודעים איזה מומים בודק הבדיקות מכסות. ובתסמונות מכירים רק את תסמונת־דאון.

בשאלת השאלה האם הציבור צריך לדעת יותר או שאינפורמציה נוספת עלולה לפניקה אצל ההרות. לדעת ד"ר עמינדב — צריך לדעת ולפרסם אחרת וזה בחינת „לפני עוור לא תתן מכשול". יש נשים שאינן יודעות למשל שבעזרת תזונה נכונה בהריון אפשר להפחית במידה לא מועטה את התוצאות לאיזה נזק גורם הריון או אילו בדיקות עומדות לרשותן. לו ידעו — היו יוצאות בשכרות חלק גדול מהציבור גם אינו יודע הרבה על פיגור שכלי וחושב שמדובר במישכל נמוך הנגרם כתוצאה מתורשה או פגיעה פיזית. החברה מהכה בפיכה לילד הפגוע אם למישהו נראה שהילד חורג מהרמה האינטלקטואלית, „עולים" עליו ומדביקים לו סטיגמה. אבל למעשה לפיגור אין הגדרה ברורה.

בארצות אחרות, אגב, הדגש בפיגור הוא בצד הרגשי, בהתנהגות הבוגרת. אצל היהודים הדגש הוא על הלמדנות השכלתנות.

רוב הנחקרים ע"י ד"ר עמינדב חשבו שהפיגור הוא תורשתי בעוד שבמציאות 90% ממקרי־הפיגור אינם על רקע תורשתי. יהודים תמיד מנסים להסתיר את זה. פש אותו אדם במשפחה שאפשר להאשימו...

איך אנחנו מתייחסים למפגר רגשית, וכמה מוכנים לקבלו לצבור? רוב הנשאלים של ד"ר עמינדב גילו למעשה סימפטיה למפגר, אבל רק בתיאוריה. לא מוכנים לגור לצידו או לקבלו לעבודה ולחברה. הציבור אינו יודע גם להבחין בין פיגור קשה לפיגור קל.

מסקנה — חייבים להגדיר בחדש את מהות הפיגור ואת חובות החברה כלפי מפגרים ולהתגייס לטיפול בהם בכל האמצעים ההדינניים העומדים היום לרשותנו. בתום יום העיון החליטו החוקרים לבדוק אפשרויות של כינוס בין־לאומי בנושא שיערך בישראל.

רוכסנית — עם עשר שנות אחריות

שנת הלימודים תשמ"ז עוד לא הסתיימה (היא רק קצה בפיק של שביתת המורים) — אבל כבר יש סבתות או אימהות צעירות המדהימות לקנות את התיק הראשון לבן הבכור במשפחה הצעיר ללמוד בתשמ"ח בכיתה אל"ף.

דבר זה שמעתי מפי אנשי מודן שהציגו השבוע לא פחות מעלדים וחמישה דגמים שונים של תיקי בית־ספר.

כמה מן התיקים הללו מעוררים חשק לחזור אל ספסל הלימודים. דעולה על כולם תיק שהגם שלו עשוי חומר סינטטי מוקצף ולא הדיר לגוף, המכוסה כהצד הפניני הנשען על הגב בבד סופג זיעה. הדוגמה החדיש הזה, אפשר להשיג גב קצית שמשקלו קל ביותר (250 גר'). בתיקים הישנים הגב הקשה נהדר בהכנסת להזות דיקט לתוך התיק, שהפלו את משקלו. חידוש נוסף, שכבר נראה בתיקי מודן בשנה שעברה הוא אבזם מתיחה המונח על רפידה המונעת מתיחה בבית החזה. האבזם מאפשר להדק את התיקים אל הגב בפתיחה קלה.

באופנת התיקים שולטים צבעי הג'ינס המשופשף וכן גוונים פסטל של וורוד, סגול, אפרסק וזהב. עשרים אלף תיקים כאלה כבר נקנו השבוע ע"י בעלי חנויות. מחירם נע בין 17 ל־55 ש"ח. בסך הכל מצפים למכירת מאתיים אלף ילקוטים.

לא כולנו תלמידים או הורים לתלמידים. אם את מתעניינת בתיק לעצמך ולא לנכדך: אחד החידושים הוא דוגמא של גובלן אבל לא בפרחים אלא בצורות גיאומטריות. גם תיקים מצומרים (כמו מתצלום המצורף) ושילובי פרווה עם ג'ינס. ותיקים מבדי פישתן או כותנה הנכספה — קלי־קלים מאוד. מחירי האורתקים לנוכים נעים בין שלושים למאה חמישים ש"ח.

יש גם ארנקים מהומר סינטטי שעבר עיבוד תעשיה אותם דומים מאוד לעור והם משולבים עם חלקי עור אמיתי.

למי שמתכוננת בכיכה להחו"ל או לבית־הבראה — המציאו מזוודה עם רצועות גב. אפשר לסחוב אותה על הכתפיים או להחזיק בידיה לפי בחירה. כאן המחירים נעים, לפי גודל המזוודה, בין 24 ל־80 ש"ח. הצעירים אוהבים את הצ'ימדאנים הדומים לגלילי הנקניק, בשנה אלה מכינים השנה צ'ימדאנים בצבעים פלורסנטים של ירוק, ורוד, צהוב והים בשילוב פסים שחורים וספרים לבנים וירוקים. יש גם ארנקים קטנים מולבשים על חגורה שאפשר לחבר מותניים שברגע הצורך — נשלף מהם תיק גב שאפשר למלא איתו בכל הקניות שערכת בפסע קניות מזורז. מחיר

ארנק השב — חגורה אהרוית בידין כיצוגה תיין הנמ־יציה נע בין 18 ל־55 ש"ח.

ישנה שנה אחריות לריכסנים, לרצועה, לאבזרים. ילכל חלקי התיק. מי שבכירה במוני את דיישת התיקים המתפרקים אחרי שימוש של חצי שנה או שנה לימודים אחת — מצריכה זאת במיוחד. תיק פגום שאי אפשר להקן — מבטיחה החברה להחליף בחדש.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו ✱ בטלוויזיה

ברדיו

✱ „קבלת־שבת" — פרשת „במדבר" בעריכת שבתי ביבי (א') שישי, 15.00 — ברכת הרבנים הראשיים וראשי אבות בתי הדין בירושלים הרב יצחק קוליץ והרב שלום משאש. יקרא בהודה בגן ראש העיר הרב גבוס זאב. בהפטרה יקרא הבר כוחצת ירור כלים דוד ברגמן. בפרקי אבות — ההזן הירושלמי יוחנן מיהוגאן.

✱ „בלילה מיהה" (ב') מוצ"ש, 22.10 פסטיבל הזמירות לירושלים בבלאת 20 שנה לאיחוד העיר. הצורך: צבי הי ביבי.

✱ „מחשבת ישראלי" — סדרת שיחות מפי פרופ' איתמר גרינולד (א') ראשון, 18.05.

✱ שלום לבן דודי" — פיוט וברכה בשידור הי — בעריכת שבתי ביבי (ב') ראשון, 20.05.

✱ „צימוקים ושקדים" — בבחור שירים ביידיש (ב') ראשון. 22.05 — ההפעם: „על הסידים ומתנגדים".

✱ „תפוח ועדי" (א') ראשון, 22.05 — הפעם: קו פתוח להלמידים הורים בנושא „בחינות". יועץ להבנית: ד"ר עמירם רביב, פסיכולוג היעוצי קליני.

✱ העברה בשחק כדורגל בין ישראל לבין ברזיל — שידור הי מאיצטדיון רמת־גן (ב') שני, 18.45.

✱ „עיונים בפרשת השבוע" — פרשה „נשא" — מאת הרב יונה מצגר (א') שני. 19.05.

✱ „עולם הזמירות" — מצעד הפזמונים המסורתיים — בעריכת שבתי ביבי (ב') שני, 20.35.

✱ „לקראת חג מתן תורה" (א') שלישי, 15.00 — את עשרת הדברות יקרא הרב יצחק כהן כת"א. הצורך שבתי ביבי.

✱ „אני אוהב להיות בביתי" (גל"צ) שלישי, 16.00 — בתפילה מספרים צדיים הושים מבורחיה, הולנד, צרפת, הונגריה, אנגליה ורוסיה על עלייתם.

✱ „מועדון שעה ההבר" (א') שלישי, 16.05 — עם אהרון יחזקאל, בן 85, ומשפחתו. היה שומר ראש של הנציב העליון(ווקופ), מאיר דיזנגוף וחיים ויצמן.

✱ ראיון מיוחד עם אנסולי שצ'רנסקי (גל"צ) שלישי, 17.05 — פרופ' יהודה יובל מראיין את שצ'רנסקי על שתי הקהילות שאותן הוא מכיר היטב — רוסיה וארה"ב, ועל עתיד יהודי סין עם ישראל.

✱ „טוס ההבר" (ב') שלישי, 17.05 — חוה אלברשטיין שרה שירים ביידיש ומספרת עליהם.

✱ „במוצאי חג השבועות" (ב') רביעי, 22.10.

✱ „שעור בתניא" — מגיש: הרב עזרין שטיינולץ (א') חמישי, 19.05.

✱ „שורשים" — מגזין לעניני עדות ופולקלור (ב') חמישי, 10.05.

✱ בינינו לבין עצמנו — שיחות עם מאדנים בשידור הי (ב') חמישי, 23.05.

שים אוזן

יום ההיפישיות בגלי צה"ל (יום ב') יום שידורים למוסיקה של להקת החיפושיות במלאת 20 שנה לאלבום „מועדון הלבבות הבודדים של סרג'נט פפר". המוסיקה שתשודר ביום זה תהיה של החיפושיות, בביצועים שלהם ושל אחרים, וכיתות והסיפורים עליהם ישולבו בתכניות השונות במשך היום.

בין השעות 15.00—17.00 יובאו שני ארקים מסדרת התכניות „מסע הקסם המסתורי", שעודרה לראשונה בשנים 81—82. הפרקים ביום זה יוקדשו לאלבום סרג'נט פפר.

ערוץ שני

✱ יום ראשון

19.00: שטיניות באוויר.
20.00: אלברו.
20.45: פופ

✱ יום שני

19.00: שניים בראש אחד.
19.30: שרחילה שרון.
20.30: בבט שני — קססבר.
21.10: פופ.

✱ יום חמישי

19.00: תכנית ילדים.
19.30: עשת הימים — שירות הסרטים.
21.15: פופ.

מצעד הפזמונים

אלה הזמירות שיעלו השבוע במצעד (שני, רשת ב' 20.00—22.00):

	שיר	ביצוע	לחן
1.	„הבנה היכות ירושלים"	מיטין דוידסון	חיה רוזנפלד
2.	„כיצד מרקדין"	יונתן וייס	ראובן סירוטקין
3.	„כי אשמרה שבת"	„פרחי ירושלים"	מסורתי
4.	„יהא שמיה רבא"	הלל גולדבלום	הלל גולדבלום
5.	„שמחים בצאתם"	מקהלת „נשמה"	שלמה הדבין
6.	„אני מאמין"	„פרחי מגדל אור"	הרב יצחק לוד גרוסמן
7.	„הידד להי"	ארמונד סוסנה	ארמונד סוסנה ונסים עשור
8.	„בעין עולם הבא"	מרדכי בן־דוד	מרדכי בן דוד
9.	„מודה אני לפניך"	אדם אלופי	אדם אלופי
10.	„ציבדו"	פוסי זינגבוים	משה לאופר
11.	„ברוב שרעפי"	אורי שבח	אורי שבח
12.	„באיל תצרוג"	מקהלת „צליל חמד"	יוסי גרין
13.	„רצה הקב"ה"	דוד הופמן	סוקי ברי ומשה לאופר
14.	„שיכנת יעקב"	נחום שטמבך	רותי אפשטיין
15.	„יש אנכי"	ליבלה אשל ודוד דימש	הרב חיים בנס
16.	„בגילי"	אברהם פריד	יוסי גרין
17.	„אנא בכוח"	„פרחי מיאמי"	ירחמיאל ביגון
18.	„עוד יישמע"	האחים ברונר	אהוד בר לוי
	בפינה לשיפוטכם		
1.	„אם אשכחך ירושלים"	מיקי רוט	מיקי רוט
2.	„ראה נא בעניינו"	רלף לויתן	חיים מילר

לילדים ולנוער
בטלוויזיה הכללית והלימודית

✱ יום שישי

14.00: המביוה — פרק י': חבית ענק — אונסטי מוצא על החוף חבית ענק של רום. החבית שייכת לימאים מן הספינה „מגדורה", העוסקים בסחר בלתי חוקי והברחות. ג'יק ויונסגס ואונסטי מפריעים על הימאים ובתעלול מתוכנן זוכים בכל הרום.

14.30: משפחת פליסר — פרק 20 — שנים מספר חלפו. פלאנטג'נט התמנה לראש ממשלה. גלנקורה ממשיכה לארגן אירועים חברתיים שמסייעים לבעלה. אך לרגל תפקידו החדש עוברת המשפחה לטירת גארתרום. דמות חדשה מצטרפת, פרדיננד לופז, הוא מנסה להשתלב בחיים החברתיים־פוליטיים, ומנסה לזכות בידה של אמיל וואר טון.

✱ יום ראשון

16.30: ילדת הפלא — פרק שלישי — מה קורה כאשר הזוג לאוסן צריך לצאת בערב ואין הם משיגים שמרטף?

17.30: „שלמה המלך" — מחזור בשלושה חלקים עפ"י ח.נ. ביאליק. אגדות שלמה המלך עובדו למחזור משעשע, המתרחש בשנות האלפיים. ברוח הזמן נהפכה אדרת הפלאים של שלמה לחללית פלאית המביאה את המלך ואת ידידיו הנשר, האריה והדוכיפת למקומות רחוקים כהרף עין. החלק הראשון: שלכה המלך לידידיו חוזרים ממסע סביב העולם. בבית מחכות לכלך אלף נשותיו, אלף בעיות ומלכה הדבורים ולהקתה העקצנית. שלכה נעקץ באפו, והוא זועם וקוצף על הכל.

✱ יום שני

15.15: קשר משפחתי — משפחת כהן מרשוחחות עם אחי יותם. בין השאר מדברים על בעית השינה במיטת ההורים.

16.00: הפונדק בערוץ המשת המייל — פרק 25: נשים בעלות אמצעים — ההוב אוול בוילגו, וכמות הנוסעים בקו המרכבות מתמעטת. הזיד אינו מבשר טובות, ונראה שהחבורה עומדת בפני פירוק.

18.00: הילדים מרחוב דגראסי — הפרק השישי: „ליז שומרת על ילדי משפחת שלגלי". מרטין הרצב, כי הגן גדול דיו ואינו זקוק לשומרת טף. לאמו סברה אחרת. ליז נקראת לשמור על מרטין, והבעיות מתחילות.

✱ יום שלישי

09.55: הנסיכות המרקדות — אגדה של האחים גרים על מלך ושש בנותיו.

המלך מנסה לפענח את התעלומה: מדוע זקוקות העלמות לנעלים חדשות כל בוקר? לאן הן נעלמות לילה לילה, שוק מבלות כך את נעליהן? המלך מבטיח את ממלכתו ואת אחת מבנותיו למי שיגלה את הסוד.

14.05: קשת וענן — כהתל הורמש בקשה — המישדר מתאר את רב גונותו של חג השבועות, וממשמעתם של הימים השונים, כפי שזה בא לידי ביטוי בשמותיו הרבים של החג: יום החמישים, שבועות, יום הביכורים, חג הקציר, זמן מתן תורה, עצרת ויום הקהל.

14.25: סרט קולנוע — החיים עם אבא — בהשתתפות אליזבט טיילור. סיפורה של משפחה אמריקנית מבוססת שבה אבי המשפחה העשיר קמצן מאוד ואינו דתי, בעוד אשתו אדוקה מאוד בדתה. למשפחה 5 בנים בוגרים, והעלילה מתחילה להסתבך כשיום אחד מגיעה לביקור הדודנית הצעירה עם חברתה.

16.30: „לחופש בולדהי" — סרט קולנוע — סרט המפורסם מאוד על משפחת אדמסון, שחייתה שנים רבות באפריקה, בתוך שמורת טבע שעליה היתה מופקדת. הסרט מבוסס על ספרה של ג'וי אדמסון, המתאר כיצד היא ובני משפחתה גידלו בביתם לביאה. הלביאה — אלזה שמה — היתה במחיצתם כחיית בית ממש, עד הגיעה לבגרות. אז החליטה המשפחה לשחררה אל חיק הג'ונגל.

✱ יום חמישי

10.30: סרט קולנוע — פרס הקטנה — סרט המבוסס על רומן של הסופרת דורה' סנד. סיפור אהבה בין נער לנערה, המתרחש בצרפת במאה ה־18. הנערה, פרס, בת לכשפוה עניה ומבודדת בכפר, מתאהבת בלנדרי, אחד התאומים ממשפחת בראבו, אחת המשפחות המכובדות. לנדרי משיב לה אהבה, אך היא מסתפקת בכך ומכיחה גם למשפחתו, כי היא ראויה לבנם.

16.00: אהבת שלושת התפוזים — חלק א' — האופרה המפורסמת של סרגיי פרוקופייב. הנסיך, יורש העצר, סובל מהיפוכונדריה חשוכת מרפא. הרופאים פוסקים שרק הצחוק ירפא אותו, אך זה אינו יכול לצחוק. המכשפה הרעה מטילה עליו קללה: הוא יסבול את סבל אהבת שלושת התפוזים. הנסיך יוצא בלווית משרתו המשעשע לחפש את שלושת התפוזים אצל המכשפה הרעה. הקוסם הטוב נותן בידם סרט קסמים שיעזור להם בגניבת התפוזים, שבאחד מהם מוצא הנסיך את נסיכת חלומותיו.

17.30: „באותו עניין" — סדרה שבעיה הבעלה בעיות של צעירים בדרך של פסיכודרמה ומשחקי תפקידים. הנושא הפעם: חברות — מיהו חבר טוב?

18.00: „התלת רגליים" — הפרק השני: ויל והנריק מגיעים אל „עיר הזהב" ומוצבים לשירותם של „האדונים". הם מגלים, כי משימתם עתידה להיות קשה מבשוא.

בטלוויזיה

✱ „מסך אישי" (מוצ"ש, 20.25) — אהוד מנור מארח בתכנית אישית ידועה ומקרין עפ"י בחירת האישית קטעים מתחום המוסיקה, הקולנוע, התיאטרון, הבידור, הספורט, קטעי חדשות מן הארכיון, ועוד. האורחת הפעם היא נעמי שמר.

✱ „הטיל החמישי" (מוצ"ש, 22.35) — הפרק השלישי: כשמתחיל להתברר המצב המזור והמסוכן שנוצר בגרולת, נעשים במרכז הפיקוד של הצי נסיונות להזיר אותה ולבטל את התרגיל.

✱ „צירופים" (מוצ"ש, 23.35) — חיים זיסוביץ מארח אישים ואומנים בנושאים הקשורים במורשת ישראל.

✱ „עד פופ" (א', 20.02) — אורח התכנית הפעם הוא הזמר רוני תורג'מן, לרגל צאת תקליט הבכורה שלו. עוד בתכנית: ראיון וסקירת דרכו האמנותית של המוסיקאי הבריטי סטיבי וינווד, הנחשב לאחד מטובי זמרי הנשמה הלבנים; ויווינד באוי בלהיט מתוך אלבום חדש; פרינס בג'ורג', ואחרים. בתכנית גם כתבה על רמי קליינשטיין לקראת המופע החדש שלו.

✱ „שושלת" (א', 21.50) — פתיחתה של „לה מירואג'" מצוינת במסיבה חגיגית. בלייק קרינגטון מצליח להפר את תכניתה של אלקסיס לטרפד את קבלת ההלוואה הממשלתית שהוא מצפה לה. פאלון מקבלה מכתב מאחיה סטיבן, הנמצא בהונג קונג. אלקסיס מדרבנת את מארק, בעלה לשעבר של קריסטל, לנסות ולהחזירה אליו.

✱ „מצב הרוח" — מגזין דו שבועי לענייני תרבות ואמנות (א', 22.40) — בתכנית ישולבו מופעים, ראיונות ושיחות בתעומים למיניהם.

✱ „המצודה" (ה', 20.02) — הפרק השלישי: מיס פאיג' ממשיכה למרר את חייו של אנדרו עד כדי כך שהוא מחליט לפרוש מעבודתו במקום. הוא נענה להצעת עבודה בעיירת סמוכה. אנדרו וקריסטין מתחתנים ועוקרים למקום החדש — אברולו. שם מגלה אנדרו, כי ד"ר ליוואלין, הרופא האחראי, מנסה להצר את צעדיו ולא יניח לו לפתוח מעבדה למחקר תחלואי הריאה, שמהם סובלים כורים תושבי המקום.

✱ „החג שבועות תעשה לך" — תכנית מיוחדת למוצאי שבועות במתוק ובומר (ד', 22.00) — משתתפים בתכנית: להקת עבל במחולות מתוך „רות" החברת בית רוטשילד, בהדרכת אפי נצר, בזמר הג.

✱ „קיץ כמוכן" — סרט טלוויזיה אוסטרלי (ד', 22.30) — חוקר מטעם חברת ביטוח מתבקש לחקור את נסיבות השרפה הפורצת באתר בנייה של אתר נופש. השרפה פורצת זמן קצר אחרי שבוטח האתר בסכומי כסף גבוהים נגד פגיעת להעלות משהו בחקירתו, ברצחות בידי יד אלמונית.

✱ „דמפכי ומייקפים" (ה', 23.05) — הפרק השמיני: „קשר קורסו". דמפסי ומייקפים מנסים להתחקות אחר דרכי הפעולה של רשת סחורי סמים בקהילה, המתוכננת להחדיר כמויות גדולות של סם לבריטניה. נוסף על ההתרחשויות בתחום המקצועי, על דמפסי להתמודד עם פרשה אישית.

שים עין

✱ המסכ"ל של ששת הימים (ו', 20.45) — מישדר מיוחד של „מוקד" לציון 20 שנה למלחמת ששת הימים. במשדר ישתתפו חברי המטה הכללי במלחמה. הם יספרו על מה שקרה אז וידונו במה שקרה מאז — בעשרים השנים שחלפו. בין המשתתפים: רמטכ"ל מלחמת ששת הימים יצחק רבין, והאלופים אז — בר־לב, ויצמן, שרון, יריב, גביש, טל, חוד, זאבי, נרקיס, ואחרים. המישדר ישולב בקטעי סרטים מן המלחמה.

✱ „המכבים במצדה" (ה', 21.35) — 20 שנה למלחמת ששת הימים. בתכנית ייעשה ניסיון לבחון את מלחמת ששת הימים בפרספקטיבה היסטורית: האם זו היתה שעתה היפה ביותר של ישראל, או שמא היתה זו, כדברי רסון ארון, „נפילה בפח ההיסטוריה"? בתכנית יתארחו עיתונאים וסוציולוגים, וישולבו בה קטעי סרטים וראיונות אישיים קצרים. בסופה יהיה דיון מסכם.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

תערוכת כלבים עולמית

כנוס ארגון הגג הבינלאומי לכלבנות ותערוכה הכלבים העולמית, יתקיימו בארצנו בימים כ"ו—ל' התשמ"ז — 23 ביוני עד 27 בו, 1987.

ההתאחדות הישראלית לכלבנות (הי"ל), הינה חברה מלאה בארגון הגג הבינלאומי. ההשנה נבחר המפקד הישראלי לארגן את הכנס הבינלאומי וגם את התערוכה העולמית של הכלבים. תערוכה זו נערכת אחת לשנה, כל פעם בארץ אחרת, הנבחרת על כך ע"י נציגי הארגון הבינלאומי.

התערוכה העולמית היא גולת הכותרת של תערוכות הכלבים בעולם ורק בה מוענק התואר אלוף־עולם.

כפי שמציינים מארגני התערוכה, יטלו חלק כלבים ובעליהם, אשר יגיעו מארבעים מדינות מחמש יבשות. יתחרו ביניהם כלבים מ־328 גזעים שונים.

מטבע הדברים שהשירות הבולאי הישראלי להנציח אירוע בינלאומי זה בהנפקת סדרת בולי זכרון, מוקדשת לגזעים, אשר בקירים בארצנו.

סדרת הבולים לציון התערוכה והכנס מורכבת משלושה ערכים. כך, למשל, הבול הראשון בערך של 2 ש"ח מוקדש לכלב כנעני. מוצאו של הכלב הכנעני הוא באחת ממשפחות הכלבים העתיקות בעולם. כלב זה הוא הנציג המקורי של משפחה זו ומוצאו מארץ ישראל. עדות לעתיקותו אנו מוצאים בציורי קיר שצוירו בארץ ישראל העתיקה. בארצנו אנו מוצאים עדיין את הכלב הכנעני בצורתו הפראית ביותר. הוא נודע בשל תכונות השמירה שלו על הבית והחדר. זהו כלב שגודלו בינוני ומבנהו ריבועי מוצק, אוזניו זקופות, עיניו חדות מבט שעושה אותו חשדני כלפי זרים. פרוותו כפולה וסמיכה וצבעה בהיר עם כתמים. או בלעדיהם, תנועתו האופיינית היא ריצה בקצב אחיד, קשיחותו, באמנותו ויצר השמירה המפותח על אזור המחייה שלו, הפכוהו מבוקש כבלב שמירה וליווי.

הבול השני בסדרה בערך של 60 אגורות מוקדש לכלב המכונה הסלוגי. היום כמו בעבר, חי הסלוגי — כלב הריח קצר השיער, באזורים שוממים ומדבריים ורחוקים מישוב עירוני. הוא נמצא במקורו, בכל ארצות אפריקה הצפונית ובחצי האי־סיני. לסלוגי בנה גוף קצר ומעודן.

עד היום אפשר לראותו מלווה את עדרי הבדווים בסיני. הסלוגי צמוד מתנאי מזג האויר הקיצוניים במדבר, הגובה שאיפשרה לו להישרד במשך אלפי שנים. הסלוגי הובא לאירופה ו„הורבה" לראשונה, על־ידי הצרפתים במאה הנוכחית. הגידול הישראלי מתבסס על כלבי השבטים הבדווים המהגדרים בנאות של דרום חצי האי סיני.

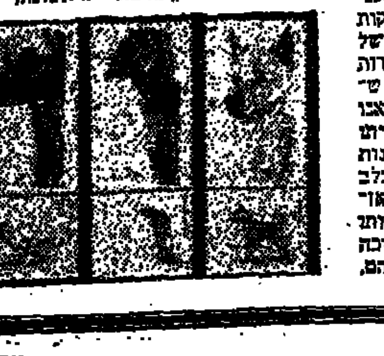

הבול השלישי בסדרת הכלבים בערך של 40 אגורות מוקדש לכלב בשם הסלוקי, שהינו „אב־טיפוס" של כלבי רוח „דרדיר מותניים", והנקראים כך אף בערבית. מוצאו האזור אגן הים התיכון. מבנהו עדין, גפיו ארוכים והוא מהיר תגובה — תכונות המאפשרות לו בצייד לרדוף אחר הטרף ולהדביקו בקלות. הסלוקי קיים בארצות ערש התרבות זה אלפי שנים. בארץ ישראל נמצא הסלוקי, לרוב אצל הבדווים באזור הנגב. טיפוח גזע הסלוקי בארצנו מתבסס בעיקר על הכלבים המקוריים. צבעו של הסלוקי הוא צבע חול בגוונים שונים ומאפיין אותו שיער קצר על גופו והארוך על האוזניים והזנב.

סדרת בולי הכלבים לציון התערוכה והכנס הבינלאומי, תראה אור ב־ייז בסיון התשמ"ז — 14 ביוני 1987. הבולים שעוצבו על ידי אד ואן אויין, מראים כאמור את הכלבים הכנעני, הסלוגי והסלוקי. גודל כל בול 40X25.7 מ"מ. הם נדפסים בבית הדפוס של להיר־אפשטיין בשיטת פוטוליטו. בגיליון הבולים מכיל 15 בולים עם 5 שובלי ביאור המצורפים לשורה התחתונה.

صورة عن الاصل

50 אלף נישומים מתוך 220 אלף חשודים בהעלמת הכנסות

יבואנים מנפחים חשבונות ספקים מחו"ל כדי לשלם פחות מס

מאת סופרנו הכלכלי

שלטונות המס גילו באחרונה תרמית חדשה של הצגת חשבונות „מנופחים" כלפי מעלה של ספקים בחוץ לארץ לצורך הקטנה מלאכותית של מחיר הסחורה המסופקת עד כה. היבואנים „נבדאי" ביום להצהיר על מחיר גבוה מהמחיר האמיתי של הסחורה כדי לשלם פחות מס הכנסה.

כמו כן אפשר לחסוך 15 אחוז היטל ואפשר גם להבריח כספים לחו"ל.

מנהל המכס והבלו, מרדכי ברקת, שמסר אתמול על כך בפגישה עם עיתונאים כלכליים בתל־אביב אמר כי המכס נערך לתופעה חדשה זו, וכי צופים שתלך ותגבר בעתיד. הנושא נדון בהנהלת האוצר ומחפשים דרכים כיצד להתגבר על התופעה.

מתוך 220,000 עוסקים רשומים, 100,000 מדווחים על מע"מ שאינו עולה על 10,000 שקל בשנה, היינו 800 שקל לחודש. סכום נמוך ביותר. המטרה אצלנו דאגה — אמר אתמול מנהל המכס ומע"מ במשרד האוצר, מרדכי ברקת, במסיבת עיתונאים בקרייה בתל אביב.

ברקת אמר, כי מדובר בעוסקים שהם בעלי עסקים או מספקי שירותים, אשר תשלומי המע"מ שלהם בתחום מצורדים שאלה מה נשאר להם, כדי לשלם בעד המים, שכר הדירה, מס הכנסה ויתר התשלומים החלים עליהם. אמר יש לזכור שבין 100 אלף העוסקים האלה ישנם בעלי הכנסות חלקיות, מורים ומורות הנותנים שיעורים פרטיים, אנשים בעלי הכנסה משכירות דירה או חנות קטנה ואחרים העוסקים בכל מיני עבודות חלקיות ותשלומי המע"מ הנמוכים שלהם, סבירים.

לדבריו, רבע ממספר העוסקים, קרוב ל־50,000, המדווחים על מע"מ נמוך מעוררים אצלנו ספיקות הם מומלצים לביקורת עמוקה.

חנויות לדברי מתיקה לא רשמו התקבולים

עוד מסר, כי הורכבה במחשב רשימה מידגמית נוספת מתוך 5 סניפים החל בבדיקה מעמיקה לגביהם.

הוא סיפר על ביקורת שנעשתה ל־5 עוסקים בעלי חנויות לדברי מתיקה, גלידות וכדומה. כל אלה דיווחו על מע"מ נמוך. נעשו תצפיות על עסקיהם במשך שבוע ימים והתברר: תמונות מרובות. שלושה לא הכניסו סכומים שקיבלו לקופה ושלושה, הורו שאינם רושמים הכנסות. „בצורך לפסול להם את הספרים", אמר.

עוד אמר כי הורכבה רשימה של 6000 עוסקים „חשודים" ונשלחו להם מכתבי אזהרה.

70% הכפילו את תשלומי המע"מ

70 אחוז מהם הכפילו מייד את תשלומי המע"מ שלהם, רבים השלישו ורבים שילמו פי ארבעה מן הסכום הראשון עליו דיווחו.

להלן אמר מר ברקת, כי מתוך סך הכל יבוא של 10 מיליארד דולר לישראל כיום, 78 אחוז פטור ממכס בגלל הסדרים עם השוק המשותף, פטורים על יבוא ועוד פטורים שונים. הוא אמר, כי זלה מהפכה בגביית המכס בעקבות זאת.

45% מהכנסות המדינה — מתשלומי מכס ומע"מ

עוד אמר, כי 45 אחוז מכלל הכנסות המדינה כיום באים מתשלומי מכס ומע"מ. המכס מעסיק לצורך זה 1600 עובדים ב־33 סניפים.

„מידי שנה אנו גובים מן הציבור 2 מיליון דולר", ציין.

מר דוד שמעתי מהנהלת המכס מסר על החלטת נציגת השווים לענייני כלכלה להקים מערכת לאומית משולבת לסחר חוץ (ממסי"ח) בתחומי היבוא והיצוא של סחורות, הוא ינהל את המערכת הזאת.

נשלמות ההכנות לחלוקת עיטורי „יקירי התנועה"

בתנועה נשלמות ההכנות לקראת טקס חלוקת עיטורי „יקיר התנועה" תשמ"ז, בשנת ה־65 לייסוד „הפועל המזרחי" בארץ־ישראל.

את העיטור יקבלו 176 חברים מתוך 250 מועמדים שהשנה מלאו חמישים שנה להצטרפותם לתנועה. וחלק יקבלו בשנה הבאה.

אחרי חלוקת העיטורים יתקיימו ארוחת צהרים חגיגית, תפילת מנחה ליד הכותל המערבי וסיור בחפירות הכותל. בסוף היום יעלו המשתתפים לקברו של ר' שמואל חיים לנדוי ז"ל בהר הזיתים.

ערב יום ירושלים התקיים בגבעת שמואל

במעמד רבנים, אישי ציבור וקהל רב התקיים בגבעת שמואל ערב חגיגי לכבוד יום ירושלים.

האירוע התקיים ביוזמה משותפת של המחלקה לתרבות תורנית והמרכז הדתית ואורגן על ידי שאול גולדפרב.

את הערב פתחו הרבנים המקומיים הרב זינגר והרב אלבז ואת ההרצאה המרכזית נשא אלים (מיל.) הרב א...ים צמל בנושא: „ירושלים — ה... קדושה".

בחלק האומנותי של הערב הופיע ... החליל רוני קרמן במוזיקה ...יקלאסית קלה. כן ברכו מר ... בלוקה — יו"ר המועצה ה... יבהם לנגנטל — סגן ראש ...צה המקומית ויו"ר הוועד ה... הנחה מר שוהר יו"ר ועד בית הכנסת „היכל יהודה".

לזוגות צעירים

האם הנכם מחפשים אתגר בחיים?

האם הייתם רוצים לעסוק בעבודה חשובה עבור כלל ישראל? ארגון „בית מורשה", בהנהלת הרב מאיר שוסטר, מעונין בזוגות צעירים מסורים לקירוב לבבות,

לגור באילת ולנהל מרכז קירוב צעירים — ישראלים ותיירים — ליהדות.

נא לכתוב: ת. ד. 4291, ירושלים 91040

או לטלפן: 02-271982.

מדינת ישראל

משרד החינוך והתרבות

פרסום מכרז משולב פנימי וחיצוני מס' 40 - 38

* 38. למשרת מנהל/ת אגף הכשרה והשתלמות

בדרגה: מפקח

מקום העבודה: ירושלים

* 39. למשרת מפקח/ת על מורים יועצים (2/3 משרה)

בדרגה: מורה מדריך — מפקח

מקום העבודה: לשכת מחוז חיפה

* 40. למשרת מנהל/ת האגף לשירותי חינוך ורווחה

בדרגה: מפקח

מקום העבודה: ירושלים

המשרה פנויה באופן זמני והעובד שייבחר יועסק עפ"י חוזה מיוחד או במעמד של מינוי בפועל (לעובד קבוע מהמשרד).

פרטים מלאים ניתן לקבל במחלקה לענייני עובדים ירושלים, רח' שבטי ישראל 29 חדר מס' 17 או בלשכות המחוזיות של משרדנו.

בקשות יש להגיש על גבי טופס מ.ל.ע. 230 (שאפשר לקבלו במשרד החינוך והתרבות ובלשכות המחוזיות) למחלקה לענייני עובדים לפי הכתובת הנ"ל.

המועד האחרון להגשת הבקשות הוא: יום שני י"ח בסיון התשמ"ז (15.6.87).

הרבנות הראשית לישראל

יחידת שמיטה

אוצרות בתי דין: פירות גולן
גוש עציון
דרום הר חברון
ישובי פא"י
ישובי מטה בנימין

הודעה ובשורה לציבור

הרינו להודיע כי ברשות אוצרות בית הדין נמצאים פירות קיץ מסוגים שונים (דובדבן, גודגדן, שזיף, אפרסק, נקטרינה, מישמש ותפוחי עץ), אשר מקורם מישובים אשר שומרים שמיטה כהלכתה, לא מכרו את אדמותיהם ונמנעו מעיבודים האסורים.

כל העיבודים במטעים וכל דרך תשווק נעשים עפ"י הוראת בתי הדין.

הפירות יופיעו ברשתות השיווק באריזות מסומנות ע"י אוצר בית־הדין באשר המוכרים הינם שליחי בית הדין.

כל המשתמש בפירות אלו מחזק בכך שומרי שמיטה כהלכתה ומקיים מצות עשה (לדעת הרמב"ן) של אכילת פירות שביעית.

רבנויות ומוסדות אשר מעונינות בפרטים נוספים לגבי אפשרות הפצה וקבלת פירות אלו יפנו אל:

אורי מאיר, טל': ... — 051-47238 — עבודה.

מנחם ברים — טל' 03-248117 / 1423

... — פירות גולן, 06-961988/9.

נטיה לירידות במניות

מאת מרדכי זפט

מגמה מעורבת עם נטיה לירידות היתה אתמול בבורסה. נקבעו 193 ירידות, 93 עליות ו־109 ניירות־ערך נסחרו ללא שינוי בשער. המחזור המתכם ב־18.4 מיליון שקל ועוד 3.2 מיליון שקל במניות ההסדר.

אתמול בבורסה

לקרנות הייתה 3... 4 מיליון שקל.

באג"ח הצמודות למדד היו תנודות על אחוז ובצמודות למט"ח נטיה לירידות עד 2 אחוזים.

במקים קפץ המחזור ל־37.6 מיליון שקל התשואות באפיק זה נעות בין 19 ל־22 אחוז.

המדד הכללי ירד אתמול ב־0.83% (ללא הבנקים) ובסיכום השבועי היתה עליה של 8.5 אחוזים, כשהענף הבולט ביותר — החברות להשקעה — 1.77 אחוז.

הודעות הבורסה

* אלתא — תחזית המכירות ל־1987/8 יסתכמו ב־200 מיליון דולר, ולא ב־220 מיליון דולר כפי שצוטו קודם לכן.

* כבלים — החברה תצא בהנפקה לציבור.

* אירתן — „אקס" 35% הטבה נקבע ל־7/6 ההקצאה ל־10/6.

* התכוף — החברה תחלק מניות הטבה בשיעור 900%. כן תצא בהנפקה לגיוס 2.15 מיליון שקל.

* נקה — רווח מותאם נטו של 1.8 מיליון שקל ב־1986, לעומת הפסד של 2.9 מיליון שקל אשתקד.

לוח מועדים בבורסה

31.5.87 אדמון 2505 — זיכוי הפדיון הסופי.

דיסלגו — אקס דיבידנד 15%, תשלום 18.6 (מס 20.74%).

1.6.87 מלוה 3211 — פדיון סופי.

מלוה גליל 3612 — זכות לפדיון מוקדם.

מישנאל — מסחר בזכויות (מס' נייע 96488).

הגליס סד' 19 — פדיון סופי.

2—3.6.87 ערב שבועות וחג השבועות — הבורסה סגורה.

2—4.6.87 תבל — הנפקת מניות לציבור.

4.6.87 רשף — הנפקת מניות בדרך של מכרז.

פרגוד — אקס הטבה 500%, הקצאה 7.6.

תיא — אקס הטבה 200%, הקצאה 7.6.

הוכנו ע"י בנק המזרחי המאוחד בע"מ אגף ניירות־ערך מדור ייעוץ ומחקר

שערי המניות

המניה	השער	השינוי בנק'	ב־%
ספנות 0.1	* 2405		
הבינלאומי	7620	— 96	— 1.2
פ.י.בי.	9900	— 45	— 0.5
אי.די.בי. רג'	* 93680		
איגוד	70143	+400	+ 0.6
דיסקונט א'	* 119500		
מזרחי צ"ש	38740	+340	+ 0.9
פועלים צ"ש	63840	+440	+ 0.7
כללי	164550	+1800	+1.1
בל"ל	* 40450		
מימון 1.0	* 53850		
אדנים	* 28250		
לאומי משכ' ש'	9940	— 10	— 0.1
פתמ"ש	4011	+ 1	(+)
משכן	3700	+ 10	+ 0.3
עצמאות	22600	—198	— 0.9
ספנות צ"ש	* 25500		
מירב	* 8800		
שלטון	* 900		
ל. תעש' ש'	13769	+300	+ 2.2
הסנה	429	— 7	— 1.6
סקוריטס	1433	— 12	— 0.8
שופרסל א'	15541	+ 39	+ 0.3
דלק	6314	— 64	— 1.0
אורן 1	680	— 35	— 4.9
אזורים	הפסקת מסחר		
אפריקה 1.0	* 46901		
נכסים	* 4192		
גב ים 0.5	* 5010		
הכשרה	92575	+689	+ 0.8
ישפרו	4780	— 58	— 1.2
ישרס	22100	+200	+ 0.9
כלל בדל"ן	833	— 2	— 0.2
מנרב	2600	—200	— 7.1
נאות אביב	14480	+440	+ 3.1
רסקו מ"ר	4300	—192	— 4.3
פולגת 4	* 1527		
פוליגון	12699	— 1	(—)
אורדן 1.0	* 11360		
כבלים	77000	+2000	+ 2.7
קופ. פח 1.0	* 5610		
אלקו צ"ש	5636	—300	— 5.1
אלקטרה 5.0	* 1748		
כלל אלקט.	* 3300		
אי.פי.	הפסקת מסחר		
תעשיות מוזול	הפסקת מסחר		
דשנים 5	* 2120		
חיפה כימי.	* 1118		
טבע	13979	—285	— 2.0
ים המלח	3222	— 8	— 0.3
פטרוכימים	866	— 20	— 2.3
פרוטארום	* 42505		
מפעלי נייר	460439	—3214	— 0.5
פולק 5	1920	+ 60	+ 3.2
מרכזית	14066	— 10	— 0.1
כלל תעשיות	282	— 4	— 1.4
אי.די.בי. פי.	11215	—200	— 1.8
החברה 1	4950	— 70	— 1.4
אמפא	27351	—3039	—10.0
פועלים השק.	12500	—400	— 3.1
דיסקונט השקעות	הפסקת מסחר		
מזרחי השק.	* 37000		
יצוא	* 16200		
ירדן	2350	+ 10	+ 0.4
כלל ישראל 10	1549	— 32	— 2.0
פז השקעות	3972	— 20	— 0.5
צה 0.5	3450	—100	— 2.8
פמה 0.5	8950	+200	+ 2.3
פז נפט	40000	—200	— 0.5

* ללא שינוי

* מטען חבלה נתגלה אתמול אחר הצהריים בתחנת אוטובוס בדרך הר־צליה אחרי חניון דן, ופורק בשלום. אנשים שגילו חבילה חשודה בתחנת האוטובוס, הזעיקו את המשטרה. חבלני המשטרה הגיעו למקום מייד ונטרלו את המטען. בעקבות פיצוץ המטען, נגרם נזק להחנה, אך איש לא נפגע ולא ניזוק רכוש אחר.

למכירה באזור דתי

3 גדולים 105 מ"ר

שרותים כפולים — סוכה

רק 88,000

תווך פלג 02-634720

טיב - טירת צבי

בי"ח לנקניק ומוצרי בשר

בהכשר

הרב דוד ודנד

חדרה

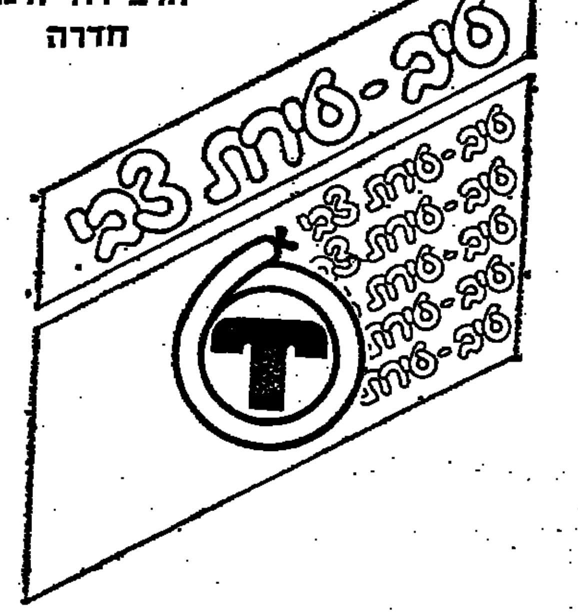

נקניקים ובשר מעושן

עמק בית שאן טל' 065-80022

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י

המועצה הארצית של קופת־חולים

ישיבת המועצה הארצית של קופת חולים

תתקיים ביום ראשון, ג' סיון תשמ"ז — 31.5.87 בשעה 16.30, באולם הישיבות, בבית ההנהלה המרכזית של קופת־חולים, רחוב ארלוזורוב 101; תל־אביב.

סדר היום: 1. תקציב הפיתוח בקופת־חולים לשנת 1987/88

2. שונות.

א. מויאל

יו"ר המועצה הארצית

מסעדת „הבית של קטי" —

„הקומה השניה"

שד' הנשיא 119 • מרכז הכרמל • חיפה

טלפון: 04-389618

* ימי פתיחה א'—ה' ומוצ"ש בלבד

* שעות הפתיחה: 12.00—23.00

* המסעדה גלאט כשר (חלק למהדרין)

* המסעדה פועלת בהשגחת הרבנות הראשית, חיפה

* שמירה מרוקדקת על דיני שמיטה

* כל המוצרים אך ורק מהכשרים הכי מהודרים

בתנועה

אמונה האר"ל תל־אביב

פרשה המבוע

בהמשך שיגעין רח' המערכה 40 תל אביב הכרזה: הגב' רבקה נהה.

במגיין הנוער הדתי קרית שלום המרצה: הרבנית סגל.

בדרך הנבחון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ ע"י הרבנית גולדשמיט.

ארגוני סניף תל אביב

במוצאי שבת בי סיון תשמ"ז 30.5.87 נקיים אריה ערב לציון 20 שנה לשחרור העיר בשאור מספר מצומצם של כרטיסים ניתן לקנות בערב האירוע במלון הילטון תל אביב בכניסה.

ביום שני י"ח סיון תשמ"ז 15.5.87 בשעה 55.30 אהה"צ ההצגה מירלה אפרת באולם הבימה תל אביב כרטיסים ניתן לקנות בסניפנו רח' אחד העם 110 תל אביב טלפון 203787 כרזה־קה בתנועה.

אמונה — המרכז לקליטה

חברתית והינית של עולים

יום ראשון — חדרה שעה 6.00 בערב בית הספר המכ"ד מאר עם בשיתוף עם בית הספר יתקיים ערב המוקדש לקרוב הקהילה לעולים החדשים. החברה מרים קלימוזסקי מכילת אמונה השווה על הנושא „קליטת עולים בקהילה" בתכנית האמנותית מקהלת ילדי בית הספר הופעת ילדי העולים סרט מחיי היהודים באתיופיה מנהה: יצחק שמש מנהל בית הספר, חברי מועצת העיר. כיבוד קל — במקום המשך התמה ליציאת יהודים מברית המועצות לאחר ההתמה ההמונית שהתקיימה במרכז העיר.

תל אביב — במרכז הקליטה בית מילמן ברמת אביב בשעה 7.30 בערב תתקיים מסיבה לעולים לקראת חג השבועות. ירצה הרב ש. ר. ספיר על משמעות החג. בתוכנית: הופעת העולים תלמידי האולפן השתתפות תלמידי בית הספר המכ"ד עלומות, כבוד קל.

ירושלים — בשעה 9.00 בבוקר בבית החברה ישיבת ועדת קליטה של הסניף בראשותה של החברה שרשנה בן שחר.

חיפה

בבית הכנסת לנוער

בביה"ס „יבנה — נצח ישראל" התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15. לפני התפילה ב־7.30 שיעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו גגר, רבו של בית הכנסת לפני הקריאה ליסוד משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בבית הכנסת הפועל המזרחי (רח' החלוץ 59)

בשבת בשעה 7 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי מנחם המר, בשעה 10.30 שיעור בחוג רמב"ם מפי יוסף קרייצר.

תל אביב

השבת, בבית הכנסת הגדול בת"א, יעבור לפני התיבה החזן נפתלי בלס. לפני קבלת השבת, השעור ברמב"ם מפי נשיא בית הכנסת מר אברהם חצרוני בהלכות „בית הבחירה" ז, יא בנושא: „המלכך בשוורת הצבא". מנחה 7.30, שחרית 8.00.

אהל שם

המסיבה העג־בית במלון זוהר תלפיות ירושלים תתקיים בצהרים ביום חמישי ז' בסיון שעה 3.00 בהשתתפות רבנים ואנשי ציבור, עם סיום 4 ימי עיון בנושא השמיטה ושנת השבתון; ומצוות הקהל (בהדרכתו של הרב ד"ר ש. ז. כהנא).

עונג שבת „אהל שם"

השבת פרשת במדבר — בשעה 18.30 אחה"צ ירצה הרב שמעון פרבקל בנושאים הקשורים לחג השבועות ומתן תורה. הרב ש. זלמן הוכמן ירצה בעיונים במגילת רות ומנהגי חג השבועות. החזן מר משה ציטרין ישמיע פרקי שירה וחזנות. הרצאתה של הרבנית הסופרת נחמה רבינוביץ בנושא מגילת רות תתקיים בבילי"ו ב־10.30.

בירושלים ירצה הרב ד"ר ש. ז. כהנא בענין שנת השמיטה ומצוות „הקהל" כמו כן ירצה בנושא חג השבועות ומתן תורה במוסדות בני ברית ומוליה.

בתי מרקחת

יום ששי

ירושלים: ימית אשכול, רח' פארן 15 מ. מסחרי, טל' 810552.

תל אביב: שחר (ברנדס), רח' פנקס 27, טל' 441449; בבי, רח' דיזנגוף 174, טל' 222386.

פתח תקוה: פינסקר, רח' פינסקר 2, טל' 910505.

נתניה: הדסה, רח' הרצל 24, טל' 22243.

הולון: אסותא, רח' סרומפלדור 4, טל' 5058197.

חיפה: שפרינצק, דרך צרפת 57, טל' 337544.

בני ברק — רמת גן: חן, רח' ז'בוטינסקי 99, רמת גן, טל' 7514434.

יום שבת

ירושלים: הר הזיתים, הר הזיתים, טל' 284480.

תל אביב: אחוה, רח' דיזנגוף 165, טל' 224717; בריאות, רח' המלך ג'ורג' 28, טל' 283731.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית, רח' חיים עוזר, טל' 905271.

נתניה: המגן, שד' ויצמן 13, טל' 22985.

הולון: עין יהב, רח' עין יהב 4, טל' 884854.

חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 33, טל' 333312.

בני ברק — רמת גן: פינצי, רח' חיבת ציון 43, רמת גן, טל' 782821.

מוצאי־שבת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28, טל' 523191.

תל אביב: אחוה, רח' דיזנגוף 165, טל' 224717; בריאות, רח' המלך ג'ורג' 28, טל' 283731.

ד"נ גליל התחתון 15267 • טל' 06-99450 • מלקס 6606

— מיזוג אויר מלא קירור וחימום

— אולמות לכנסים, ימי עיון ושמחות (50—500 מקומות)

— בריכת שחיה ומגרשי טניס צמודים

— קרובה למרחצאות טבריה

— נקודת מוצא אידיאלית לטיולים במרחבי הגליל והגולן.

— קפיטריה ומסעדה לעוברי אורח

הנחה לקבוצות

פרטים והזמנות: ישירות או דרך הארחה בקבוצים בן־יהודה 90, תל־אביב, טל' (03)246161.

כשר למהדרין

מקפידים על דיני שמיטות

ארגון המורים הדתיים בישראל

מוקירי החינוך הדתי בישראל

מוזמנים לטקס הענקת תעודות

„יקיר החינוך הדתי"

הטקס יתקיים אי"ה ביום ראשון ג' בסיון תשמ"ז 31.5.87, בשעה 16.30, בבית הסתדרות המורים, רח' בן סרוק 8, תל־אביב

במעמד: שר החינוך — זבולון המר

הרב חיים דוד הלוי, הרב הראשי לת"א־יפו

ראשי החינוך הדתי, אישי ציבור ומחנכים

דברי נעילה: שמריהו בן צור — יו"ר אמ"ד

מקבלי התואר:

הרב אריה בינה • הרב משה כהן שאולי • הרב חיים שקל • צפורה אלשיך—בן־אהרון • אלזה גולדמן • חדוה וויס • אלכסנדר מליכאל • אליעזר פינצובר • אברהם רון • יואל שיפמן.

מוקיריהם ומכיריהם — מוזמנים

בנק המזרחי המאוחד

שערי חליפין במט"ח

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 28.5.87 עד למחרת בשעה 12.30 לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו במפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.5990	1.6089	1.56	1.64
בריטניה	ליש"ט	1	2.5881	2.6206	2.54	2.67
גרמניה	מרק	1	0.8775	0.8885	0.86	0.91
צרפת	פרנק	1	0.2630	0.2663	0.24	0.27
הולנד	גילדר	1	0.07768	0.7856	0.76	0.80
שוויץ	פרנק	1	1.0554	1.0687	1.03	1.09
שוודיה	כתר	1	0.2514	0.2546	0.24	0.26
נורווגיה	כתר	1	0.2368	0.2398	0.22	0.24
דנמרק	כתר	1	0.2333	0.2363	0.22	0.24
פינלנד	מרק	1	0.3607	0.3652	0.34	0.37
קנדה	דולר	1	1.1805	1.1953	1.14	1.22
אוסטרליה	דולר	1	1.1321	1.1463	1.07	1.18
דרא"פ	רנד	1	0.7857	0.7956		
אוסטריה	שילינג	10	1.2511	1.2669	1.22	1.29
איטליה	לירה	1000	1.2148	1.2300	1.13	1.25
יפן	ין	100	1.1119	1.1259	1.09	1.15

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר.

** רק לגבי בנקנוטים של עד 10,000 לירטות

לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חוץ.

מגן דוד

טלפון חירום 101 ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133; בית שמש — 811268, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קריית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בתים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קריית־טבעון — 931401, קריית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קריית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221027, קריית־גת — 051-881333, קריית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שמע ישראל"; 06.02 „צלילי בוקר"; 07.07 „מה נשמע"; 07.09 „בהאזנה נינוחה"; 09.00 „קונצרט בוקר"; 11.57 „פינת השיר"; 12.00 „מן הסרטיה"; 13.05 „בהאזנה נינוחה"; 15.00 „לקראת שבת"; 16.00 „לבקשתכם"; 18.00 „דור ההבר".

מוצאי־שבת

21.05 „פרקי נגינה"; 21.30 פסטיבל ישראל — ירושלים 1987.

רשת א'

06.00 „שמע ישראל"; 06.15 שירי דורים לעולים; 07.30 „רדיו־קל"; 07.58 רגע של עברית; 08.05 „עממי המזרח"; 10.05 „והאר עינינו"; 11.10 השידור היומי לבתיה"ס; 11.30 „שירי עמים"; 12.05 „מעורב ים־תיכוני"; 14.06 „בראש צעיר"; 15.00 „קבלת שבת" — פרשת „במדבר"; קריאה בתורה והפטרה בטעמי המקרא; שיחה על פרשת השבוע; דמויות מתוך הפרשה; פרקי אבות ההלכה; 16.05 „נושא במוקד"; 17.10 „שיר ליל־שבת"; 18.06 „מספר רדיו לספרות".

מוצאי־שבת

21.00 שידורים לעולים; 22.05 „מוסף רדיו לספרות"; 23.05 „המן זמר".

רשת ב'

06.06 „שמע ישראל", „מה טובו אוהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית; 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 לחקלאי; 06.30 סקירת מאמרי המערכת של עתוני הבוקר; 06.53 „אור יזרק"; 06.57 רגע של עברית; (נעימות קלות בין 06.00 ל־08.00); 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „כל צבעי הרשת"; 11.40 הודעות; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 „שריקת פתיחה"; 13.00 „בחצי היום"; 14.06 „לראות או לא לראות"; 15.00 הודעה על זמני כניסת השבת; 15.06 „בשמים לשבת"; 16.05 „עובר ושב"; 17.05 „מאחורי הכותרות"; 18.06 „השבוע שלי".

מוצאי־שבת

20.45 „הבדלה"; 20.47 הודעות; 21.05 יומן השבוע (שידור שני); 22.05 פרקי היום בתנ"ך; 22.10 „מחזור כלכהי"; 23.05 „פסקול"; 00.10 „לילה טוב".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן מילולי; 06.00 אות פתיחת השידורים; 06.05 צלילי בוקר; 06.30 „פוקחים עין"; 07.07 תוספת בוקר; 08.00 בוקר טוב ישראל; 09.05 ברי לוי בצים; 11.05 קולה של אמא; 12.05 „סנדלים"; 14.05 „עוד לא שבת"; 15.05 „הדרך"; 16.05 „מיילס דיוויס — שנות השמונים"; 18.05 „אבות ובנים".

מוצאי־שבת

21.00 מבט לחדשות; 21.30 שירים עבריים; 22.05 „מסורת מסורתי"; 23.05 „עושים מדינה"; 00.05 „ציפורי לילה מארה"; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 לא רוצים לישון; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ל־28 במאי 1987:

סל	1.6764
דולר ארה"ב	1.5976
מר"ג	0.8809
ליש"ט	2.6009
פר"צ	0.2642
ין יפאני (100)	1.1153
פל"ה	0.7820
פר"ש	1.0626
כת"ש	0.2524
כת"נ	0.2388
כת"ד	0.2337
מר"פ	0.3627
דולר קנדי	1.1890
דולר אוסטרלי	1.1381
רנ"ד	0.7900
פר"ב (10)	0.4249
שילי אוס' (10)	1.2536
לירה איטלקית (1,000)	1.2188
לירה אירית	2.3577
פזטה ספרדית (100)	1.2630
יחידת מטבע אירופית	1.8277
דינר ירדני	4.7129
לירה לבנונית	0.1229
לירה מצרית	0.7748

מדור שידוכים

* אם אתה נבון, נחמד ודתי (מודרני) גרוש, אלמן או רווק ממוצא אירופאי בגיל 42—48 בגובה 165+, מצפה לך רווקה בעלת נתונים דומים ת.ד. פרטי 10371 רמת גן עבור 7.

ליח הצופה

* סלון + 2 חדרי שינה גדולים רהוט מלא, נוף מרהיב הרצוג 24, בבעתיים (לדתיים) 03-282957 (לא בשבת).

בתי חולים

ירושלים: שערי צדק (ילדים, פנימית), הדסה עין כרם (נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

שבת

ירושלים: ביקור חולים (ילדים, נשים), הדסה עין כרם (פנימית, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

טלוויזיה

טלוויזיה חינוכית

08.00 טלטקסט — עד כאן; 08.03 שעת כושר; 08.15 קשת ועב; 08.40 מסך לספרות (יסודי); 09.00 מוסיקה ד"ר; 09.20 לשון ותקשורת ג'—ה'; 10.05 חשבון ו'; 10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק; 11.00 מדעי הטבע (יסודי); 11.15 חברה ותרבות (יסודי); 11.45 אזרחות (חט"ב); 12.45 מוסיקה (ע"י) — העשרה.

13.15 האוניברסיטה הפתוחה: בריאות; נקודת מבט; 13.45 טלטקסט — עד כאן; 13.50 גברת פלפלת; 14.00 המבריח — פרק י': חבית ענק; 14.30 כשפחת פליטר פרק 20; 15.25 מפגשי בראשית — פרשת במדבר; 15.40 מאה ציורים ספורים; 16.00 ערב חדש — מוסף לשבת.

טלוויזיה כללית

מוצאי־שבת

20.25 „מסך אישי"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 תשדירי שירות; 21.35 ספורט: משחק השבת; 22.35 „הסיל החמישי"; 23.25 „צירופים"; 23.55 „פסוקו של מקום" — מבט אל ירושלים עיר פרוזות; חדשות הלילה.

העדוץ השני

20.40 — סוף 2.

תמו"ל: הצופה בע"מ. העורך: זשה אישון. מערכת ומנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66 טל' 3360... ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144. סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148 טל' 02—234910; 02—639524. סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04—663628.

* דפוס העשור בע"מ ת"א

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והסכנתן

הצופה

עיתון יומי

HATZOFE

DAILY

למוסד ציבורי דתי בירושלים

דרושה פקידה

כתבנית מעולה

בעלת ידע בעבודה אדמיניסטרטיבית

שעות העבודה 8.00-14.00

טלפון — 02-424880

בערב — 02-822153

מכזא מן אלאצל

מזכ"ל המועצה למען יהודי בריה"מ:

950 יהודים יצאו מבריה"מ במאי ורק 200 עלו לישראל

בסמינר פעילי עליה באפעל הוחלט על מסלול קליטה בקיבוצים למשך שנתיים כאשר זכויותיהם ישמרו עד תום תקופת השהות בקיבוץ

[illegible]

משפחה מפינלנד שהיתה צפויה לגרוש גילתה כי האם יהודיה ואבי המשפחה החל בהליכי גיור

הסוכנות הכירה בהורים וב־5 הילדים כעולים והעמידה לרשותם דירה בלוד

מאת חיים פיקרמן, כתב "הצופה"

[illegible]

העובדים הסוציאליים הפסיקו העיצומים

[illegible]

היום הלווייתו של השחקן רפאל קלצ'קין

[illegible]

בוטל המכס על מזגנים ברכב

[illegible]

מד"א: נשבית השרותים ב־1 ליוני אם משרד הבריאות לא יעביר כספים

[illegible]

במעמד מנכ"ל משרד הדתות נחנכה ספריה ע"ש דוד כץ ז"ל באולפנת הרב בהרן בכ"ס

[illegible]

פסטיבל תיירות יתקיים בהרצליה

[illegible]

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אריאל משה ויפה	— בן	לבאשחילי אליה וגינט	— בת
אזובר משה ושושנה	— בת	מזרחי משה ויפה	— בן
אחזוק שלום וענת	— בן	מזרחי שמעון ורות	— בת
אמסאל נסים ואמהרה	— בת	נגר שמואל ומיכל	— בת
אמיץ עזרא ושרה	— בן	סקס לאונרד ושרה	— בת
אורן אלי ואסתר	— בן	עדס אהרן ואורה	— בת
אלטמן אליהו ורחל	— בן	פרוך שמואל וריחל	— בת
ארסטר אסתר ויצחק	— בן	פריגן רזיאל והליה	— בת
אוחיון דני ורונית	— בן	פרומה יעקב ואורית	— בת
בולקושטיין אבנר ושולמית	בת	פלישמן מרדכי ויהודית	— בת
בקר שמעון ורבקה	— בן	דבורי סלם ורינה	— בן
ברי שלמה ויפה	— בת	צבי שמואל ודבורה	— בת
דרוטס גבי וצפורה	— בן	צומרמן משה ופרל	— בת
הומנר אהרן בת־שבע	— בן	קופשיץ ישראל ולאה	— בת
הורוביץ נפתלי והנורה	— בת	קלין שמואל וצפורה	— בן
ובשל זאב ודבורה	— בת	קלין בנימין ודבורה	— בן
ולדמן יוסף ודינה	— בת	רוזנברג אהרן ואסתר	— בת
חורי נסים ורונק	— בת	רומן יחיאל ורבקה	— בת
טוב אהרן ופרידה	— בת	ריופס דניאל וחוה	— בת
טובול יעל ואשר	— בת	רוזנברג שרגא ותמר	— בן
יחזיא יעקב ואסתר	— בת	רודנצקי אשר ורחל	— בת
יסחקוב נרדה והמר	— בת	שלזינגר עמרם ושרה	— בת
יצחק ראובן ואילה	— בן	שטרן יהודה ורחל	— בת
יעקובוביץ ישי ומרים	— בת	שפירא יעקב וברכה	— בת
כהן אברהם ורחל	— בן	שוקרון אהרן ועליזה	— בן
כהן אפרים ורחל	— בן	שפירא עמרם ומרים	— בן
לוי יצחק ושמחה	— בן		

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

ועדת השמיטה תשמ"ז שע"י המועצה הדתית נתניה

לרבה הראשי של נתניה
מורנו הרה"ג

ישראל מאיר לאו

ברכת מזל טוב
לארושי בתו בשטו"מ
יה"ר שיזכה לראות שפע נחת
מבתו הכלה וכשאר יוצ"ח

בברכה,
רבני, חברי ועובדי
ועדת השמיטה

"אהל משה" ע"ש הגרמ"ח לאו הי"ד
כולל אברכים — מכון ירושלים / שלוחה נתניה

מועדון תורני לגימלאים

ברכת מזל טוב מעומקא דליבא
למורנו הרה"ג

ישראל מאיר לאו שליט"א

רבה הראשי של נתניה ונשיא כולל "אהל משה"

ולרבנית שתחי'

לארושי בתו

רחל שתחי' עב"ג הבחור יחזקאל שונפלד
מבחורי ישיבת בית מתתיהו בבני־ברק

בורא עולם וקונין השלם זה הבנין לתפארת המשפחות המכובדות

ההנהלה ואברכי הכולל

ברכה לראש משביר
למרן הרב הראשי לרמת־גן

הרב מ. י. הלוי אושפיזאי שליט"א

ולבנו, ידידנו הרה"ג
ר' משה בן־ציון הלוי אושפיזאי
ולרעיתו הרבנית דבורה שתחי'
מוגשת ברכת מזל טוב חמה ולבבית
להולדת הנין—הנכד
בן לרב דורון ומירה ותקין שיחי'
תזכו לרוות מלא חופנים נחת

יעקב ורבקה שפי

בית הכנסת „שארית ישראל"
שכון ותיקים רמת־גן

אחולים לבביים וברכת מזל טוב
שלוחה למרן הגאון

הרב מנחם יהודה הלוי אושפיזאי שליט"א

הרב הראשי לרמת־גן
ולבנו, רבנו הנערץ
ר' משה בן־ציון הלוי אושפיזאי שליט"א
רב האיזור
ולרעיתו הרבנית דבורה שתחי'
להולדת הנין—הנכד
בן לחתנם ולכלתם הרב דורון ומרים ותקין
תזכו לרוב נחת בבריאות גופא ונהורא מעליא
הנהלת ביה"כ „שארית ישראל"
הגבאים והמתפללים

הסתדרות הפועל המזרחי
האגף לתרבות

* חולון —
מסיבת עונג שבת ליד שולחנות ערוכים
לקראת חג מתן תורה

תתקיים אי"ה, ביום שב"ק פרשת במדבר, ב' סיון תשמ"ז בשעה 18.00 בבית הכנסת גאולי תימן.
בהשתתפות: כב' הרב אלחנן שבח שליט"א
הנושא: קנין תורה ודרך ארץ
דברי פתיחה: הח' יחיאל מהצרי, חבר הנהלת הסניף.
דברי ברכה: הח' עזרא מעודה, חבר מועצת הסניף.
ציבור קל הנגצ למשתתפים.

ארגון המורים הדתיים בישראל

לרגל יובל ה־50 של

מכללת תלפיות

נקיים אי"ה טקס הענקת תעודה לרישום

בספר הזהב של הקק"ל

הטקס יתקיים אי"ה ביום ראשון ג' בסיון תשמ"ז (31.5.87) — בשעה 16.00
הבוגרים והבוגרות מוזמנים

לאחר מכן יתקיים טקס הענקת יקיר החינוך הדתי

יועץ טבעוני מ. פרנקל B. S.

שמח להודיע לתושבי בני־ברק וירושלים על פתיחת מירפאה ליעוץ טבעוני בבני־ברק ובירושלים.

בדיקת אלרגיה, בדיקת שיער, טיפול ביתר לחץ דם, מיגרנות, עיכול, אסטמה, סכרת, חוסר ריכוז, ריאומטיזם ועוד.

ימי קבלה: ביום א', ג', ה' בבני־ברק וביום ג' בירושלים.
השעתון לכבד: יום ג' בירושלים
להתאם לקביעת תור: טל. 767640—03

המפלגה הדתית לאומית / המזרחי הפועל המזרחי
ארגון ותיקי התנועה

המזכירות הארצית בתיאום עם סניף תל־אביב

מפגש חודש סיון מוקדש ל־20 שנה לשחרור ירושלים

יתקיים אי"ה ביום ראשון ג' סיון תשמ"ז (31.5.87) בשעה 6.45 אחה"צ במועדון לחבר, שד"ר סמאטס 22, תל־אביב.

המרצה: רב סרן (מיל.) יורם זמוש ממשחררי העיר העתיקה והכותל המערבי.
הנושא: שחרורה של ירושלים בית ישראל.
המרצה: ד"ר ש. ז. כהנא
הנושא: מאגדות ירושלים.
המנחה: הח' שלום זילברפרב.
כיבוד קל.

ציבור החברים מוזמן — תפילת מנחה בשעה 6.30

לבית ספר תורני
במבוא חורון

דרושים:

א. מחנכת לכיתה א'
ב. מורה מלמד לכתות היסוד

עדיפות למועמדים בעלי נסיון

לפנות טלפון 4—261911־08
טוביה או הדסה

לישיבה תכונית במרכז הארץ

דרושים לשנת הלמודים תשמ"ח

* מורים לתנ"ך, הסטוריה, מחשב וחינוך גופני.

בעלי נסיון בהוראה

* מדריכי פנימיה ומרכז הדרכה וחברה

בעלי נסיון בהדרכת נוער

טלפונים: 29929—052, 910404—052, 453134—052

ראש חודש בבית הרב

הנושא:
ארץ ישראל ותורת ישראל

בהשתתפות:
כבוד השר יוסקה שפירא
„ארץ חפץ — הגשמת ערכי התורה במדינה"
הרב איתן איזמן — מנכ"ל הרבנות הראשית
„מתן תורה במשנת הרב"

הנחיה ופתגם החודש: הרב יוסף אר־ציאל

הערב יתקיים אי"ה ביום ראשון ג' בסיון, בשעה 20.30,
בבית הרב, רח' הרב קוק 9, ירושלים

הצבור מוזמן

קריאה לעזרה דחופה מאד

זה עתה קרה דבר חמור למשפחה בת 9 נפשות עם ילדים קטנים בעיר צפת, שפרצה דליקה בביתם

והבית על כל התכולה נהפך למאכולת אש ממש,

ובנס גדול ניצולה המשפחה. אולם, כאמור, לא נשאר שום דבר מחפצי הבית, בתוכם הבגדים והמטלטלין, רהיטים וכו' וכו',

והמשפחה נשארה בעירום ובחוסר כל ממש.

וגם הדירה ניזוקה כליל והתקרה וקירותיה נסדקו, שאין אפשרות לדור בה כלל, וכל זאת בנוסף על המצב הכלכלי הדחוק, אשר משפחה זאת נמצאת.

והגיעו זה עתה למצב קשה מאוד, כשאין להם קורת גג וגם לא לחם לאכול ובגד ללבוש וזקוקים עתה באופן דחוף ומיידי לסכומים עצומים לדאוג להם לכל הנ"ל.

קריאה ובקשה מופנית בזה לכל אשר ביכולתו לבוא לעזרת משפחה זו הנמצאת עתה במצב התמוטטות קשה, ולהיות להם לעזר בכל מידת האפשר, כדי שיוכלו לשקם ולהעלותם חזרה למסלול החיים הרגילים בס"ד.

זכות מצוה גדולה זאת תגן על כל העושים והמעשים להנצל מכל פגעים ומכל מרעין בישין ולהתברך ממקור הברכות בכל הטוב הם וכל בני ביתם, אמן

הועד לשיקום המשפחה

כספים אפשר להעביר לידי הרבנים החשובים שליט"א ולציין: עבור הועד לשיקום המשפחה.

1. הרה"ג א. שמחה הכהן קפלן, הרב הראשי לצפת, ת"ד 31 צפת
2. הרה"ג משה יוסף בילצקי שליט"א, רח' צפניה 19, ירושלים
3. הרה"ג משה בהגר"ש אלישיב שליט"א, ישעיהו 19, ירושלים
4. הרה"ג מנחם צבי ברלין שליט"א, רח' הרב זוננפלד 22 רמת אלחנן, בני־ברק
5. הרה"ג יהודא בויאר שליט"א, רח' רשפים 5, ב"ב
6. הרה"ג משה מרדכי שולזינגר שליט"א, רח' השלה 18, זכרון מאיר, ב"ב

כן אפשר להעביר לכל הבנקים עבור חשבון בנק הפועלים סניף מאה שערים — 533, חשבון 56377.

הסתדרות הפועל המזרחי בישראל
סניף ירושלים

טקס חלוקת מילגות לתלמידי חינוך דתיים

תתקיים אי"ה ביום שני ד' סיון תשמ"ז — 1.6.87, בשעה 18.00, באולם „יד חנוך" קומה ג' — בית הפוהמ"ז, רח' חזנוביץ 1

בהשתתפות:
הח' אליעזר אבטבי — מזכ"ל הפוהמ"ז
הח' אלימלך לנדנר — מנהל המרכז לחינוך דתי
חלוקת מילגות: הח' ימיני יוסף — מזכיר הסניף

משרד המשפטים

שר המשפטים מר אברהם שריר

וקיים ביום ו"א בתמוז תשמ"ז — 8.7.87 בין השעות 12.00—09.00

לשכה פתוחה לקהל

המעוניין להביא בפניו הצעות או השגות בתחום פעולות משרד המשפטים.
על המעוניינים, להפנות בקשותיהם והצעותיהם בכתב עד יום ג' בסיון תשמ"ז — 31.6.87. אל לשכת שר המשפטים, ת"ד 1087, ירושלים 91010, ולציין את כתובתם ומספר הטלפון — לאפשר התקשרות לזימונם.
יתקבלו לפגישה, פונים שיש בפנייתם עניין לציבור.

אטרה

למעונות יום: דרושות לשנה"ל תשמ"ח

* מנהלות
* עוזרות למטפלות
* מבשלות

לאזורים: חיפה והצפון
תל־אביב והמרכז
הדרום.

מועמדות רהויות בעלות כישורים מתאימים יפנו לטלפון: 5461070—03, 440316—03.

חדש בצפון הארץ | חדש בצפון הארץ

הודעה מרעישה ומשמחת לציבור המהדרין בכשרות בחיפה והצפון

הננו לבשר על פתיחת

אולם שמחות חדש ויפהפה על טהרת גלאט־כשר בלבד

שימו לב: לא מחלקה של גלאט־כשר
אלא הכל אך ורק גלאט (חלק) כשר!!!

נא להכיר: אולמי „לב"

קרית מוצקין, שד' בן גוריון — בבנין הרבמ"ד — שק"ם
טלפון: 04-761478

בהשגחה אישית ומהודרת של הרה"ג החסיד רב העיר קרית מוצקין שליט"א

ר' דוד מאיר דרוקמן

וכמה מעלות טובות באולמינו:

— שמירה מדוקדקת על דיני שביעית (גם סידור הפרחים בהקפדה על שמיטה)
— בשר ועופות אך ורק משחיטה בהשגחת הגרי"מ לנדא, רב אב"ד בני־ברק והגר"ל ביסטריצקי, רב אב"ד קרית חב"ד — צפת
— כל היינות מבושלים
— כל המוצרים אך ורק מהכשרים הכי מהודרים
— משגיחים חסידים ויר"ש צמודים ואחראים לאולם במשך כל שעות היממה בפיקוח קפדני של הרב דרוקמן שליט"א
— ברירת האורז, הקטניות וניפוי הקמח אך ורק ע"י המשגיחים (לא משתמשים בחסה ובכרוב מחשש תולעים)

כל זה באולם מפואר, המעוטר במזרקות, מפלי מים וחויה עשירה על רקע של שטיחים תלויים מרהיבי עין

הלא הוא:

אולמי „לב" בקרית מוצקין

לחתונות * בריתות * בר־מצוות * וכינוסים תורניים

● גישה נוחה חניה בשפע ● טלפון להזמנות ופרטים נוספים: 04-761478

חדש בצפון הארץ | חדש בצפון הארץ